

У нумары:

I забаўляць, і прасвятляць

Камфортны адпачынак
наведвальнікам Палаца
Рэспублікі забяспечваюць
450 чалавек

Стар. 4

Арыенцір — знакавыя творы

Чым парадзе старэйшы
часопіс краіны «Польмя»
сваіх прыхільнікаў
у бліжэйшых нумарах?

Стар. 5

Роздум над вечнымі тэмамі

У сталічным Палацы мастацтва
прайшла персанальная
выстаўка Уладзіміра Ткачова

Стар. 10

Проза і паэзія вуліц Мінска

Літаратурная вандроўка
па сталічных вуліцах

Стар. 12

Прыгоды прыходзяць самі

Нататкі з Міжнароднага
літаратурнага конкурсу,
які праходзіў у польскім
горадзе Кжышэцы

Стар. 13

ПАДПІСАЦА НА ШТОТЫДНЁВІК «ЛіМ» МОЖНА З ЛЮБОГА МЕСЯЦА

Для індывідуальных
падпісчыкаў:
1 месяц — 5400 руб.
Падпісны індэкс —
63856

Ведамасная
падпіска:
1 месяц — 6960 руб.
Падпісны індэкс —
638562

Індывідуальная льготная падпіска для
настаўнікаў: другое паўгоддзе, на 1 месяц
— 4000 руб. Падпісны індэкс — 63815

Льготная падпіска: 1 месяц — 5640 руб.
Падпісны індэкс — 63880

Музы і таленты

Музы ўпадабалі невялікія ўтульныя беларускія гарады. Чаму? Магчыма, таму, што некалі ўжо шчыравалі тут, апякуючы прыгожыя мастацтвы, адмысловыя рамёствы ды навукі. Музы вяртаюцца ў старажытныя нашы гарады, улучаныя ў фестывальны рух. Гэты рух, распачаты па ініцыятыве Нацыянальнага канцэртнага аркестра Беларусі на чале з маэстра Міхамам Фінбергам паўтара дзесяцігоддзі таму, сёння ўпэўнена разгортаецца па краіне. Горад, які жыве фестывалем, збірае таленты, ушаноўвае традыцыі, адраджае забытыя імёны і адкрывае новыя. А значыць, ён жыве багатай творчай перспектывай.

Міцислаў — з тых мясцін, абраных лёсам, дзе ёсць свой непаўторны фестываль. Адметнасць не толькі ў тым, што яму нададзена імя класіка айчынай музыкі, народнага артыста Беларусі Мікалая Чуркіна (надзвычай плённыя гады ў творчым жыцці кампазітара звязаныя, як вядома, з перыядам яго музычна-педагагічнай працы ў гэтым гарадку). Рэспубліканскі фестываль камернай музыкі ў Міциславе — адзіны ў свеце, які паслядоўна і шматбакова знаёміць публіку з лепшымі набыткамі беларускай музыкі новага часу, адраджае вялікі пласт класікі XX стагоддзя. Так-так, як ні парадаксальна, вяртання з незаслужанага забыцця вымагае не толькі музыка Беларусі даўніх часоў, але і спадчына тых кампазітараў, што яшчэ нядаўна былі сярод нас. Амаль паўстагоддзя (!) не ўключаліся ў праграмы прафесійных беларускіх выканаўцаў творы Мікалая Чуркіна. І вось менавіта на фестывалі ў Міциславе, дзякуючы М. Фінбергу і яго калектыву, забытая музыка атрымала новае дыханне, другое жыццё і прызнанне публікі: яна з прыемнасцю адкрыла для сябе меладыйны талент кампазітара-земляка. З таго часу міцислаўскія

музычныя святы пачалі ўрачыста адкрывацца манаграфічнымі канцэртамі пад рубрыкай "Славутыя імёны Беларусі". Тут ужо была прадстаўлена творчасць Анатоля Багатырова, Яўгена Глебава, Льва Абельевіча, Мікалая Аладава.

Прэм'ерай фестывала "Міцислаў-2007" сталася праграма аўтарскага канцэрта народнага артыста Беларусі, прафесара, старэйшага майстра сённяшняй айчынай кампазітарскай школы Дзмітрыя Смольскага. Не так даўно яму споўнілася 70. І артысты Нацыянальнага канцэртнага аркестра, і грамадскасць Міцислаўшчыны рыхтаваліся да сустрэчы з шанюўным юбілярам. З-за стану здароўя кампазітар мусіў застацца дома, у Мінску, але сябры паклапаціліся пра відэаздымку таго ўнікальнага канцэрта: віртуознае і натхнёнае выкананне, шчыры гарачы прыём...

Два фестывальныя дні ў Міциславе запамінацца выступленямі камерных калектываў, што працуюць у складзе Нацыянальнага канцэртнага аркестра Беларусі, каларытнай праграмай Аркестра народных інструментаў Магілёўскай абласной філармоніі і яго салістаў — пад кіраўніцтвам Леаніда Іванова. Сярод яркавых музычных уражанняў — знаёмства з маладымі трубачамі, выхаванцамі прафесара Мікалая Волкава, і майстар-клас, праведзены ім у зале Міцислаўскай цэнтралізаванай дзіцячай школы мастацтваў імя М. Чуркіна. І вечар на цэнтральнай плошчы горада, дзе пад кіраўніцтвам М. Фінберга прайшло шматгадзінае выступленне яго аркестра і папулярных спевакоў, што працуюць у гэтым калектыве...

Распавед пра фестываль, праграма якога паяднала не толькі музычныя падзеі, — у нашых бліжэйшых нумарах.

Святлана БЕРАСЦЕНЬ
Фота Віктара Кавалёва

Фундаментальны пачатак

Першы агульны збор бібліятэкараў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта ў новым навучальным годзе прымяркоўваецца звычайна да іх прафесійнага свята — Дня бібліятэк. Не была парушана гэтая традыцыя і сёлета.

Перад супрацоўнікамі, дакладнай, супрацоўнікамі ўніверсітэцкага кніжнага храма і яго факультэцкіх філіялаў выступілі дырэктар Фундаментальнай бібліятэкі БДУ Пятро Лапо, прарэктар па вучэбнай рабоце Віктар Самавал, дацэнт кафедры беларускай літаратуры Уладзімір Навумовіч, старшыня прафкама Яўген Туромша. Павіншаваць сваіх любімых бібліятэкараў прыйшлі таксама студэнты журфака.

З прыемнасцю сустрэлі тут даўняга сябра Фундаментальнай бібліятэкі пісьменніка Анатоля Зэкава. Ён, у сваю чаргу, паведаміў, што прыйшоў не адзін, а прывёў з сабой і яшчэ некалькі паэтаў: Раісу Баравікову, Вольгу Куртаніч, Анатоля Вярцінскага, Міхася Скоблу, Міколу Віча. Праўда, гэта быў своеасаблівы трук:

згаданых паэтаў на сустрэчы не ўбачылі і не пачулі — затое гучалі пароды на іх творы.

На сходзе ў вялікую і дружную сям'ю бібліятэкараў прынялі навічкаў — выпускнікі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў Юлію Палаўкову і Алену Клімко. А затым усе з задавальненнем назіралі за прэзентацыяй "Эх, бібліятэка! Куды нясеся ты?", якую бліскуча правяла вядучы бібліятэкар аддзела рэдкай і каштоўнай кнігі, пераможца конкурсу прафесійнага майстэрства сярод супрацоўнікаў ФБ БДУ Марына Курэйчык.

Наталля АЛЯКСАНДРАВА

На здымку: бібліятэкараў вітаюць студэнты журфака.

Тышкевіч зноў у Вілейцы

У Вілейскім краязнаўчым музеі сёлета, а дакладней у чэрвені, адкрылася экспазіцыя, прысвечаная экспедыцыі шляхам графа Канстанціна Тышкевіча (газета пісала пра саму экспедыцыю раней). Складаецца экспазіцыя з трох частак. Першая называецца "Вілія — крыніца жыцця". Як адзначыў адзін са стваральнікаў архітэктар па адукацыі Анатоль Капцюг, "тут паказана Вілія ад вытокаў і да Каралеўца. Гледзячы на гэтую экспазіцыю можна расказаць пра дарогі паўночнага захаду Беларусі, пра рэкі, гандалі і шмат пра што іншае. А галоўнае, тут можна паглядзець на ўсё разам. Бо звычайна на фотакартках аглядаюцца асобныя элементы нешта адно, нейкі кавалак шляху.

Назвы шматлікіх вёсак мы памяталі на былыя. Па Віліі пазначылі старыя прыстанкі, першы мост у Караліне на гандлёвым шляху".

Першы раздзел рыхтаваўся паўтара месяца і быў прымеркаваны спецыяльна да пачатку экспедыцыі. Але па словах спадара Анатоля, ён ствараўся для школьнікаў, каб цікава было менавіта ім і аўдыторыі сярэдняга ўзросту.

Другі раздзел экспазіцыі — так званая "скрыня" — частка гандлёвага шляху. "Зробім макет скрыні — тры лавы, тры вялікія плыты, якія грузыць паклю, мёд ды іншае..."

Частку плошчы будзе займаць асобная экспазіцыя — "Па слядах экспедыцыі Тышкевіча". На ёй будуць прадстаўлены маршрут сёлета па дарожках падарожжа, фотаматэрыялы, асобныя прадметы з падарожжа.

Адкрыццё экспазіцыі чакаецца дзесьці напрыканцы 2007 года.

Але ўжо і зараз новую экспазіцыю не мінаюць госці з Масквы, Пецярбурга ды нават Францыі.

Алесь ТАНКЕВІЧ

Амаль за месяц да правядзення традыцыйнага Міжнароднага кінафоруму, імя якому — "Лістапад-2007", у Брэсце з 29 верасня па 3 кастрычніка прайшоў VI Рэспубліканскі фестываль беларускіх фільмаў.

Завітала ў Брэст кіно

Сёлета ў конкурснай праграме былі прадэманстраваны работы аичынных майстроў *сінема*, якія выйшлі ў перыяд з 2005 да пачатку 2007-га гадоў. Сярод іх — кінатворы "Беларусьфільма", Беларускага відэацэнтра, НДТРК і інш. Асаблівай папулярнасцю карысталіся гультыя фільмы, а гэта "Ворагі" Марыі Мажар (ён адкрыў фестывальную праграму), "Рыфмуецца з каханнем" Аляксандра Яфрэмава, "Нябачны край" Віктара Асюка, які з гэтай кінастужкай дэбютаваў у поўнаметражным мастацкім кіно, ды іншыя.

Акрамя мастацкага кіно, на суд журы было прадстаўлена больш як 30 дакументальных і навукова-папулярных фільмаў ад студыі "Летапіс" і РУП "Белвідэацэнтр", а таксама 10 анімацыйных фільмаў. З асаблівай увагай кіношнікі назіраюць за працай нядаўніх выпускнікоў рэжысёрскай майстэрні Беларускай акадэміі мастацтваў. Конкурсныя паказы прайшлі ў брэсцкіх кінатэатрах "Беларусь", "Мір", "Юнацтва", відэацэнтры "1 мая".

Пераможцаў (пра іх чытайце ў наступных нумарах "ЛіМа") ўзнагароджвалі "Крыштальнымі бусламі" за лепшы кінафільм фестывалю, лепшыя мужчынскую, жаночую ролі, лепшыя рэжысуру, сцэнарый, музычнае афармленне і выяўленчае вырашэнне. Таксама прадугледжаны шэраг спецыяльных прызоў ад заснавальнікаў кінафоруму. Дарэчы "Буслы" выкананы па эскізах мастачкі Вольгі Сазыкінай на шклозаводзе "Неман".

Падчас фестывалю на берасцейскай зямлі праводзіўся шэраг творчых сустрэч, а таксама "круглы стол" на тэму "Беларускі кінамастацтва: творчасць, вытворчасць, менеджмент".

Рэспубліканскі фестываль беларускіх фільмаў у Брэсце праводзіцца з 1997 года адзін раз на два гады згодна з рэгламентам. Дарэчы, ёсць прапановы аб'яднаць яго правядзенне з "Лістападам", але ў гэтым пункце гледжання кіношнікі разыходзяцца. Як зазначыў дырэктар Дэпартаменту па кіно Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Максім Буданаў, у далейшым фестываль у Брэсце будзе абавязковым.

Уладзімір ШУТАВЕЎ

Сустрэча старшыні СПБ з пісьменнікамі Віцебшчыны

Старшыня грамадскага аб'яднання "Саюз пісьменнікаў Беларусі", старшыня Камісіі па міжнародных справах і нацыянальнай бяспецы Савета рэспублікі Нацыянальнага сходу Беларусі Мікалай Іванавіч Чаргінец сустрэўся з пісьменнікамі — членамі Віцебскага абласнога аддзялення ГА "СПБ".

У час плённай размовы мясцовыя пісьменнікі атрымалі шмат цікавай і карыснай інфармацыі, якая тычыцца розных бакоў дзейнасці саюза. М. Чаргінец адзначыў работу Віцебскага аддзялення — самага буйнога ў рэспубліцы пасля Мінскага, бліжэй пазнаёміўся з пісьменнікамі, якіх прадставіла старшыня аддзялення, паэтэса, лаўрэат Міжнароднай літаратурнай прэміі імя Сімяона Полацкага Т. Гусачэнка, пажадаў актыўнай творчай працы калектыву.

В. АЛЕЙНІКАВА

Яго слова ратуе і сёння

У Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры прайшла вечарына "Паэт. Чалавек. Асоба.", прысвечаная 95-годдзю з дня нараджэння Максіма Танка.

На вечар памяці завіталі даследчыкі творчасці паэта, вядомыя пісьменнікі, людзі, якія асабіста ведалі Яўгена Іванавіча, неабыхавая да беларускага паэтычнага слова моладзь.

Распацаў вечарыну акцёр і рэжысёр беларускага радыё Алег Вянярскі мастацкімі чытаннямі лепшых вершаў класіка. Кожны з прысутных узгадваў той ці іншы эпізод

свайго жыцця, звязаны з творчасцю ці непасрэдна з самім Максімам Танкам. Так, вядомы літаратурназнаўца Міхась Тычына распавёў прысутным, як у часы нялёгкай армейскай службы яму дапамагалі кнігі Максіма Танка — "Мой хлеб надзённы" і "Глыток вады." "Паэзія Танка ратавала мяне ад многіх рэчаў, дастаткова небяспечных у армейскай службе. Думаю, яго

слова ратуе мяне і сёння." — адзначыў крытык.

Укладальнік апошняга збору твораў Максіма Танка Уладзімір Мархель нагадаў, у якіх умовах забыцця дажываў свой век народны паэт Беларусі, калі не было каму купіць кавалак хлеба і прыходзілася прасіць суседзяў схадзіць у краму.

Дарэчы, з трынаццаці тамоў збору твораў Максіма Танка, на сёння выдадзены чатыры. У першыя шэсць увойдуць вершы, у сёмы — паэмы, а ў астатнія шасці тамах будуць апублікаваны апавяданні, крытычныя артыкулы, дзённікі і ліставанні з сябрамі.

Рэдактар першага тома збору твораў Максіма Танка Анатоль Верабей заўважыў, як геніяльна ў творчасці класіка спалучыліся лепшыя суветныя традыцыі і беларускі фальклор. А навуковец Адам Мальдзіс распавёў некалькі смешных гісторый з сумесных падарожжаў у Літву і Польшчу.

Паэтычным словам памяць класіка ўшанавалі Анатоль Вярцінскі, Сяргей Панізнік, Алег Трусаў, Сяргей Законнікаў.

Вяла сваю дэбютную вечарыну супрацоўнік музея беларускай літаратуры Надзея Яшына.

Ян АКУЛІН

На здымку: падчас вечарыны. Фота аўтара.

У бібліятэцы НАН Беларусі

У верасні ў Цэнтральнай навукавай бібліятэцы НАН Беларусі прайшла міжнародная навукова-практычная канферэнцыя маладых вучоных і спецыялістаў "Бібліятэкі ў інфармацыйнай прасторы: сітэз традыцый і інавацый". У ёй узялі ўдзел прадстаўнікі з Беларусі, Расіі і Літвы.

— Ізья такой канферэнцыі ўзнікла з нагоды стварэння Савета маладых вучоных у ЦНБ імя Якуба Коласа. Паколькі ёсць такія саветы, то павінна быць і дзейнасць, якую ён ажыццяўляе, — зазначыла ў гутарцы з карэспандэнтам «ЛіМа» навукова супрацоўнік аддзела інфармацыйна-аналітычнага забеспячэння навукова-даследчай работы ЦНБ НАН Беларусі Ірына СМІРНОВА.

— Каго сёння можна назваць маладым вучоным?

— У сістэме Нацыянальнай Акадэміі навук Беларусі маладымі вучонымі лічацца навуковыя работнікі, аспіранты, дактаранты Акадэміі навук і навуковых арганізацый НАН, якія не дасягнулі ўзросту 35 гадоў.

— У праграме канферэнцыі не быў заяўлены амерыканскі навуковец, а яго навуковы даклад вылучылі асобны дзень, наступны пасля канферэнцыі...

— Наша канферэнцыя была прымеркавана да Дня бібліятэк. Думаю і яго прыезд у Мінск быў прымеркаваны да гэтай даты. Таму спадар Лаел Мінтэр, віцэ-прэзідэнт Асацыяцыі спецыяльных бібліятэк і дырэктар экспертнай групы даследчыцкай службы Бібліятэкі Кангрэса ЗША, прысутнічаў на нашым мерапрыемстве. А на наступны дзень у рамках канферэнцыі ён выступіў з дакладам "Лічбавая прысутнасць у XXI стагоддзі: планы Бібліятэкі Кангрэса ЗША". Ён раскажа пра структуру бібліятэкі, яе асаблівасці, пра фонды і рэсурсы, пра запыты, якія паступаюць ад карыстальнікаў і інш., адказаў на пытанні аўдыторыі.

— У канферэнцыі бралі ўдзел і прадстаўнікі бібліятэкі Літоўскай акадэміі навук. Ці падобныя праблемы, з якімі сутыкаюцца айчыныя кнігасховішчы, да літоўскіх?

— Тыя даклады літоўскіх калег, што прагучалі ў межах секцыі "Інфармацыйныя рэсурсы і тэхналогіі ў бібліятэках" і якія даялося паслухаць мне, былі хутчэй азнамяльнага характару. Але па выніках іншых міжнародных канферэнцый можна зрабіць пэўныя высновы. У прыватнасці, агульнай праблемай для навуковых бібліятэк з'яўляецца нізкі попыт на інфармацыйныя электронныя рэсурсы, якія могуць быць створаныя ў самой бібліятэцы ці набытыя звонку. Прычына — у недасведчанасці карыстальнікаў. Як паказваюць спецыяльныя маркетынгавыя даследаванні, не вельмі шмат людзей ведае пра такія рэсурсы. Відавочная неабходнасць у правядзенні разнастайных мерапрыемстваў па папулярызацыі і рэкламе новых магчымасцей бібліятэк.

— Ці запрашаюць беларусаў на аналагічныя канферэнцыі за мяжу?

— Безумоўна. Што датычыцца супрацоўнікаў нашай бібліятэкі, то яны штогод прымаюць удзел у міжнароднай Крымскай канферэнцыі. Акрамя таго, існуе так званы Беларуска-літоўскі бібліятэчны поліс, і раз у чатыры гады арганізуюцца канферэнцыі: калі першы раз на базе Цэнтральнай навукавай бібліятэкі НАН Беларусі, то наступны — на базе бібліятэкі Літоўскай акадэміі навук. Апошняя канферэнцыя праходзіла ў кастрычніку мінулага года. На сёлетні кастрычнік запланавана міжнародная канферэнцыя ў Кіеве, у якой таксама прымуць удзел супрацоўнікі нашай бібліятэкі.

Сяргей МАКАРЭВІЧ

У Пінску адбыліся прэзентацыі васьмага нумара часопіса "Нёман", прысвечанага Пінскаму краю, і кнігі вершаў ураджэнца Пінска сусветна вядомага літаратара, публіцыста, журналіста Рышарда Капусцінскага "Вяртанне".

3 дарожнага нататніка

Свежае паветра рэгіёнаў

Неаднойчы адзначалася, што росквіт сапраўднай культуры знаходзіцца ў непасрэднай залежнасці ад развіцця правінцы. Можна бясконда гаварыць пра велічыню і ролю горада ў адукацыйным узроўні грамадства, але ж правінцыя як была, так і застаецца выратавальнай сілай духоўнасці. Таму, відавочна, і ў дзяржаўных рашэннях па стварэнні рэгіянальных ВНУ, пашырэнні культурна-асветніцкіх праектаў у рэгіёнах праяўляецца своеасаблівая філасофія ўмацавання правінцыі. І ў нашай рэдакцыйна-выдавецкай установе спеюць праекты, творчыя акцыі, звязаныя з увагай да рэгіёнаў. Як прыклад — акцыя "Зямля і людзі", што становіцца своеасаблівай візітоўкай часопіса "Маладосць". А таксама — прэзентацыя газеты "Літаратура і мастацтва", знаёмства з рэдакцыйным калектывам штоднёвіка ў абласных бібліятэках краіны. А яшчэ — падрыхтоўка рэгіянальных выпускаў часопіса "Нёман".

Вось і сёлета "Нёман" прысвяціў Піншчыне асобны нумар. Пад адной вокладкай сабраны творы літаратараў, якія жывуць і працуюць у Пінску, — Валерыя Грышкаўца, Мікалая Елянеўскага, Юрыя Саланевіча, Марыі Ляшук, Валянціны Локун ды іншых паэтаў, празаікаў, публіцыстаў. Адкрыўся нумар гутаркай галоўнага рэдактара часопіса Ніны Чайкі са старшынёй Пінскага гарвыканкама Аляксандрам Гордзічам. Удзячныя пінчукі запрасілі калектыв рэдакцыі на прэзентацыю выдання, якая праходзіла ў Палескім драматычным тэатры ў рамках святкавання 910-годдзя Пінска. Шмат добрых слоў было сказана як у адрас супрацоўнікаў "Нёмана", так і ў адрас яго аўтараў. Прэзентацыя ператвары-

лася ў сапраўднае літаратурнае свята, якіх, прызнацца, шматкрат меней, чым, прыкладам, святаў і фестываляў эстраднага характару. Трэба падзякаваць за гэта і Пінскаму гарвыканкаму, і, у прыватнасці, намесніку старшыні А. Канеўскаму, аддзелу культуры гарвыканкама, Палескаму дзяржаўнаму тэатру. На якія развагі настроіла сустрэча з цікавай да літаратуры пінскай інтэлігенцыяй? Па-першае, прэзентацыя засведчыла: у краі ёсць руплівыя працаўнікі літаратурнай нівы, а іх творчасць запатрабавана чытачом. Шмат у каго з літаратараў, найперш зыходзячы з прафесійнага ўзроўню, эстэтычных перакананняў, маюцца ўсе падставы друкавацца як мага шырэй. Па-другое, наспела патрэба ў больш выразным яднанні такога літаратурнага асяродка. Чаму б, напрыклад, не аб'яднацца ў рэгіянальную філію абласнога аддзялення СПБ? Гэта важна і ў тым плане, што на творцах ляжыць адказнасць і за развіццё агульнай атмасферы вакол прыгожага пісьменства ў горадзе, у краі. Піншчына — асабліва літаратурны асяродак Палесся, а ў цэлым і краіны з даўніх часоў.

Дастаткова назваць імёны пісьменнікаў, лёсы якіх паяднаны з Пінскам, Піншчынай. Святаром на Піншчыне служыў этнограф і фалькларыст Дзмітрый Булгакоўскі. У вёсцы Вяліччы нарадзіўся Франц Савіч. Паходзіў з Пінска ўсходнеславянскі пісьменнік Епіфаній Славінецкі. Пінск — радзіма паэта і грамадскага дзеяча Генрых Тэадаровіч. Сямейныя карані перакладчыка, паэта і крытыка Карласа Шэрмана — таксама ў Пінску. З вёскі Востраў — публіцыст і выдавец Міхал Дубянецкі. Намеснік ігумена манастыра ў Дубаі служыў Афанасій Філіповіч. На Піншчыне нарадзіліся Яўгенія Янішчыц, Наталія Прыступа, Ніна Гарагляд, Леан Бароўскі, Лявонцій Карповіч...Безліч яркіх імёнаў і шматгранных асоб.

І, як на мой прыватны погляд, адказнасць гэтую літаратары, творчыя грамадскія Пінска адчуваюць. Паэты, празаікі групоўцца вакол рэдакцый гарадской і раённай газет. Выключна пінскім па нараджэнні і асэнсаванні можна лічыць і другі праект, да рэалізацыі якога спрычынілася Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "Літаратура і Мастацтва" сёлета восенню.

Кнігу Рышарда Капусцінскага "Вяртанне" (перш чым яе рукапіс патрапіў у нашу ўстанову) уклалі ды сабралі пінчукі. Падрадкаўнікі вершаў знакамітага земляка рыхтавала Крысціна Каліноўская, уступнае слова напісала Іна Дзямід, якая добра ведала Рышарда Капусцінскага ў апошнія гады яго жыцця. Пераклад жа на рускую мову зроблены Валерыем Грышкаўцом, а на беларускую — Анатолям Шушко. Польскі выдавец Бажэна Дудко (яна працавала сакрытаром спадара Капусцінскага) і ўдава пісьменніка Аліцыя Капусцінска (разам з дачкою яна прыехала на прэзентацыю ў Пінск) высока ацанілі паліграфічнае выкананне, мастацкае афармленне вершаванай кнігі. Выказалі спадзяванне, што Рэдакцыйная ўстанова "Літаратура і Мастацтва" і надалей будзе спрыяць вяртанню спадчыны Капусцінскага на радзіму. Тут варта згадаць калектыв, які рупіўся над кнігай у нашым выдавецтве (а праца была тэрміновай і патрабавала аператыўнасці). Рэдактар кнігі — Мікола Мінзер, мастак — Маргарыта Шкурпіт, кам'ютэрная вёрстка — Любові Касцюкевіч, карэктар — Марыя Гілевіч. Аб'яднала ж калектыв у рабоце над кнігай Рышарда Капусцінскага вопытны арганізатар выдавецкай справы Маргарыта Лейко.

...Няма ніякіх сумненняў, што сяброўства РВУ "Літаратура і Мастацтва" з Пінскам прадоўжыцца, набудзе новых якасных прасцягі. Ужо сёння відавочна, што і для ўсёй краіны Пінск, Піншчына з'яўляюцца ўзорам шчырай зацікаўленасці грамадства і мясцовых улад да развіцця айчынай літаратуры, умацавання трывалых стасункаў сфер культуры і адукацыі з беларускімі пісьменнікамі.

Мікола МІРШЧЫНА

На здымках: падчас мерапрыемстваў у Пінску.

Фота Вячаслава Ільянкова.

Прафесійнасьць, неабыякавацьць...

У бібліятэцы СШ № 4 г. Івацэвічы працуюць сапраўдныя майстры сваёй справы — загадчыца ўстановы Святлана Апалейчук і бібліятэкар Ала Заводава. Яны заўсёды захаваюць і дадуць параду, падрыхтуюць сцэнарыі і даклады, правядуць у класах мерапрыемствы, прымеркаваныя да юбілеяў пісьменнікаў, да знамянальных падзей...

Фонд школьнай бібліятэкі багаты: каля шаснаццаці з паловай тысяч кніг мастацкай літаратуры і больш як сорак тысяч падручнікаў. Аснова фонду, яго гонар — разнастайныя энцыклапедыі, слоўнікі, даведнікі. Да слова, гэта бібліятэка — адна з лепшых у раёне: узнагароджвалася ўпраўленнем адукацыі Брэсцкага аблвыканкама дыпломам І ступені як пераможца абласнога конкурсу сярод школьных бібліятэк.

Дырэктар школы Таццяна Касаец, завуч Зоя Якімовіч, намеснік дырэктара па выхавальнай рабоце Аляксандр Вялікасельц пастаянна клапаціцца, каб бібліятэка займала пачэснае месца ў навучальным і выхавальным працэсах.

Лідзія ТРАЦЦЯК

«Шануе Радзіма імёны сваіх сыноў»

Пад такой назвай адбылася літаратурна-музычная кампазіцыя ў бібліятэцы вёскі Мякота Маладзечанскага раёна, якую падрыхтавалі супрацоўнікі мясцовага Дома культуры разам са школьнікамі.

У самой бібліятэцы ладзілася выстаўка кніг пра творчасць Янкі Купалы і Якуба Коласа. Святлана Шчасная, загадчыца бібліятэкі, узгадала пра жыццёвы шлях песняроў.

Таксама была арганізавана сустрэча з рэдактарам часопіса "Куфэрак Віленшчыны" Міхасём Казлоўскім, які трапіў і даходліва распавядаў пра цікавыя моманты з жыцця Купалы і Коласа, а вучні Мясоцкай школы натхнёна чыталі вершы народных паэтаў.

Ганна ЦАР

У Беларусі ў рамках серыі "Ахтунг-Berlin!" упершыню адбыўся фэст новага нямецкага кіно, арганізаваны праектам "InterFilmWostok" і кампаніяй "German Film". У праграму, паказаную Домам кіно сваім глядачам, увайшлі два поўнаметражныя фільмы маладых нямецкіх рэжысёраў Стэфана Кромера "Лета 04" і Себастьяна Шыпера "Адзін мой сябрук", а таксама дзве кароткаметражныя працы рэжысёра "Парфумера" і "Бяжы, Лола, бяжы" Тома Тыквера — "Таму што" і "Эпілог".

Усяго на працягу трох дзён фэсту прайшло дзевяць сеансаў, што ўключылі ў сябе стужкі на нямецкай мове з сінхронным перакладам. Працы С.Кромера і С. Шыпера ўсяго другія па ліку ў рэжысёраў і з'яўляюцца выразным прыкладам новага нямецкага кіно. Фільмы, прадстаўленыя Т.Тыкверам, яшчэ малавядомыя за мяжой і не дэманстраваліся ва Усходняй Еўропе. Беларусы пабачылі іх аднымі з першых. Фэстывалі нямецкіх фільмаў праводзяцца штогод у сталіцах Украіны і Расіі. Сёлета паказ

«Новае нямецкае кіно» ў Беларусі

карцін нямецкіх рэжысёраў "German Film" пачаўся з Мінска, каб даць магчымасць беларускім глядачам больш ведаць пра нямецкае кіно. Назва "фэст" паказвае на адрозненне ад падобных мерапрыемстваў ва Украіне і Расіі. Але, па сло-

вах галоўнага рэжысёра Дома кіно Аляксандра Богдана, калі беларускім глядачам спадабаецца ідэя і прадстаўленыя працы, у наступным годзе нас можа чакаць ужо сапраўдны фестываль.

Ганна КОТ

Між сушай і морам

У мабільнай галерэі Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі адбылася выстаўка, прысвечаная 150-годдзю з дня нараджэння англійскага пісьменніка польскага паходжання Джозефа Конрада.

Экспазіцыя "Джозеф Конрад. Паміж сушай і морам" з'явілася дэбютным праектам Нацыянальнай бібліятэкі сумесна з Польскім інстытутам у Мінску. Часова павераны ў справах Польшчы ў Беларусі Аляксандр Васілеўскі адзначаў, што гэта выстава стала першым крокам на шляху сумеснага супрацоўніцтва паміж нашымі краінамі, і анансіраваў наступную, прысвечаную перакладам "марскога воўка" Джозефа Конрада.

Са сховішчаў Нацыянальнай бібліятэкі была прадстаўлена кніжная выстаўка "Спявак мора", а таксама шмат дакументаў, звязаных з жыццём і творчасцю Конрада, з архіва механічнай дакументацыі ў Варшаве, Нацыянальнай бібліятэкі ў Варшаве, Ягелонскай бібліятэкі ў Кракаве, бібліятэкі Польскай акадэміі навук у Кракаве, Цэнтральнага марскога музея ў Гданьску і архіва прафесара Здзіслава Найдэра.

Як адзначаюць біёграфы брытанскага марака і пісьменніка, асноўным фактарам у разуменні лёсу Конрада з'яўляецца яго паходжанне. Юзэф Тэадор Конрад Кажэнеўскі нарадзіўся ў сям'і польскага шляхціца на тэрыторыі Украіны, якая ўваходзіла ў састаў Рэчы Паспалітай да яе падзелу паміж Расіяй, Аўстрыяй і Прусіяй. Продкі і родныя пісьменніка змагаліся за незалежнасць Польшчы. Бацька Конрада, Апола Кажэнеўскі, у 1862 годзе разам з жонкай і сынам за сваю патрыятычную дзейнасць быў сасланы ў Сібір. Адтуль малады Конрад з'ехаў у Еўропу, без ведання мовы ўладкаваўся на брытанскі карабель, а з цягам часу стаў капітанам. Першы свой роман "Капрыз Олмеера" Джозеф Конрад напісаў у моры, калі яму было 38 гадоў. Рэйс на судне "Адова" стаў апошнім для Конрада-марака. Ён канчаткова сышоў на бераг — так нарадзіўся Конрад-пісьменнік.

Ян АКУЛІН

І забаўляець, і прасвятляець

вышэйшых дзяржаўных адзнак падштурхнула калектыву да стварэння сваёй сістэмы менеджменту якасці: спецыяльная рада, утвораная пры канцэртным аддзеле, займаецца маркетынгавымі даследаваннямі, апытвае глядачоў на выхадзе.

Погляд знізу і зверху

Вядучы інжынер электратэхнічнай службы Павел Малых працуе тут з дня адкрыцця. Кажы, яшчэ на будаўніцтве палаца манціраваў абсталяванне, а потым адкрываў будынак, ды і застаўся тут працаваць.

Сцэна Вялікай залы проста "нашпигаваная" тэхнікай. Гэта пляцоўка глыбінёй у 22 і шырынёй у 31 метр. На гэтай прасторы вісяць сафіты, на тросах спускаюцца штангі для дэкарацыі. Сама ж сцэна падзелена на 22 пляцоўкі, кожную з якіх магчыма аўтаномна падняць альбо нахіліць.

Далей накіроўваемся ў суратэрні. На першым з двух падземных паверхах таксама кіпіць жыццё. Тут праходзіць нават свая траса, па якой пад'язджаюць фуры з абсталяваннем.

Распавед аб працы комплексу энергазабеспячэння мае шмат тэрмінаў і наўрад ці будзе цікавы чытачу.

Праходзім пад фантамамі — улюбёным месцам сустрэч многіх мінчукоў — паміж Палацам Рэспублікі і Музеям Вялікай Айчыннай вайны. Зараз сістэмы падачы вады не працуюць — сезон скончыўся — але ж улетку, па словах Паўла Малых, відовішча з офісаў палаца, што над намі, адкрываецца неймаверна прыгожае. Але яно непараўнальнае з іншымі відарысамі.

Мы падняліся на самы верх — дзесяты паверх. Адсюль уся сталяца — як на далоні. Міжволі пачынаеш па-добраму зайздросціць супрацоўнікам палаца за магчымасць штодня сузіраць такую прыгажосць.

Аднак існуе і адваротная сувязь у гэтым позірку: да галоўнай канцэртнай пляцоўкі Беларусі таксама ўважліва прыглядаецца — не толькі сталяца — уся краіна.

Мікалай АНШПЧАНКА
Фота Кастуся Дробава

Палацу Рэспублікі — 10 год

Камфортны агначынак наведвальнікам Палаца Рэспублікі забяспечваюць каля 450 чалавек.

ступоўца, і глядачы засталіся задаволенымі.

Глядачы, вядома, больш ідуць на эстрадныя, поп-канцэрты. Аднак, па словах рэдактара аддзела Веранікі Дашкоўскай, тут з задавальненнем ладзілі б і фолк- і рок-канцэрты — каб толькі залы мелі хоць якую-небудзь танцпадлогу. Але правядзенне канцэртаў у сценах палаца — не адзінае выйсце, тут займаюцца і арганізацыяй мерапрыемстваў на іншых пляцоўках. Сёлета набылі нават сцэнічны комплекс, які можна перасоўваць па краіне — такім чынам, палацаўскія канцэрты хутка набудуць гучанне ў абласных, а магчыма, і ў раённых цэнтрах.

«Шрубкі» адной сістэмы

Аднак канцэрт — гэта не толькі праца з артыстамі ды рэклама. Падрыхтоўка любога мерапрыемства патрабуе задзейнічання

больш як 200 чалавек тэхнічнага персаналу. Гэтыя людзі працуюць у сямі тэхнічных службах палаца.

Служба гукатэхнічнага комплексу, сувязі, кіно і тэлебачання перш за ўсё адказвае за гук на сцэне. У ліку інструментаў падраздзялення — свая ўнутраная сістэма сувязі, а таксама ўласная АТС. Тут адказваюць за бяспеку артыстаў і глядачоў: у Палаца Рэспублікі ёсць нават адмысловая пажарная частка! Што да кіна- і тэлевізійнай часткі назвы, то гэта не азначае, што служба адказвае за здымкі кіношнікаў і тэлевізійшчыкаў: нават тэлебачанне тут ёсць сваё, унутранае.

— У нас два каналы: я магу ў рэжыме рэальнага часу паглядзець, што адбываецца на вялікай і на малай сцэнах, — уключае ў сваім пакоі тэлевізар галоўны механік Палаца Рэспублікі Юрый Леўшуноў. — Вельмі зручна для кантролю працы, для кіравання бягучымі работамі з працоўнага месца.

Кантроль за працай ліфтоў, эскалатараў, асвятленнем будынка ажыццяўляе служба аўтаматычных сістэм кіравання. Камп'ютэры палаца з'яднаныя ва ўнутраную камп'ютэрную сетку. Інфармацыя аб бягучых параметрах паступае на адзіны пульт кіравання, за якім сядзіць дыспетчар.

Энергетычны комплекс палаца — пад кантролем электратэхнічнай службы. Нават калі ў горадзе падчас канцэрта раптам адключыцца святло, запасны генератар Палаца Рэспублікі праз некалькі секунд забяспечыць працяг перарванага шоу.

Супольная праца

Адзін вялікі — метраў квадратных на пяцьдзесят — пакой, дзе ўсе працуюць разам: нават форма размяшчэння супрацоўнікаў у аддзеле дзяржаўных, спецыяльных і канцэртна-відовішчых мерапрыемстваў гаворыць аб тым, што арганізацыяй мерапрыемстваў тут займаецца каманда. Да таго ж, у падборы выступоўцаў абіраюцца тут і на некалькі вядомых расійскіх канцэртных агенцтваў, з якімі працуюць ужо трывалі. Ёсць свой агент і ў Францыі.

Для вядучага рэдактара аддзела Дзяніса Цігушына важна разнастаіць праграму мерапрыемстваў. Гэта дзякуючы і яго кантактам у Беларусі завіталі ТАІПІ SHOW — сапраўдныя абарыгены з цёплай Аўстраліі.

Паводле Веранікі Дашкоўскай, апошнім часам з'явілася мода на карпаратывы. Арганізацыі, прадпрыемствы здымаюць розныя памяшканні палаца, каб правесці тут банкет, а таксама адзначыць юбілей, узнагародзіць лепшых работнікаў... Прычым, залы Палаца Рэспублікі папулярныя не толькі сярод прадпрыемстваў дзяржаўнай, але і прыватнай формы ўласнасці.

У 2006-м годзе Палац Рэспублікі атрымаў Прэмію Урада ў галіне якасці. Адна з най-

вага года абсалютна ўся рэклама тыгунно будзе забаронена. Зараз атрымліваем ад грамадскіх арганізацый шмат падзяк на конт гэтага закона і тых крокаў, якія ўжо зрабілі ў падтрымку здаровага ладу жыцця.

— **А як адаб'ецца новы закон на працы друкаваных сродкаў масавай інфармацыі?**

— Для друкаваных СМІ нічога не змянілася і па норме размяшчэння рэкламы засталася ўсё, як і было. Для газет, якія не займаюцца рэкламнай дзейнасцю, яна абмежавана 30 працэнтамі. Мы наўмысна адмовіліся ад пункта, які прадугледжваў распрацоўку бясплатнай сацыяльнай рэкламы, бо гэта моцна біла па рэкламадаўцаў і магло негатыўна ўплываць на якасць самой рэкламы. Адзінае, што цяпер трэба правярць ліцэнзію ў людзей, якія жадаюць размясціць у СМІ рэкламу. А таксама ў аб'явах па продажы патрэбна будзе ўказваць імя і прозвішча.

— **Шмат хто лічыць апошняю папраўку сапраўдным «папаможнікам для рэжэіра».**

— Я так не думаю. Ліцэнзія — гэта не адрас, і асабістыя звесткі ўказваюцца выключна ў аб'явах па продажы. У Міністэрства гандлю прыходзіла вялізная колькасць скаргаў ад людзей, якія купілі нешта па аб'яве, а потым не маглі адшукаць прадаўца. Тыя, хто не жадае ўказваць сваё імя, могуць скарыстацца іншымі варыянтамі продажу.

— **Якія яшчэ новаўвядзенні нас чакаюць у хуткім часе?**

— Шмат паправаў да рэкламы лекавых сродкаў. Знікне выява ўрача, таму што многія людзі, асабліва пажылыя, на слова вераць лекару з тэлеэкрана. Па гэтай жа прычыне нельга рэкламаваць біялагічныя дабаўкі пад выглядам лекаў. Забарона на рэкламу сухога малака — з мэтай прапагандавання груднога выкармлівання. Гэта звязана з рэкамэндацыяй Сусветнай арганізацыі аховы здароўя і палітыкай паліпшэння дэмаграфічнай сітуацыі ў краіне. Таксама рэклама не павінна паказваць непаўналетняга ў экстрэмальных сітуацыях, сцвярджаюць, што калі ў цябе нечага няма, то ты з'яўляешся непаўналетнім удзельнікам калектыву, гарантаваць стопрацэнтны вынік і карыстацца фразамі кшталту "ўсёго толькі".

— **І ўсё гэта па новым заканадаўстве будзе стварацца ўласнымі сіламі айчынных рэкламных агенцтваў?**

— Тое, што беларускі тавар павінна рэкламаваць айчынная рэклама, шчыра кажучы, з'яўляецца даволі жорсткім паправаваннем. Але я лічу, што гэтыя добрыя штуршок для нашых стваральнікаў рэкламы. Беларуская рэклама становіцца з кожных годам ўсё лепшай, а з 17 кастрычніка яна выйдзе на зусім новы якасны ўзровень.

Ян АКУЛІН

Новая рэкламная эра

У хуткім часе рэкламных роликаў на тэлебачанні будзе менш, і гучаць яны будуць цішэй, з бігбордаў знікне выява цыгарэт, а рэкламныя піўныя акцыі адыдуць у гісторыю. Аб гэтых ды іншых зменах у Законе аб рэкламе распавядае дэпутат Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Ганна Бурава.

— **Ганна Мікалаеўна, бадай, самым прыемным сюрпрызам новай рэдакцыі Закона аб рэкламе з'яўляецца скарачэнне надакучлівай рэкламы на тэлебачанні ў прайм-тайм з 40 да 18 хвілін.**

— Гэтая норма, да якой прыйшлі цягам доўгіх перамоў. Мы абараняем у першую чаргу правы сваіх выбаршчыкаў. Калі чалавек глядзіць не перадачу, што перапыняецца рэкламай, а рэкламу, якая зрэдку перапыняецца перадачай, то відавочна, што гэта трэба рэгуляваць. Больш таго, ліміт у 18 хвілін у будучым пачне скарачацца. Гэта — еўрапейская норма. Яна абараняе інтарэсы людзей, якія глядзяць, а не тыя, якія вырабляюць той ці іншы тавар.

— **Асабіста мне падабаецца, што рэкламныя блокі цяпер будуць абмежаваныя 4 хвілінамі. Але я ніколі не заўважаю, што гучнасць роликаў занатна высокая адносна тэлеперадач. Няўжо гэта кагосьці турбавала?**

— Насамрэч, паступала вельмі шмат скаргаў ад пажылых людзей і маладых матуль. Завышаная гучнасць — гэта такі манеўр, каб прыцягнуць спажыўца. Але вялікую колькасць людзей гэта раздражняла, таму і была прынята такая папраўка.

— **Новы закон забараняе вонкавую рэкламу слабаалкагольных напояў, піўныя акцыі, а таксама выкарыстанне ў рэкламе піва вобразу людзей і жывёл. Чым выкліканы такія адчувальны ўдар па піваварам нашай краіны, якім стане яшчэ цяжэй складаць канкурэнцыю замежным брэндам?**

— Я ўжо неаднойчы гаварыла, што моладзь піць прывычна рэклама. А менавіта — выявы маладых людзей з бутэлькай ці бляшанкай піва ў руках. Дзесяць гадоў таму цяжка было сустрэць на вуліцы юнака з півам. А зараз мо-

ладзь цяжка пераканаць у адваротным, бо гэта ўжо стала іх ладам жыцця. Спадзяюся, што новае пакаленне не будзе забіравана такой шкоднай з'явай.

— **Ці не варта пачаць з іншага? Напрыклад, забараніць распіваць слабаалкагольныя напоі ў грамадскіх месцах?**

— Гэта стане нашым наступным крокам. Я думаю, піўны алкагалізм паволі сыдзе з нашага грамадства. Мы цалкам забаронім распіць алкаголю на вуліцы, як гэта зроблена ў шматлікіх краінах.

— **З півам усё зразумела, рэклама абмяжоўваецца, але цалкам не забараняецца. А як наконт цыгарэт?**

— Нас падтрымаў урад з нормай, якую прапанавалі дэпутаты — забараніць рэкламу тыгунно на два гады раней, чым гэта было абумоўлена з Сусветнай арганізацыяй аховы здароўя. Зразумела, што нашы вытворцы тыгунно ў гэтым не зацікаўлены. Яны шмат скардзіліся на тое, што заходнія брэнды ўжо раскручаныя, а айчынныя па сутнасці няма. Прасілі даць ім яшчэ крыху часу. Але тым не менш — з но-

Выпраўляем памылкі

Зноў з Вілейшчыны прыйшла прыемная навіна. Руплівец на ніве краязнаўства Анатоль Рогач змог дакладна высветліць дату смерці паэта Адама Гурыновіча. У розных крыніцах было прадстаўлена чатыры розныя даты, і адна з іх была правільнай — 23 студзеня 1894 года. Тое пацвярджаюць знойдзеныя вілейскім краязнаўцам дакументы.

Блытаніна з постаццю Адама Гурыновіча пачалася яшчэ з месца яго нараджэння. У метрычнай кнізе запісаны фальварак Кавалі Вілейскага павета Віленскай губерні. Калі свае пошукі гэтага фальварка пачаў Генадзь Каханюўскі, перад ім паўстала пытанне: дзе ж знаходзіцца тэа Кавалі? Бо на карце былога Вілейскага павета вёсак з такой назвай аказалася ажно чатыры. Патрэбная ж была ў сённяшнім Мядзельскім раёне. Але непасрэдна на месцы краязнаўца даведаўся, што нарадзіўся Л. Гурыновіч за кіламетр ад Кавалёў у фальварку Кавалькі. Пісаў пра гэта Генадзь Каханюўскі ў "Літаратуры і Мастацтве" 14 чэрвеня 1968 года. Пасля, у 1984-м, у кнізе "Адчыніся, таямніца часу!". Таму прыкрас чытаць у кнізе "Беларуская літаратура і свет ад эпохі рамантызму да нашых дзён" (Мінск, 2006) паважаных літаратуразнаўцаў Л. Баршчэўскага, П. Васючэнка, М. Тычыны, што "Адам Гурыновіч, родам з Крыстынопаля (Віленскі край)..." Фальварак Крыстынопаля Свянцянскага павета (сёння Вілейскі раён) — спадчына Адамавых бацькоў, куды сям'я Гурыновічаў пераехала пасля нараджэння Адама-Гілярыя (такое поўнае імя паэта).

Яшчэ адзін з нявысветленых фактаў — месца пахавання Адама Гурыновіча. Хоць тут версія існуе толькі адна — "фамільныя грабніцы" ў Крыстынопаля. Пра гэта яшчэ ў "Беларускім зьоне" 12 красавіка 1921 года пісаў Браніслаў Тарашкевіч. Затым яго падтрымаў Янка Шутовіч і Генадзь Каханюўскі. У тым упэўнены і Анатоль Рогач. Але пакуль не будзе адшукана магіла паэта — датуль і будзе сумніваў. Толькі знайсці магілу наўрад ці атрымаецца. Падчас Першай сусветнай вайны тут на працягу трох гадоў праходзіла лінія фронту. А навакольнаыя вёскі былі адселены. Зразумела, што нічога ад тых мясцінаў не захавалася. Але Анатоль Вялянцінавіч адшукаў насып з камянёў, на якім, на яго думку, знаходзіліся сямейныя могілкі. Застаецца толькі ўвекавечыць тое месца. А ведаючы натуру Анатоля Рогача, сумняваюцца ў тым, што гэта будзе зроблена, не выпадае.

Даведка. Адам-Гілярыі Гурыновіч нарадзіўся 13 студзеня 1869 года ў фальварку Кавалькі Мядзельскага раёна. Беларускі паэт, этнограф, фалькларыст. Скончыў Віленскае рэальнае вучылішча, а затым механіка-тэхнічнае агульнае дадатковае класа таварнага вучылішча. Паступіў у Пеўцярбургскі тэхналагічны інстытут.

Пра Гурыновіча-паэта загаварылі даволі позна. Пры жыцці ён не здолеў надрукаваць ніводнага верша. Затое ў часопісе "Wistla" друкаваў народныя песні, этнаграфічныя матэрыялы. Праца Гурыновіча "Зборнік беларускіх твораў (3 Вішнеўскай воласці, Жодзішскай парафіі, Свянцянскага пав. Віленскай губерні)" была надрукавана ў часопісе Кракаўскай акадэміі навук "Zbor wiadomości do antropologii krajowej".

Сёння Гурыновіч вядомы і як перакладчык Перакладчы ён Някрасава, Пушкіна, Крылова, Франка, Ажышкі, Міцкевіча і інш.

Памёр 23 студзеня 1894 года ў фальварку Крыстынопаля. У Вілейцы ў гонар паэта названа вуліца, а ў Мядзелі — завулак.

Шмат стагоддзяў кніга была ды, без перабольшвання, нягледзячы на альтэрнатыўныя сродкі атрымання інфармацыі, застаецца галоўнай крыніцай ведаў, знаходзіцца ў цэнтры ўвагі грамадскага жыцця. Гэта ж адносіцца і да перыядычных выданняў. Сённяшні госць "ЛіМа" — чалавек, які мае дачыненне як да прыгожага пісьменства, так і да СМІ — паэт, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі імя Янкі Купалы, галоўны рэдактар часопіса "Польмя" Мікола МЯТЛІЦКІ. Думаю, чытачам "ЛіМа" будзе цікава даведацца пра сталыя, а таксама новыя рубрыкі часопіса, пра тое, чым парадуе рэдакцыя выдання, якое ў снежні бягучага года адзначыць свой 85-гадовы юбілей, сваіх прыхільнікаў у бліжэйшых нумарах.

У часопісе «Польмя»

Арыенцір — знакавыя творы

маганнямі мы спакваля створым духоўна-гістарычны партрэт нашай Беларусі.

Традыцыйна "Польмя" друкуе лепшыя ўзоры нашай прозы і паэзіі. Завяршылі публікацыю рамана аднаго са старэйшых пісьменнікаў Уладзіміра Дамашэвіча "На мяжы цяжэння", які прысвечаны вельмі блізкай да нас, работнікаў рэдакцыі, прафесіі — рэдактара выдавецтва. Друкуем сучасны раман Міхася Южыка "Лесвіца" (№ 9, 10). У № 10 і 11 завершым публікацыю сямейнай хронікі Уладзіміра Гніламёдава "Усход" (апошняя частка называецца "Вяртанне"). Гэта малаасветленая ў літаратуры старонкі перасялення, міграцыі нашых суайчыннікаў з заходніх абласцей Беларусі на пачатку Першай сусветнай вайны на берагі далёкай Волгі, дзе існуюць цэлыя беларускія пасяленні. Уладзімір Васілевіч пачынае ў тых мясцінах, сустраўся з людзьмі, якія выехалі з Беларусі, са спадчыннікамі і на прыкладзе некалькіх сямей паказаў эпопею перасялення і вяртання на радзіму.

У дванаццатым нумары часопіс звернецца да навелістыкі, да апавядання. Надрукуем мініяцюры Казіміра Камейшы "Паміж кубкам і вуснамі", якія і да сёння рэгулярна друкаваліся на старонках часопіса, апавядання Юры Станкевіча ды Івана Капыловіча. Жанр апавядання ў "Польмі" знаходзіць рэальную падтрымку, бо многія нашы маладыя, пачынаючы аўтары практыкуюць у гэтым жанры. Раней друкавалі і будзем друкаваць у № 11 апавядання студэнта-журналіста Аляксандра Бруя. Таксама ў нас публікуюцца конкурсныя нарысы пра настаўнікаў беларускай мовы і літаратуры. У дзесятым нумары змяшчаем нарысы Ірыны Перавозніковай пра настаўніцу з Астравеччыны, у адзінаццатым — нарыс Тамары Кручэнкі пра настаўніцу з Лоеўшчыны.

Своеасаблівым, юбілейным будзе № 11. Большасць матэрыялаў у ім прысвячаецца

125-годдзю з дня нараджэння Якуба Коласа. На Стаўбоўшчыне, радзіме песняра, адбылося вераснёўскае паэтычнае свята на ўшанаванні памяці народнага паэта. На старонках выдання будучы змяшчаны матэрыялы круглага стала "Да калыскі Коласа". Супрацоўнікі "Польмя" пабывалі на радзіме Якуба Коласа, сустрэліся з яго землякамі, гасцямі свята. Анатоль Зэкаў напісаў пра музей Якуба Коласа і яго філіялы, Вольга Казлова дзеліцца ўражаннямі ад эпістальнай спадчыны песняра перыяду Вялікай Айчыннай вайны, Алеся Шамякіна даследуе прастору ў трылогіі Коласа "На ростанях", вядомы крытык і літаратуразнаўца Васіль Жураўлёў прадстаўляе артыкул пра творчасць Якуба Коласа.

— Вельмі цікавыя паэтычныя творы прапанаваў у адзінаццатым нумар Мікола Малаўка, аўтар "Старой зямлі" — цэлай кнігі санетаў, прысвечаных роднай Мікалаеўшчыне, якую ўславіў Колас у "Новай зямлі". Па тым часе пошукі песняра вялі да "Новай зямлі", а сёння, на пачатку XXI стагоддзя, гэтая зямля яўна пастарэла, пастарэлі многія людзі, вёска. З вянкам санетаў выступае Соф'я Шах...

Часопіс адродзіў рубрыку "Беларуская навука", якая была вельмі папулярнай у 70-я гады. Мы не прэзентабельна, а аналітычна гаворым пра нашу аграрную навуку, пра праграму адроджэння вёскі. У нас ёсць цэлы праект, якім займаецца супрацоўнік рэдакцыі, вядомы публіцыст Пётр Сабіна. Расказваем пра ўсе пяць аграрных цэнтраў, пра інстытуты, якія канкрэтна займаюцца адроджэннем сённяшняй вёскі. Вельмі шчыльныя кантакты з Нацыянальнай акадэміяй навук Беларусі і непасрэдна з самімі працоўнымі калектывамі.

Увогуле, юбілейны год — год справаздачы. Таму праводзім шэраг мерапрыемстваў у бібліятэках ва ўсіх кутках краіны.

На такіх сустрэчах заўсёды знаходзіш прыхільнікаў "Польмя", якім яно вядома дзесяці гадоў і якія шчыра выказваюць свае пажаданні ды канкрэтныя прапановы, як рабіць часопіс больш сучасным. Хочацца адзначыць і тое, што "Польмя" не замыкаецца толькі на патрэбах нацыянальнай беларускай літаратуры: рэгулярна друкуем "Славянскі паэтычны космас" — падборкі вершаў у перакладзе Івана Чароты. Ёсць дамоўленасць з Пасольствам Сербіі ў Беларусі накіраваць публікацыі твораў сучасных сербскіх паэтаў. Таксама на працягу года часопіс друкуе ў перакладах на беларускую мову лепшыя творы рускамоўных беларускіх паэтаў.

Зноў вяртаемся да традыцыйнай палымянскай рубрыкі "Дзядоўнік на Парнасе", дзе будучы змяшчаецца лепшыя эпіграмы і пародыі на айчынных твораў.

У новай рубрыцы "Легенды XX стагоддзя" мы ўжо друкавалі матэрыялы пра славыны людзей нашай Бацькаўшчыны: Максіма Танка, Івана Мележа, Ларысу Александровічу, Заіра Азгура, Стэфанію Станюту. На падыходзе творы пра Яўгена Глебава, Івана Шамякіна, Анатоля Багатырова, Анатоля Анікейчыка, Віктара Турава, Юрыя Семянжу, Уладзіміра Мулявіна.

Адной з адметных у "Польмі" з'яўляецца рубрыка "Постаці". Тут запрашаем да сур'ёзнай гутаркі па праблемах жыцця і творчасці прадстаўнікоў розных цэхаў нашай культуры: мастакоў, пісьменнікаў, артыстаў... У дзесятым нумары змесцім творчы партрэт Мікалая Чаргінца.

Часопіс толькі што завяршыў публікацыю дзённікаў апошняй гадоў жыцця народнага пісьменніка Беларусі Івана Шамякіна. Рэдакцыя атрымае багата водгукі, і зараз ідзе падрыхтоўка да выдання гэтых дзённікаў у серыі "Палымянская бібліятэка".

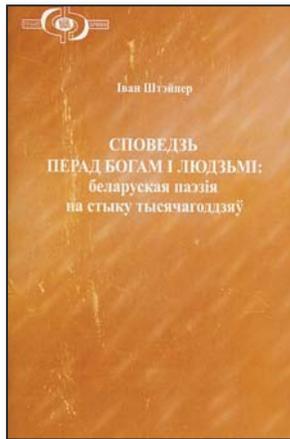
— Вельмі стала я і запатрабавана рубрыка "Скарбы мовы", дзе друкуем творы лепшых мовазнаўцаў, — адзначае Мікола Міхайлавіч, — у тым ліку Алеся Каўруса, Івана Лепешава. Гэтым разам рытуем артыкул, прысвечаны творчасці Цішкі Гартнага.

Да 85-годдзя "Польмя" мы дамовіліся з Інстытутам гісторыі НАН Беларусі правесці "круглы стол", запросім да ўдзелу гісторыкаў, літаратараў, мовазнаўцаў. У нас ёсць унікальны фотаздымак першай рэдакцыі нашага часопіса, які прывёз з Латвіі Сяргей Панізнік. Мы яшчэ раз хочам узважыць тое, што значыць "Польмя" для Беларусі, для грамадства, у якіх рубрыках і творах будучыня, бо літаратурны працэс доўжыцца.

Віктар КАВАЛЁЎ
Фота аўтара

Сяргей МАКАРЭВІЧ

Іван Штэйнер — вядомы беларускі літаратуразнаўца, аўтар манаграфій (у першую чаргу — пра беларускую баладу ў кантэксце сусветнай), зборнікаў артыкулаў, метадычных дапаможнікаў для студэнтаў-філолагаў, доктар навук — выступіў у новым амплуа: выдаў кнігу эсэ пра нашу нацыянальную пазію на мяжы тысячагоддзяў. Выпушчана невялікім тыражом (300 асобнікаў) у Гомелі, адрасаваная масаваму чытачу, яна трапіць у рукі нямногіх, але незаўважанай наўрад ці застаецца. Прычын гэтаму некалькі. Самая галоўная з іх — актуальнасць узнятых праблем.

Доказна і нязмушана...

Нязмушана і доказна І. Штэйнер даводзіць, што наша мастацтва слова выглядае годна ў еўрапейскім сусветным кантэксце, бо даўно ўжо вырасла з "фальклорна-сацыялізаванай" вопраткі, пераадолела замкнёнасць і абмежаванасць, стала адметнай эстэтычнай з'явай. Свой вызначальны тэзіс аўтар падмацоўвае аналізам твораў Уладзіміра Караткевіча, Рыгора Барадуліна, Віктара Шніпа, Анатоля Сыса і Раісы Баравіковай. Выбар імёнаў невыпадковы: усе названыя паэты пераадолелі традыцыйны ўплыў фальклорызму, рэалістычнай (на мяжы з натуралізмам) прыземленасці, пашырлі часовыя і прасторавыя рамкі паэзіі, вывелі мастацтва слова на ўзровень асэнсавання анталогічнага "ядра" (тэрмін умоўны) існасці, панава-тарскую інтэрпрэтуюць міфалагічны матэрыял як нацыянальнага, так і агульнаеўрапейскага ўзроўня, нарэшце — плённа шукаюць у галіне мастацкай формы, абнаўляючы, вар'іруючы, відавмяняючы жанры (балада, элегія, малітва, спаведзь і інш.) і стылі (метафарычны і біз-вобразны, эмпірычна-пачуццёвы і аналітычны, апісальна-выяўленчы і публіцыстычна-пафасны).

Даслед вачына ў паэзіі (каханне, прырода, чалавечая сутнасць, Боская ісціна і зямная праўда) выводзіць аўтара-эрудыта на шматлікія асацыяцыі, якія дазваляюць зразумець чытачам, што наша нацыянальнае мастацтвае слова сёння надзвычай інтэлектуальнае, багатае на гуманістычныя ідэі, гуманістычны пафас, на агульначалавечы змест. Той змест, які складаў (і, спадзімся, будзе складаць) аснову вобразнага перастварэння рэчаіснасці пры дапамозе слова. Адсюль, з жадання давесці, што гэта менавіта так, шматлікія паралелі, асацыяцыі, якімі воляна, нязмушана карыстаецца Іван Штэйнер у першым (пра Уладзіміра Караткевіча) артыкуле. З творчасцю якіх толькі паэтаў, мастакоў, кампазітараў не параўноўваюцца яго набывкі! Тут і А. Міцкевіч, што цалкам заканамерна, бо абодва аўтары былі рамонтнікамі. Па гэтай жа прычыне неаднойчы згадваюцца Я. Баршчэўскі, Дж. Байран. У сувязі з разглядам асобных праблем згадваюцца ў гэтым жа артыкуле імёны В. Брусова, В. Хлебнікова, К. Манэ, П. Пікаса, І. Босха, П. Брэйгеля, Б. Пастэрнака, А. дэ Бальзака, А. Уайльда, шматлікіх філосафаў Захаду і Усходу. Згадваюцца да месца, бо, напрыклад, як пісаць пра пейзажнае лірыку У. Караткевіча — яскравую, каларытную, малюнічую — і не спасылацца на выдатных майстроў галандскага жывапісу эпохі Сярэднявечча. І там і там — "буяанне" фарбаў. Аўтар кнігі праводзіць удаляны паралелі паміж паэзіяй выдатнага беларускага творцы і жывапісам Босха, Гоі, Брэйгеля, праецыруе Караткевічаў тэкст на мастацкія палотны, робіць слухныя высновы.

Выразна, аргументавана паказана, што Караткевіч-паэт чуйна перадае тоны і паўтоны, якімі поўніцца жыццё, стварае шматварыянтны музычны малюнак словам; што "сусвет" ягонай паэзіі "напоўнены сімфоніяй гучання", з якой вылучаюцца галасы розных музычных інструментаў; што ён па-майстэрску перадае, "які размаўляюць звыры і птушкі"; што ў яго паэзіі "ўсё спявае": заяц з зайчыхай, жаўранак, сняпчар, чарот, пянікі, бары, колы нябачны вазоў, нават "снег крычыць ад шча-

сці". І ў дадзеным выпадку дзейнічаюць рамонтныя прынтцыпы пісьма, у аснове якіх — адухаўленне, найбліжэйшае да стасавання да чалавечых пачуццяў, абагульненне, фетышызацыя ўзніслага, высокі ўзровень міфалагізацыі прыроды, пошук у ёй "жывой душы".

Артыкулу пра Уладзіміра Караткевіча пашанцавала ў кнізе найбольш менавіта таму, што ў ім сказана пра тое, што даўно думалася і рэцэнзенту, і многім іншым, захопленым творчасцю класіка нацыянальнай літаратуры: паэзія выдатнага прадстаўніка філалагічнага пакалення недаацэнена, не паказана яе сувязь з прозай (яскравая апісальнасць, выяўленчасць, разгорнутая апавядальнасць, сюжэтнасць, акцэнтацыя на мінулым часе і інш.), не выяўлены да канца яе баладна-элегічны характар, не раскрыта яе стыльвая шматграннасць. І Штэйнер "узнімае" сваім разглядам паэзію майстра на належны ўзровень, пераканаўча паказвае яе высокую эстэтычную каштоўнасць, расшыфроўвае і пацвярджае акрэсленае ў пачатку артыкула меркаванне: "Аднак ён пачынаў з вершаў, пісаў іх у гады славы і закончыў творчы шлях лірыкай. І ў эпіцы ў выключнай ступені застаўся ПАЭТАМ".

Кніга Івана Штэйнера пакідае пазітыўнае ўражанне і сваім грунтоўным зместам, і нетрадыцыйнасцю погляду на паэзію мяжы стагоддзяў, і закладзеным у ёй патэнцыялам, які можа быць разгорнуты ў новай назіранні пра беларускую паэзію сумежжа другога і трэцяга тысячагоддзяў як высокую эстэтычную і яскравую з'яву.

Разам з тым хочацца адзначыць, што асобныя палажэнні менавіта ў гэтым артыкуле засталіся неразгорнутыя, пададзеныя як факты для далейшага роздуму, як выклікі на спрэчку. Узьць хоць бы першы сказ: "Ён самы небеларускі паэт у нацыянальнай літаратуры другой паловы XX стагоддзя". Пра Максіма Багдановіча так сказаць было больш прымальна, бо ў эпоху новага беларускага Рэнесансу ён вылучыўся сваёй небеларускасцю на фоне фальклорна-рэалістычнага мастацтва. Пра У. Караткевіча так сказаць — значыць праігнараваць небеларускасць паэта-эмігранта Рыгора Крушыны (дарэчы, першага перакладчыка на нашу мову ўрыўкаў з "Калевалы" і "Песні цара Саламона"), паэтаў-эксперыментатараў Алеся Рэзанава, Леаніда Дранько-Майсюка і інш. Можна спрачацца з аўтарам кнігі наконт тэзіса пра тое, што У. Караткевіч — "адзіны рамонтны і гісторыі беларускай літаратуры, чый светапогляд і творчая дзейнасць цалкам адпавядаюць асноўным канонам рамонтызму". Паспрачацца таму, што далей па тэксце ў выданні можна працягнуць пра эвалюцыйныя змены ў паэзіі майстра, пра яе рух да

прастаты, дакладнасці рэчываўна дэталі, выразнасці малюнка (а гэта ўжо складнікі рэалістычнага тыпу творчасці). Сумнеў выклікае сцвярджэнне пра пазнейшае, у параўнанні з Еўропай, з'яўленне рамонтызму на Беларусі, бо ў дадзеным выпадку праігнаравана (хоць і несвядома) польскамоўная паэзія філаматаў, філарэтаў і іх папярэднікаў.

Артыкулу пра У. Караткевіча можа стацца манаграфіяй (упэўнены, такая задума выспельваецца ў прафесара І. Штэйнера), і тады многія заяўленыя тэзісы будуць пададзены шырэй і даказней. А так у чытача застаецца ўражанне **мазінасці** напісанага (ці не жанр эсэ павёў за сабой навукоўца?).

Артыкулы пра творчасць Р. Барадуліна, А. Сыса, В. Шніпа, Р. Баравіковай **проблемныя**, а таму і доказныя, і кампазіцыйна строінныя, і бездакорныя ў стыльвых адносінах. У іх паказана, што "Трыкіры" першага аўтара застаўся з'явай выключнай "у духоўным жыцці беларусаў канца XX стагоддзя, другога тысячагоддзя, роўнявакляі "Вянку" М. Багдановіча пачатку XX стагоддзя"; раскрыта эвалюцыя класіка нашай літаратуры — ад лірызму пачуццёвага да філасафічнасці, ад захопленасці рэаліямі зямнога жыцця, яго фарбамі — да міфалагізму, рэлігійна-хрысціянскай тэматыкі. У дачыненні да А. Сыса справядліва сказана, што ён "вярнуў у беларускую культуру традыцыю міфалагічнага ўспрымання свету, страчанага не толькі нам, але і ўсім славянам, як і арыяцамі наогул". У кнізе вядзецца слухная размова пра баладны характар, адкрытую публіцыстычнасць, асыццятыўнасць творчасці В. Шніпа, агульны элегічны пафас паэзіі Р. Баравіковай, які нібы пераламіўся ў вобразе-архетыпе саду і яго варыянтах, выліўся ў вобразе-універсальнага самоты, смутку, кахання.

Кніга Івана Штэйнера пакідае пазітыўнае ўражанне і сваім грунтоўным зместам, і нетрадыцыйнасцю погляду на паэзію мяжы стагоддзяў, і закладзеным у ёй патэнцыялам, які можа быць разгорнуты ў новай назіранні пра беларускую паэзію сумежжа другога і трэцяга тысячагоддзяў як высокую эстэтычную і яскравую з'яву.

Пры перавыданні (новым выданні) кнігі, можа, варта было б даць іншы варыянт яе падзагалюка: памяншаць слова **стык** на словы **памежжа (мяжа, пагранічча)**. Стык — больш старажытны тэрмін (у стык падагнаны бэлькі, дошкі і інш.). Пагранічча, граніца, мяжа азначаюць пераходны адрэзак паміж двума часавымі і прасторавымі вымярэннямі. Чытаем у рускага паэта Леаніда Мартынава: "Ты вообрази себя идущим // По границе прошлого с грядущим". Цудоўна сказана! Паспрабуй тут выкарыстаць іншае слова — усё распадзецца! А яшчэ было б варта выправіць абдрукоўкі, стыльвыя недакладнасці, памылкі, недаравальныя ў філалагічнай працы ("у паганым разуменні слова" — чаму не "у адмоўным сэнсе"?; "які ніяк ні змяніць, ні пазбегнуць" і інш.).

Іван Штэйнер выдаў цікавую кніжку. Давайце чытаць яе, разважаць пра рэалізацыю задачы глыбокага, не дылетанцкага падыходу да ацэнкі літаратурных фактаў і з'яў.

Мікола МІШЧАНЧУК

Абрысы цуду

Пачэснае месца сярод літаратараў Гомельшчыны займае сёння Людміла Багданова (літаратурны псеўданім — Ніка Ракіціна).

Нарадзілася Л. Багданова ў 1963 годзе ў Гомелі ў сям'і выкладчыка педінстытута Д. Шаўчэнкі, які, дарэчы, таксама пісаў вершы, апавяданні, байкі, кароткія замалёўкі, друкаваўся на старонках часопісаў "Вожык", "Наш сучасны" і інш.

Людміла з дзяцінства захаплялася літаратурай, зачытвалася прыгодніцкімі творамі беларускіх і замежных пісьменнікаў, рабіла спробы сама пісаць вершы і апавяданні.

Пасля заканчэння ў 1985 г. філалагічнага факультэта Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта працавала настаўніцай беларускай мовы і літаратуры ў адной са школ Гомеля, вучылася ў аспірантуры пры Інстытуце літаратуры АН БССР.

Вызначылася ў свой час тым, што стаяла ля вытокаў гомельскага "толкінізму" і сучаснага рыцарства.

Яшчэ ў час вучобы ва ўніверсітэце пачала пісаць вершы, якія друкаваліся на старонках абласной газеты "Гомельская праўда" і ўніверсітэцкай шматтыражкі.

Пасля заканчэння ўніверсітэта цалкам аддалася любімай справе — літаратурнай творчасці. У 1996 г. увучыла свет яе кніжка вершаў "Ворота в сказку" (на рускай мове). Зборнік быў выдадзены невялікім тыражом і сёння стаў бібліяграфічнай рэдкасцю. Яго можна працягнуць толькі ў аддзеле краязнаўства Гомельскай абласной бібліятэкі.

Пісьменнік І. Крайнеў у сваёй рэцэнзіі пад назвай "Рамантычны свет Багданавай", змешчанай у газеце "Гомельская праўда" ў сакавіку 1996 г., адзначаў, што вершы пісьменніцы прасякнуты духам рыцарства. Абрысы гэтага цудоўнага свету адкрываюцца пры чытанні кожнага верша:

*В звоне подков,
в звоне мечей
алым горит песня.
Сколько времени
и рubeжей
нам суждено вместе?
Голос тугих
струн оборвать,
мертвым уасть
в траву...
Песне из ран
с кровью хлестать
пенной струей
Ставы.*

Будзяць уяўленне і зусім нечаканыя пазытыўныя адкрыцці, у якіх трагічныя фарбы змешаны са светлымі, жыццёсцвярдзальнымі:

*А по земле — торопится весна.
В стволах деревьев бьет
пьянищий сок
И на обочинах зеленая трава
Смешно цекочет павишему висок.*

У апошні час Л. Багданова аддае перавагу праязінным творах. Яна працуе ў жанры "фэнтэзі", які, на погляд пісьменніцы, сёння самы папулярны жанр фантастычнай літаратуры.

Беларускія даследчыкі лічаць, што паводле чыстай долі фантазіі ў творы фантастычнай літаратуры падзяляюцца на дзве асноўныя плыні: фэнтэзііную (магічную, містычную, міфалагічна-казачную, паралельна-гістарычную і г.д.) і навуковую (фантастыка папярэджання, сацыяльна-філасофская — утопіі, анты-утопіі, кібер-панк і г.д.).

У многіх краінах свету фантастыка з'яўляецца прадметам нацыянальнага гонару. Напрыклад, гэта можна казаць пра амерыканскую фантастыку, польскую, французскую.

Своеасаблівая фантастычная культура існуе ў Расіі. Вядомыя дзеяць прэмій для пісьменнікаў-фантастаў, сярод якіх "Азіта", "Странник", "Мечі" і інш.

На жаль, Беларусь не можа пахваліцца якой-небудзь узнагародай для пісьменнікаў-фантастаў. Няма і фестываляў, прысвечаных гэтаму віду літаратуры. Цяпер фантастыку на беларускай мове друкуе, бадай, толькі часопіс "Малодосць". Але, на наш погляд, цікавасць да фантастычнай літаратуры ў нашай краіне досыць вялікая. Аб гэтым сведчыць той факт, што распець колькасць клубаў і аб'яднанняў аматараў ролевых гульніў.

Дарэчы Л. Багданова на працягу некалькіх гадоў узначальвала такі клуб у Гомелі.

Працягваючы нашу гаворку наконт фэнтэзіінага жанру ў літаратуры, якім, на наш погляд, добра валодае Людміла Багданова, хацелася б адзначыць, што

фэнтэзіінага фантастыка з даўніх часоў прысутнічала ў беларускай літаратуры, бо яна шчыльна звязана з фальклорам і вераваннямі народа. Варта назваць некалькі імёнаў пісьменнікаў, што з'явіліся ў гэтай крыніцы: Адам Міцкевіч, Ян Баршчэўскі, Вацлаў Ластоўскі... Але палма першынства належыць У. Караткевічу. На думку Л. Багданавай, Караткевіч, напэўна, з'яўляецца самым вядомым беларускім фэнтэзіішчыкам. Нездарма многія рускія і ўкраінцы чытаюць "Дзікае палванне караля Стаха" і "Чорны замак Альшанскі" ў арыгінале. Дарэчы, дыпломная праца Багданавай называлася "Элементы фантастыкі ў творах Уладзіміра Караткевіча".

Мне здаецца, што значны ўплыў на творчасць Л. Багданавай у цэлым і яе літаратурную працу ў жанры "фэнтэзі" аказалі менавіта творы У. Караткевіча. Але сама пісьменніца з гэтым не згаджаецца. У гутарцы з супрацоўніцай газеты "Культура" Дар'яй Амяльковіч Багданова адзначыла, што яна пачала пісаць "фэнтэзі" яшчэ ў школе, не ведаючы нават, што гэта за жанр. Дзяўчынка прадумляла розныя цікавыя гісторыі, захаплялася партызанскай тэмай. Трэба адзначыць, што на яе творчасць паўплывалі творы А. Дзіома і іншых пісьменнікаў. Але яе заўсёды абурала тое, што галоўныя героі, напрыклад, твораў Дзіома, былі мужчыны. Быццам ва ўсім свеце не было і няма ніводнай разумнай і адначасова прыгожай жанчыны. І гэтую несправядлівасць яна спрабуе выправіць у сваіх творах — там галоўнымі героямі з'яўляюцца жанчыны.

Так, у адным з раманаў "Ганітва" галоўная гераіня Севярына не проста варажбітка, яна выконвае пэўную місію. Яна вистун. Гэтыя людзі падтрымліваюць сваю зямлю, так званы Узор. Яны не толькі валодаюць пэўнымі якасцямі — умеюць варажыць, лячыць, галоўнае, яны тлумачаць іншым, што ім вароўіць іх зямля. Іх місія падобна да місіі кельцкіх бардаў, якія падарожнічалі па зямлі і не толькі сьпявалі, але і вучылі, нават мелі права судзіць. Героі Багданавай, яе вестуны — гэта акурат тыя людзі, якія маюць права навучыць, бо ведаюць больш за іншых, пакутавалі — таксама больш.

Трэба адзначыць, што пісьменніца шырока выкарыстоўвае беларускую міфалогію, легенды і паданні. Так, напрыклад, у адной з яе аповесцей прысутнічае і кароль вужоў, і духі дрыгвы... Яна лічыць, што гэты жанр сёння такі папулярны яшчэ і таму, што чалавек заўсёды прагнуў падзвігаў і цудаў. Жанчыне хацелася, каб у ёй убачылі прыгажуню і разумніцу адначасова. Яна і "дабірае" ўсё тое, чаго ёй не хапае ў кніжках.

Да ўсяго, чалавеку патрэбен ідэал. Людзі не могуць знайсці яго ў рэальным жыцці і шукаюць у кнігах. А герой "фэнтэзі" часам можа стаць той самай "вяршыняй", на якую раўняецца і сам аўтар.

Паэтычныя і праязінныя творы Л. Багданавай друкаваліся ў часопісах "Першацвет", "Палессе", "Малодосць" і іншых выданнях.

У апошні час яе апавяданні ў жанры "фэнтэзі" сталі з'яўляцца на старонках расійскіх выданняў і пры гэтым атрымалі станоўчую ацэнку. Пра гэта сведчыць, напрыклад, крытычны артыкул А. Бажанова "Апостольны сакральны літаратуры" ў газеце "Літаратурная Россия" ад 22 красавіка 2005 г., дзе аналізуецца яе апавяданне "Чорны танк с бэльгам горнастаем", якое было надрукавана ў гэтым жа годзе ў Маскве ў фантастычным зборніку "Ковчег Бастион".

Змяшчаліся апавяданні Л. Багданавай і ў зборніках "Азіта. Новая волна", "Дом" (за 2005 г.) і іншых выданнях.

Пісьменніца імкнецца перадаць свой багаты вопыт пачаткоўцам. Яна ўзначальвае літаратурную студыю пад назвай "НЛА" ("Незвычайнае літаратурнае аб'яднанне") пры абласным Палацы творчасці дзяцей і юнацтва.

Багданова і яе выхаванцы часта сустракаюцца з удзельнікамі іншых літаратурных аб'яднанняў Гомеля і вобласці. Адна з такіх сустрэч была праведзена ў лістападзе 2004 г. у Цэнтральнай дзіцячай бібліятэцы г. Гомеля і прысвечалася творчасці Л. Багданавай.

Пісьменніца расказала ўдзельнікам сустрэчы аб сваёй творчасці, прадставіла работы ў жанрах паэзіі і фантастычнай прозы. Прысутныя былі здзіўлены тым, што Багданова не толькі піша, але і з'яўляецца мастаком-ілюстратарам сваіх твораў.

Клара БРУКОВІЧ

Што можа ўзнікнуць на стыку лірыкі і фізікі? Здавалася б, нічога, акрамя якога-небудзь рыфмаванага апісання трактара. Толькі, як высветлілася, на гэтай мяжы ўсё ж такі можа нарадзіцца нешта сапраўды вартэ ўвагі. Письменнік Юрась Нераток працуе начальнікам канструктарскага аддзела. Але гэта не перашкодзіла яму выпусціць зусім не навуковую кніжку з тэматычнай назвай "Закуцце", што была выдадзена ў гэтым годзе пад рубрыкай "дэбют". Дарэчы, чаму "дэбют", мне незразумела. Імя аўтара ўжо вядомае па публікацыях і паэтычных зборніках.

Філасофская скрынка з алоўкамі

якіх дні і ночы — проста імгненні змены святла і цемры (цёмна-светла, цёмна-светла), іншапланецянамі. Гэта дапамагае зірнуць на нас збоку. І вобраз чалавека атрымліваецца не такім ужо і радасным. Марная мітусня, зневажанне прыроды, прыдуманы ідэалы — вось тое, што непрыемна адрознівае нас ад іншых стварэнняў. Але аўтар верыць у магчымасць чалавека змяніцца, у ягоную першапачаткова чыстую душу. Так, у апавяданні "Мутант" хлопчык Антон перамагае прышэльцаў-гуманоідаў, таму што верыць у незвычайнае. Пры гэтым Юрась Нераток супрацьстаяе навуковым скептыцызмам і шчырую веру. Фантазія некаторых герояў у яго часта сутыкаецца з прымітыўным светлаглядам іншых людзей. І да канца не вызначана аўтарам, што перамагае. У адрозненне ад папярэдняга апавядання, у "Саранчы" галоўны герой не рэалізуе сваёй задумкі і ледзь пазбягае суда інквізіцыі. Але трэба ўсё ж такі верыць у цуд і давяраць адзін аднаму — упэўнены пісьменнік.

Незвычайнае ў творах пераважае заўсёды з паўсудзённым. У кожным асобным апавяданні мы бачым сучаснага чалавека, які сутыкаецца з рэальнымі праблемамі нашага грамадства. Дарэчы, дзеянне амаль заўсёды адбываецца ў Беларусі. Творы Юрася Нератка можна нават назваць публіцыстычнымі. Ён малое стан сучаснай вёскі. Напрыклад, так у Закуцці будавалі дарогу: "А на Ілю дажры-грабнасеі палісіе, размыла ўсё — стаіць той трактар згарэлы да гэтай пары, іржа яго есць. А дарогі як не было, так і няма. Туркаў запраціце — тыя пабудуюць!" Вобраз начальніка таксама тыпізваны: "Не зразумеў. Па-першае, мы не мэнны, а людзі. Мэнны — тысячы кіламетраў

на Захад. Можна, вам туды патрэбна? Па-другое: тэхніку разбіраць? Ёй, магчыма, туды і дарога, але ў Драздовічах вы гэта ўзнайдзіце?" (галоўны механік Шурык Кавальчык, апавяданне "Мутант").

Прааналізаваў пісьменнік і стан сучаснай журналістыкі. На прыкладзе трох газет у апавяданні "Мутант" ("Драздовіцкі веснік", "Незалежная думка", "Сенсацыя і будзённасць") аўтар выдзеліў адпаведны тып прэсы ў нашай краіне на сённяшні час: урадавая, "незалежная" і "жоўтая". Цікава, што найбольш прыбліжанай да праўды аўтар робіць апошнюю, (мабыць таму, што выданне не баіцца пісаць аб незвычайным і незразумелым), хаця і відэочна іранізуе над яе назвай.

Але, нягледзячы на такую публіцыстычнасць, адметна тое, што Юрась Нераток ніколі не навіязвае чытачу свае думкі. Піша пра тое, аб чым дакладна ведае. Так, у творах часта сустракаецца з навукай (хімія і біялогія ў апавяданні "Саранча", незвычайныя касмічныя тэхналогіі ў "Мутанце", тонкасці працы сантэхніка ў "Альгемонах"). І гэта ні дзіўна, бо аўтар сам звязаны з навукай. Вельмі досведна і натуральна апісвае ён не толькі тэхніку і тэхналогіі, але і чалавечы паводзіны. Псіхалагізм у Нератка схаваны за простым апісаннем людскіх учынкаў. Выклікае павуку гумар, які часам дасягае сваёй мэты хутчэй, чым дыдактызм і павучальнасць. Да таго ж ён робіць чытанне лёгкім і прыемным.

Гумар, філасофія, захапляльны сюжэт, надзённасць, зразумелая і разам з тым багатая мова — ці не гэтага шукае кожны чытач, калі разгортвае кнігу?

Вольга ШАКАЛЬ

Памяркоўная кніжка паэта

Браніслаў Ермашкевіч нарадзіўся на Барысаўшчыне. З 1956 па 1982 гг служыў у войску, пасля працаваў настаўнікам у адной са школ Гродзенскага раёна. Цяпер жыве ў Гродне. Выдаў кнігі "Надзённае" і "Навучанне зямлёй". "Зямлі маёй нераўнавага" — трэцяя кніжка паэта, якую я прачытаў уважліва і далікатна. Парадавала і здзівіла тое, што чалавек усё жыццё аддаў арміі, служыў у розных рэгіёнах былой вялікай краіны і заўсёды думаў і пісаў па-беларуску. Разумею, што на службе Айчыне і на службе Паэзіі, так як і ў жыцці наогул, заўсёды ўсё складаецца не так як хочацца: у адных выпадках удала, паспяхова, а ў іншых — наадварот. Тым не менш, мне здаецца, служыць Паэзіі многа цяжэй, чым у арміі. Але і ў арміі салдат да салдата ці афіцэр да афіцэра не падобны. Так і ў паэзіі. "Понимание поэзии как искусства — это, по-видимому, вообще главная проблема, стоящая перед каждым, кто хочет "войти" в поэзию и сделать ее своим достоянием", — пісаў некалі Вадзім Кожынаў.

Аўтар новай кнігі не імкнецца ў вялікія паэты. Ён нават сам сціпла пра гэта заявіў:

І як вынік настойлівай працы —
Памяркоўная кніжка мая.

Памяркоўны, значыць, згаворлівы, падатлівы чалавек. Ці той, які прытрымліваецца сярэдзіны паміж крайнімі поглядамі. Але ці можа наогул існаваць памяркоўная паэзія? Вядома, можа. У Купалы, Караткевіча, Танка, Сыса — магутная паэзія, у Броўкі, Глебкі, Пранузы, Іверса — лёгкая, простая. Але кожны з іх павойным таленавіты. І кожнага мы павойным любім, найперш як паэтаў, хоць і па-рознаму цэнім.

Вершы Браніслава Ермашкевіча таксама простыя. Ды памяркоўная не толькі яго кніжка, але, відаць, і ён сам як чалавек. Скразною лініяй праз усю кніжку аўтара праходзіць яго шчырасць, дабрыва, заклапочанасць, любоў да роднай зямлі і яе людзей. З любові да Беларусі, да творчасці Янкі Купалы і Якуба Коласа, Максіма Багдановіча, Цёткі, Міхася Васілька і пачынаецца кніжка "Зямлі маёй нераўнавага". Саманаліз, роздум Б. Ермашкевіча, народжаныя атмасферай нашага часу, душэўнымі схільнасцямі паэта, выявілі і сам гэты час, і глыбіню натуры паэта — нашага сучасніка. Роздум паэта аб жыцці — гэта перш за ўсё роздум аб высокіх спрадвечных катэгорыях: Праўдзе, Жыцці, Сумленні, Сяброўстве, Спадзяванні, Бацькоўскаму наказу і г.д. Вельмі хвалюе паэта яго вялікасць Час. Такія радкі запамінаюцца:

Разнасцежыцца
ў прасторы
Альбо ў камені замрэ,
Быццам сам
Стэфан Баторый,
Мячом хвалю пагабрэ.

Многія вершы Браніслава Ермашкевіча выяўляюць зацікаўленасць да філасофскага асэнсавання сучаснасці, да краязнаўча-гістарычнай тэматыкі і да разваг аб радзіме. Хораша паэт сказаў пра мястэчка Мір:

Стаіць не нізка, не высока,
Але пастава ўсіх здзівіла:
За Мір зачэплена вяскла
Дугою князя Радзівіла.

А яшчэ лепш паэт напісаў пра Гродна. Роднаму гораду ён прысвяціў у кнізе цэлую нізку вершаў. Гэта шчырыя радкі, праз якія праходзіць гісторыя старажытнага горада, дзе "стары замак і новы", дзе "Гызенгаўз паважаны правіў", дзе "пісала Эліза Ажэшка", дзе ў "Пакроўскі Сабор памаліцца завітаюць з замежжа народы", дзе "славіў Давыд Гарадзенскі Радзіму", дзе "сувязь вякоў і вялікасць Каложы".

Разам з гісторыяй паэт услаўляе чалавека. Найперш таго, хто любіць вандраваць, хто не баіцца перашкод, хто прайшоў "шляхі-дарогі і пражыў дні-трывогі". Вершы паэта — гэта біяграфія аўтара. Чытаючы іх, адчуваеш, што ён жывіў і служыў не толькі на Бацькаўшчыне, але і далёка на Крайняй Поўначы, на Далёкім Усходзе. Аўтар сме-ла адкідае мараль тых слабых духам людзей, якія шукалі і шукаюць у жыцці лясчэйшых дарог і клопаціцца выключна пра сябе. Сапраўдныя героі, вартыя ўсеагульнай павагі і пашаны, — гэта людзі, якія шукаюць у жыцці шырокіх дарог і дбаюць пра шчасце для ўсіх. Можна, гэта мараль трохі састарэлая, але веліч чалавека заўсёды праяўляецца ў пераадоленні цяжкасцей і перашкод, у павазе і любові да людзей, да сваёй Айчыны:

Каласіў па белым свеце —
Зведаў горыч і туту,
Ды сваёй жа здрадзіць мэце,
Зразумеў, што не магу.
А цяпер у Прынямонні
Чарадой гады ідуць,
Хоць паўночных ззянняў
Мне спакою не даюць.

Хтосьці, напэўна, кнігу вершаў Браніслава Ермашкевіча мог бы раскрытыкаваць. І знайшоў бы шэраг недахопаў. Але, з іншага боку, яго зборнік нават у сваіх недахопах гарманічны. Многія вершы зусім не прэтэндуюць на вялікае адкрыццё, але яны вабяць сваёй шчырасцю, пранікнёным роздумам, праўдзівасцю. Маны ў паэтычных радках няма. Паэт паказвае жыццё ў сувязі з перадуманым, асабіста перажытым, убачаным. Некаторыя радкі напісаны ярка, маляўніча, нават з рамантычным уздымам:

Знаёмай крочу вуліцай,
Дзе сохнуць ручнікі.
Няхай вясна прытуліцца
І да маёй шчакі.

Разам з тым у зборніку ёсць і слабыя вершы, радкі, няўдалыя вобразы і параўнанні. У вершы "Выбар" чытаю:

"Калі касцюм сабе набыў —
Як быццам бы русалку увудзіў.
Рака пльшот лягла на грудзі,
Калі касцюм сабе набыў..."

Гэта як?.. Бязглуздыца нейкая атрымалася. Радкі вартыя першых. Падобныя хібы ёсць і ў вершах "Дакор", "Уплыў", "Німфа", "Утомнае". Рэжа слых у зборніку слова "клёк". У беларускіх тлумачальным і арфаграфічным слоўніках значэнне гэтага слова я не знайшоў. Але магчыма яно сустракаецца ў гутарковай мове. Напрыклад, на Маладзечаншчыне кажуць так: "У цябе клёку не хапае" — гэта значыць розуму. Аўтар зборніка ад "клёку" ў захапленні. Я набраўся цяргення і палічыў усе вершы і радкі з гэтымі "клёкамі".

Мінулага часу
агораны клёк...
Гэты верш —
жыцця клёк...
Калі глынуў зямнога клёку...
Здзек бачыў зблізку,
клёк — здалёк...

Ёсць у зборніку і верш, які так і называецца "Клёк". У ім не вельмі ўдалыя радкі, нават найна-смешныя:

Паглядзі на нас, Божа, здалёк,
Нахлі на зямлёй галаву;
А ці маем надзею на клёк,
Ці не топчам дарэмна траву?

На маю думку, паэзія — гэта адкрыццё. Таму ў паэзіі памяркоўным быць неабавязкова. Але за памяркоўнасць Браніславу Ермашкевічу ўсё ж трэба сказаць дзякуй. За памяркоўнасць — жыццёвую і за шчырасць — творчую.

Сяргей ЧЫГРЫН

На беларускім даляглядзе

Не перастаюць па-добраму здзіўляць сваёй творчай і грамадскай актыўнасцю нацыянальныя беларускія суполкі ў Расійскай Федэрацыі. Вось і выдаўна рэдакцыя атрымала некалькі цікавых літаратурна-мастацкіх выданняў з Іркуцка і Новасібірска. Ужо звычайна, перыядычна і грунтоўна выдае бюлетэнь-газету "Маланка" пры Іркуцкім таварыстве Беларускай культуры імя Яна Чэрскага Алесь Рудакоў. Асобнікі за красавік-травень і чэрвень даюць шырокую панараму жыцця беларусаў у гэтым рэгіёне Расіі. Апроч ёміх спавешчанняў пра найбольш адметныя справы і падзеі землякоў, тут можна пачытаць і грунтоўныя публіцыстычныя матэрыялы і артыкулы. Да прыкладу, пра гастролю іркуцкага беларускага фальклорнага ансамбля "Ленушка" ў Томску, дзе з 13 па 15 красавіка адбыўся міжнародны фестываль беларускай культуры "Радзіма мая — Беларусь", нарыс пра сваю сям'ю "Лёс беларуса" Лідзіі Пухнарэвіч, а таксама артыкул Ларысы Беражновай "Беларускія рамэсты ў Прыбыкалі". Цікавы і зямельны, ілюстраваны адметнымі амагарскімі фотаздымкамі матэрыял Аксаны Хвясюк "Купалле-2007". Агулам, складаецца ўражанне, што на іркуцкай зямлі беларусы пачуваюць сябе моцна, утульна, я нават скажаў бы, па-гаспадарску.

У Новасібірску — яшчэ вяселле. Адтуль мы атрымалі зборнік песень Пятра Панасюка "На летящих в небе аистов гляжу" ў выдатным паліграфічным выкананні. Не менш якасны і ўнутраны змест альманаха з нотнымі лістамі і песеннымі тэкстамі нашага земляка, які кодыс нарадзіўся на Берасцейшчыне. Гартаючы гэты зборнік, яшчэ раз пераконваешся ў памяркоўнасці і талерантнасці беларусаў. Пачаўшы публікацыі з песні "Скажи мне далёкая Родина" і прадоўжыўшы яе яшчэ больш магутным тэкстам "Цвети, цвети, родная Беларусь!", П. Панасюк усё-ткі завяршае прадстаўленне сваёй творчасці песняй "Возродится Россия".

Удзячнасць аўтара той зямлі, якая стала яму другой радзімай, таксама трэба вітаць шчыра і адназначна, а не хавацца за двухсэнсоўнасцю. Прадмоўкі да выдання напісалі заслужаны артыст Расіі, кампазітар А. Завалокін і намеснік дырэктара па культуры БКАЦ імя святой Еўфрасінні Полацкай Л. Шчаслівенка.

"Когда же ты, Россия, русской станешь
И под гармошку песни запоёшь?..." — пытаецца аўтар у адным з песенных тэкстаў, каб ужо ў наступным жадаць большага і верыць у магчымае:

"Цвети, цвети, родная Беларусь,
И добротой своею сердце радуй!"

І ў тым нічога дзіўнага няма, бо, як кажуць беларусы: у гасцяў добра, а дома лепш.

Ды й хіба ж гэта далёка для нас, такіх блізкіх?..

Леанід ГАЛУБОВІЧ

Тацияна
СІВЕЦ

* * *

Я старая, нібы маладосць
у пяску пахаванага сфінкса, —
У мяне на вачах памірала
каханне тваё.
Пацукі-абяцанні бягуць
з красавіцкага Мінска,
Каб паспець на “Тытанік”,
што ўжо адплывае ў Нью-Йорк.

Незнаёмыя чоўны вяслуюць
на радыёхвалях,
Дзе між намі імгненне
(ці два) безнадзейна чужой цішыні...
Ты пайшоў — на навіны.
Ды іх у той дзень не давалі...
І ў чарзе на чаканне ты,
быццам прыдуман, знік.

Ці Эдэмайскі сад,
ці якая другая ўстанова
Запросіла цябе,
гарантуючы вечны ваяж,
Толькі ведаеш, любы, казалі,
пусцілі на дрывы
Сад, дзе ўсё вырашала бязглузда
Ева твая!

Там над дрэвам апошнім спявае
сякера Адама,
Там знаходзяць прытулак адны
толькі чорныя дні.
Ты паверыў, што іншай ніколі
цябе не аддам я?!
Значыць, я, ў рэшце рэшт,
навучылася добра маніць!

Не вяртайся! Ніколі! Ні пешшу,
ні ў гумавай джонцы!
Гэты горад разбураць вятры
(мне сівы фараон гаварыў!)
 (“Горад будзе стаяць!” —
прамаўчала ягоная жонка.
Ды табе таго ведаць не варта —
да пэўнай пары...)

АДКАЖЫ!

Калі ноччу, глухой і цьмянай,
Я імя тваё ў сне трывожным
Раптам выгукну...
Ты пачуеш?

Калі ў думках цябе паклічу,
Як дзіця, што баіцца змроку,
Ды не хоча прызнацца...
Прыйдзеш?

Я звару табе чорнай кавы
З цынамонам і кропляй мёду —
Будзе горка, але...
Ты вып'еш?

Калі ранкам завабіць вецер
У вандроўку па росных плёсах
 (“Я з табою!”),
Мяне ты возьмеш?

Калі раптам, за крок да брамы,
Папрашуся назад, дадому...
Ці адпусціш?

* * *

Калі з пясчоты напайць душу,
Бы птушаня
з аранжавага сподка, —
Пачуеш, як гарэзныя стакроткі
Ўплятаюць смех
у навальнічны шум.

Захоцацца стуліцца ў самы кут,
У нечаканай любасці схавацца,
З тым, хто далёка,
перапласці пальцы,
Таму, хто побач, працягнуць руку...

Заснуць і сніць блакітную расу
У прысаку аліўкавага саду.
Прачнуцца — і глядзець,
як на мансардах
Рудое кацяня ганяе сум...

Што слёзы?!
За міласць не дакарай!
Не праганяй раптоўную
чулінасць!
А вышнее пясчотная аліва —
У сподак гэты пакладзі... на край.

* * *

Помні імя маё!
(Гэта праклён, а не верш!)
Помні імя,
калі нават забудзеш аблічча...
Помні, калі,
адзінокі, нібы Гільгамеш,
Прадасі свой Эдэм
за пачатую пляшку “Сталічнай”...

(Той, хто звездаў сябе, —
свой нязменны прыручаны кат...)
Як застацца ўдваіх
на адлегласці слова “кахаю”?
Ты паглядам адным
мае думкі паслаў у накайт —
Я паслала цябе
дударом у спустошаны Хамельн!..

Мы даверылі сны
ветракам у зацішную ноч,
Перайначылі ўсё,
на складах прачытаўшы заклёны...
Малявалі жыццё
на сцяжынцы адбіткамі ног
І сплывалі ў нябыт,
за сябе пакідаючы клонаў...

Я стварала цябе,
каб сваім назаўсёды назваць!..
Я ляпіла цябе,
каб апоўначы больш не скуголіць!..
Я разбіла цябе,
каб ніхто не падаўся на зман...
Бо не здольны любіць
свайго Бога бязлітасны Голем!..

Мой стары грымуар
не раскажа ўсяго, што было...
Ты яго не трывож:
я цікую за літарай кожнай!
Пасівелы прасцяг
маладым зарастае быллём...
Проста помні імя маё...
Помні імя маё...
Зможаш?

CONTRA SPERM SPERO¹

Ветрана!
О, як сягоння ветрана!
Рвецца ішчасце з рук,
бы шар паветраны...
Ветракі
пакрышаны,
і першымі
Іх аплачуць
пераможцы-вершнікі...
Веру я:
не ўсё яшчэ завершана!
Верагодна,
словы стануць вершамі...

Гэта значыць:
рана спальваць ветразі.
Да сустрэчы
на далёкім берэзе!!!

¹ La Liberté — (фр.) Свабода.

² Nach Hause — (ням.) дамоў.

³ Hexenhammer (або Malleus Maleficarum) — (ням.) — “Молат ведзьмаў” — складаная інквізітарамі кніга, у якой падрабязна апісваецца, як пазнаць вядзьмарку, катаваць і забіваць яе. Вытрымала больш за сорок выданняў (з 1478 па 1669 год).

⁴ Contra Sperm Spero — (лац.) Без надзеі спадзяюся.

Алес
СТАДУБ

* * *

Як хочацца ўзраць зямлю,
Сваю тугу спатоціць!..
О як, павер, цябе люблю,
Спрадвечных думаў поле.

Трывожуся: не зарасло б,
Не сталася б пустэчаю.
Шукаю зерне моцных слоў,
Маё ты поле вечнае.

У БЕЛАЙ КАШУЛІ

Прыбжы да мяне, Беласток,
У белай кашулі груш.

А.Барскі

Духмянае волі пару
Чаруе надзейная ціш.
У белай кашулі груш
Бяжыць да мяне Нясвіж.

Бяжыць да мяне Беласток
Няскончаным рэхам былін,
Бяжыць да мяне мой выток,
Майго басаножжа ўспамін.

ПАЧУЦЦЯЎ АРЭЛІ

Бяшумна
Воблакі задумныя —
Аднекуль з-за мяжы, без віз.
Эскіза фон,
Табой прыдуманы,
Глядзіць мне ў вочы,
як сюрпрыз.

Ты дамалюеш акварэлі,
Я дапішу рашучы верш.
Пачуццяў шпаркія арэлі
Бяруць над намі вечна верх.

АДЧАЙ

Стаю на берэзе адчаю.
Куды зрабіць апошні крок?
Ды чую голас з-за пляча я,
Як шкадаванне, як папрок.
...І будзе зноў, як да адчаю —
Журба, чаканне, неспакой.
І зноў, як стомленая чайка,
Душа заплача сіратой.

Фота Васіля Жуковіча

Наканаванае — абзавеца

Апавяданне

Мікола ДУБОУСКИ

Мінскі рэйсавы аўтобус прыехаў у райцэнтр Кашляны без спазнення. Жнівеньскі поўдзень шчодрэ пасылаў спякоту на самелы гарадок. Казаніч агледзеўся наўкола, каб вызначыць, як выйсці на цэнтральную вуліцу. Адроз ад станцыі пачыналіся прыватныя драўляныя забудовы. Удалечыні Казаніч убачыў зграбны дашчаны будынак з шыльдай "Белсаюз-друк". Пастукаўшыся, увайшоў у кабінет начальніка. Прыгожая, гадоў за дваццаць пяць жанчына з танкавым тварам разгублена ўсмыслювала з крэсла:

— Ой, прабачце! Вы да мяне?

Казаніч дастаў з сумкі камандзіровачнае пасведчанне, якое яму выдалі ў ЦК, падаў жанчыне:

— Максім Андрэевіч Казаніч, камандзіраваны ў ваш раён для кантролю за падрыхтоўкай да адказнай палітычнай кампаніі.

— Надзея Пятроўна Кузьмічова... У нас з падпіскай кампаніяй усё нармальна — гатовы.

— Гэткія словы я, Надзея Пятроўна, шмат разоў чуў — гадоў пяць езджу. Амаль ва ўсіх раёнах БССР пабываў...

— Мы сапраўды гатовы рабіць падпіску, — даверліва загаварыла начальніца. — Цяжка было гадоў дзесяць таму. Гады такія правяраючыя самі па хатах хадзілі, агітавалі. Людзі хадакоў выганялі, бо ў іх грошай не было нават на хлеб.

У горадзе яшчэ сёе-тое атрымывалася. А на вёсцы ж заробкаў не выплачвалі. Райкам ціснуў на кіраўнікоў — шукай грошы дзе хочаш, а падпіску рабі. Выкручваліся хто як мог, баяліся за партбілеты. Даходзіла да кур'ёзаў. Аднаго старшыню так прыгэдзілі, што ён, бедлага, узіў і прадаў праездным цыганам рабочых коней. Падпісаў сваіх калгаснікаў на газеты. А неўзабаве пракурор з міліцыяй прыехаў.

— І што?

— Што? Арыштавалі старшыню, судзілі і ніхто з начальства не заступіўся. Пяць гадоў на Поўначы лес валіў.

Кузьмічова гаварыла даверліва. Максім Андрэевіч слухаў яе і з кожнай хвілінай упэўніваўся, што перад ім не чыноўніца, не адміністратарша, а ўдумлівы, кампетэнтны чалавек, адначасова і псіхолаг, і дыпламат. Ён слухаў яе, здзіўляўся, бо дагэтуль і не ўяўляў, што ў глыбініцы можа жыць такая разумніца, цалкам пазбаўленая прывілейных комплексаў. Гаварыла яна лёгка, без напружкі. Час праляцеў непрыкметна.

...На наступны дзень Казаніч працнуўся рана, паснедаў у гасцінчым буфэце і выйшаў у горад. Сонца ўжо ўзнялося высока, абрэзала цені, выпіла расу на лістоце. З гарадаў даносіўся прыемны пах кропу, кміну, перастаялага гурочніка. Лагоднае паветра лашчыла твар. Некалькі сустрэчных маладых жанчын павіталіся з Казанічам. "Захад, былая Польшча, — сам сабе ўсміхнуўся ён, — з незнаёмымі вітаюцца толькі ў такіх мястэчках".

Казаніч пабываў у майстэрні райсельгастэхнікі, на масласыр-заводзе, прамкамбінаце, цагельні, у мясцовай сярэдняй школе. Нідзе не было ніякіх выразных парушэнняў. Людзі ведалі аб новай падпісцы і супраць яе не выказваліся.

Пазней ён дабраўся да вузла сувязі. Начальнік, стомлены хударлявы мужчына сярэдніх гадоў, падаў яму руку:

— Іванцоў Сяргей Паўлавіч.

Казаніч коротка расказаў яму пра тое, дзе быў, а на развітанне папрасіў дапамагчы з транспартам, каб наведання ў сельскія аддзяленні сувязі.

— Машыны персанальнай у мяне, на жаль, няма, — вінавата адказаў Іванцоў. — Паедзеце з нашымі лінейшчыкамі. Яны ў Ціхіні едуць, лінію цягнуць. Адгуль пешкі можна дабрацца яшчэ да двух-трох аддзяленняў. Надвор'е яшчэ летняе, можна праісціся з дзесятак вёрстаў дзе напрамкі пожняю, дзе сенакосам, дзе грунтоўкай з Кацярынінскімі шчэ бярэзамі — здароўе... А вы — малады, дужы. Прыхапіце з сабой Кузьмічова, а то яе ўжо сёння прапясочыў Кадык, наш сакратар-ідэолаг.

— За што?

— За вас. Чаму не далажыла ў райкам аб тым, што вы прыехалі.

— А я спецыяльна пайшоў без яе, такая ў мяне метадыка праверкі. Да гэтага Кадыка зайду апасля — будзе што сказаць.

— Вам відней, — горка ўсміхнуўся начальнік.

Казаніч застаў Кузьмічова ў самым дрэнным настроі. Ад учарашняй шчырасці і адкрытасці на яе твары не было нічога.

— Не пазнаю вас, Надзея Пятроўна, што здарылася?

Кузьмічова нейкі час маўчала, потым абурана загаварыла:

— Як гэта вы, таварыш правяраючы, пайшлі адны, мне не казалі? Ды што мяне — райкам праігнавалі. Там такі вэрхал падняўся! Кадык мяне тры разы адсылаў на пошuku, крычаў, пагражаў, што звольніць.

— Супакойцеся, усё будзе добра. Заўтра едзем з вамі на сяло. Іванцоў нас падсаджвае да лінейшчыкаў, а там пройдзіце пешкі.

— Можна і басанож, — засмяялася, падабрэўшы, Кузьмічова.

...Ціхіні, куды іх на наступны дзень прывезлі лінейшчыкі на ўшчэнт заезджаным аўтобусіку, былі даволі вялікай вёскай. Казаніч і Кузьмічова ступілі на ганак пошты. Загачыцца аддзялення чакала іх, адрозу запрасіла сесці.

— Ну вось, Марылька, давай, дакладвай, — сказала Кузьмічова, — як падрыхтаваліся да новай падпіскі. Максім Андрэевіч з самога Мінска ад ЦК прыехаў.

— Ды што тут казаць, не першы год праводзім падпіску. Глядзіце, правярайце.

— У вас яе робяць паштальёны? — запытаўся Казаніч.

— Асноўную работу праводзіць праўленне калгаса. Сакратар партыйны загадаў раздае падпісныя лісты брыгадзірам... Тыя гутараць з людзьмі, здаюць спісы ў бухгалтэрыю для разліку пры выплаце грошай. Так і падпісваюць.

Надзея Пятроўна зірнула на гадзіннік:

— Нам трэба яшчэ ісці да васьміх суседзяў, а гэта няблізка.

У Петрашках, суседняй вёсцы, Казаніч з Кузьмічовай прабылі амаль паўдня. Гарачун, сакратар партыйнай арганізацыі, падабрызна расказаў пра сваю работу, даказаў на шматлікіх прыкладах, што ў яго няма ніякага прымусу. Не адпускаў гасцей, хацеў весці да жонкі, каб накарміла, але яны адмовіліся і рушылі далей — трэба было паспець на возера Вока, дзе за імі павінны былі заехаць лінейшчыкі.

Пакуль ішлі, Казаніч заўважыў, што яго спадарожніца прыціхла. На яго пытанні яна адказвала коротка, таму ён палчыў, што яна стамілася. Бераг возера аказваўся пляжам з пясочкам, з раздзявалкамі, грыбкамі, лавачкамі. Надзея Пятроўна адрозу ж зняла басаножкі, села на лавачку, апусціла ногі ў ваду. Твар яе ахінуў сум, яна доўга глядзела на прыцішаную роўняць вады. Максім Андрэевіч зняў тэніскі, разуўся і басанож плохаў па вадзе, крэдком назіраючы за Кузьмічовай.

Ён адчуў, што жанчына праціта нейкім пакутлівым успамінам, і не лез з распытамі. Хадзіў і хадзіў, адчуваючы, як ажываюць яго стомленыя ногі. Вечарэла. Гарачыня спала, возера дыхала, несучы на бераг пахі нагрэтай паверхні. Калі Казаніч наблізіўся да Кузьмічовай, то ўбачыў, што з вачэй жанчыны цякуць буйныя слёзы.

— Надзея Пятроўна, вы плачаце?

— Не звяртайце ўвагі, — усхліпнула яна.

— Што значыць, не звяртайце?

Я вельмі кепска пачуваю сябе, калі бачу жаночыя слёзы. Можна, я вас чым пакрыўдзіў?

— Не. Прабачце, не стрымалася.

— Ды кажыце, чаму плачаце?

— А так... Гэтае месца — мая Галгофа.

— Як Галгофа? — зусім разгубіўся Казаніч.

— Ой, баба, я баба. Даруйце.

Тут два гады таму знайшлі застрэленым майго мужа.

— Як застрэленым?

— Мы пабраліся, калі я была першакурсніцай педінстытута, ён — маёр, лётчык-знішчальнік. Жылі шчасліва. Дзеткі нарадзіліся, падраслі. Я скончыла інстытут і здавалася, што толькі жыць ды жыць. Аж не. Вайсковую часць мужа расфарміравалі, і ён звольніўся. Пераехалі ў Кашляны, на маю радзіму. Купілі дамок. Я ўладкавалася ў "Белсаюздрук", ён наняўся егерам у заказнік, вунь там, за возерам. Праца яму была па душы. І ўсё б нічога, калі б муж не быў такім прынышчывым. Лавіў браканьераў. Адночы прыхапіў за свежаваннем лася аж пяць асоб, начальства. Сфагараваў, склаў пратакол, сказаў, што павязе ўсё ў Мінск. І павёз. На той свет павёз. Праз тры дні яго знайшлі з прастрэленай галавой, пры ім нічога не было. Потым вялі расследаванне, якое завяршылася смехатворным міфам — браканьеры прышляхы, з Літвы. Перадалі справу ў Вільнюс. Шукаюць дасюль.

— А як цяпер да вас улады ставяцца, чым-небудзь дапамагаюць?

— Дапамагаюць — куды ўжо лепш. Часам рукі на сябе наклаці гатова. Кадык — гэты ідзёлух — прыстае, каб пераспала з ім. Пагражае, што пазбавіць працы. Дзеці ж у мяне яшчэ малыя. А то я б з ім так пераспала, што яму б і не захацелася. Зарэзала б і рука не здрыганулася.

Уражаны, Казаніч кіпеў нямоў злосцю.

— Заўтра буду ў гэтага Кадыка і скажу, каб кінуў свае заляцанні. Гэта першае. Другое — займуся справай вашага мужа. Зло павінна быць па...

— ...Малю вас, — залямантавала Надзея Пятроўна, — не варушыце смуродную кучу. Вы ж толькі журналіст, маленькі чалавек. Загубіце сябе і мне зробіце яшчэ горш. Падумаіце пра сям'ю сваю.

— Я халасцяк.

— Што так? Не знайшлі сваю палавінку?

— Не, не знайшоў... — У гэты момант з грунтоўкі, якая была непадалёк, працяжна загудзеў аўтобус лінейшчыкаў.

Назаўтра Казаніч а дзевятай гадзіне прыйшоў да Кадыка. Грывасты, з квадратным тварам мужчына гадоў пад пяцьдзесят неахвотна кінуў галавой і жэстам паказаў на крэсла ля свайго шырачэзнага, пад зялёным сукном, стала.

— Я не буду стамляць вас, бо што і як робіцца ў раёне, вы ведаеце лепш за мяне, — пачаў Казаніч. — Скажу шчыра: раён гатовы да кампаніі. Аднак і ў мяне ёсць пэўныя заўвагі. Напрыклад, дзе-нідзе арганізатарская работа падмяняецца абязалаўкай...

— А што ж вы нічога не кажаце пра Кузьмічова? У яе недахопаў няма?

— Хто не працуе — у таго няма недахопаў. А Кузьмічова —

разумны, дбайны кіраўнік...

— У нас іншая думка. Гордая, пыхлівая, няўважлівая да патрабаванняў райкама.

— Якіх? — Казаніч ледзь стрымаўся, намацаў у сумцы дыктафон — ці працуе?

— Зусім незгаворлівая.

— Ну, глядзячы ў чым, — спакойна працягваў Казаніч. — Адна справа на рабоце, а другая, калі вы прыстаяце, патрабуеце большага.

— Чаго? — усхліпнуў з месца Кадык.

— Пераспаць з вамі, таварыш сакратар.

Кадык выбег з-за стала, захапіў па кабінэце. Чырвань прабілася на яго шчоках. Ён раптам закрычаў:

— На каго замахваецеся, смаркач? У парашок сатру!

— Гэта пагроза? — па-ранейшаму спакойна перапытаў Казаніч. — Афіцыйна вам заяўляю: калі не кінеце свае заляцанні — напішу вышэй.

Кадык маўчаў, глытаў сліну, нешта ўзважваў пра сябе. Потым з паліраванай шафы дастаў канык "Арагат", два фужэры, напоўніў іх пітвом. Глянуў на Казаніча, сеў на сваё месца:

— Ведаеш, Казаніч, давай забудзем, што тут адзін аднаму намалолі. Я для сябе высновы зрабіў. Хто з нас, мужыкоў, праміне апетыгную кабету? Ты, пэўна, ёй больш даспадобы — твая ўзяла. За мір.

Казаніч здзіўлена зірнуў на яго, у галаве мільгнула: "Ох, хітры ты жук. Вып'ю, а ты толькі гэтага хочаш, потым адпрэшы ад прызнання". Ён зноў намацаў у сумцы дыктафон, падняўся:

— Дзякую, на рабоце не ўжываю. — І пакінуў кабінет сакратара.

На аўтастанцыі Казаніч купіў білет, а дыктафон з сумкі пераклаў у ячэйку камеры захоўвання. Вярнуўшыся ў гасцініцу, прылёт адпачыць. Да аўтобуса было яшчэ дзве гадзіны. Ад размовы з Кадыком у яго застаўся непрыемны асадак, быццам выпачкаўся ў нечым ліпкім і брудным. Намагаўся заснуць, але сон не браў: было адчуванне нейкай незавершанасці. У гэты час у дзверы аспярожна пастукала.

— Заходзьце! — голасна адказаў Казаніч.

Увайшлі двое ў цывільным. Адзін з іх з парога запытаўся:

— Казаніч Максім Андрэевіч?

— Я.

— Вы арыштаваны. Лейтэнант, абшукайце яго самога і нумар.

У раённым аддзяленні, у глухой каморцы арыштаваны прасядзеў да вечара. Ноччу спаў і прахлопываўся, усё яшчэ без разумення, што з ім адбываецца. Раніцай прынеслі шклянку гарбаты і кавалачак счарсцвеллага хлеба. Да вечара яго ніхто не трывожыў. Пайшла другая ноч у душнай каморцы. Казаніч ляжаў на бруднай канане і слухаў, як недзе блізка папісваюць пацукі. Апоўначы яго выкаікалі на допыт. Хмуры следчы адсунуў крэсла ад сябе, накіраваў у твар Казанічу святло настольнай лямпы.

— Дык што мне рабіць з табой, Максім Андрэевіч? — уздыхнуў ён пакутліва. — Справа выедзенага яйка не вартая. Гадоў адпусціць, калі абвергнеш пратаколы, якія не ў тваю карысць.

Казаніч пачаў уважліва чытаць. Першы — паказанні рамонтнікаў сельгастэхнікі: Казаніч вёў агітацыйны супраць савецкай прэсы, у другім настаўнікі сярэдняй школы пацвердзілі, што ён падбухторваў іх выступіць супраць работы райкама. Чацвёрты дакумент — Кадыка, які сведчыў, што Казаніч у яго кабінэце хаяў практыку партыі па распаўсюджванні савецкіх выданняў.

— А дзе паказанні Кузьмічовай? — запытаў арыштаваны.

— А навошта? І гэтага да-

статкова, каб цябе пасадзіць на гадкоў сем, а мо і больш. Так што падпісвай пратакол допыту і ідзі спаць.

— Які пратакол? Яго няма і падпісваць я нічога не буду.

— Тады марш спаць! — злосна выкрыкнуў следчы. Толькі ў каморцы Казаніч здагадаўся, што ўвесь гэты спектакль — спроба вызнаць, ці ёсць у яго якія-небудзь факты і доказы. У думках ён пахваліў сябе, што схаваў дыктафон. Павесялеў і спакойна заснуў. Абудзіўся ад моцнага і знаёмага, як падалося, голасу:

— Ну дзе тут у вас сучыны сын — антысавецчык? Забяру ў сталіцу. Там яму язык развяжуць і звяжуць!

Каморка адчынілася і ў дзвярнім праёме паўстала постаць палкоўніка КДБ Шульгі, з якім сябраваў Сцяпанаў, рэдактар Казаніча, яны раней разам служылі ў Афрыцы.

Аднак віду, што ведае арыштаванага, Шульга не падаў. І толькі калі Казаніч пасадзіў у "Волю" і яны ад'ехалі досыць даўрэка ад Кашлянаў, палкоўнік загадаў вадзіцелю спыніцца, яны выйшлі, сталі на ўзбочыне.

— Я чытаў пратаколы, — сказаў Шульга, — сапраўды, цябе можна пасадзіць. І ніхто не абвергне, ніякі адвакат.

— Абвергну! — загарачыўся Казаніч.

— Чым?

— Усе запісана на дыктафоне.

— Дзе дыктафон?

— У ячэйцы, на аўтастанцыі.

— Вяртаемца за дыктафонам!

У сталіцы, у рэдакцыі, калі яшчэ раз праслухалі Казаніча і тое, што ён запісаў, Шульга сумна заявіў:

— Ты мяне, Казаніч, без нажа зарэзаў. Твой арышт — бяспрэчная ліпа. Цябе адпусцім — таксама бяспрэчна. Але ж я абавязаны дакладзіць свайму верху, а яны перададуць у ЦК, а як там паглядзіць — цяжка сказаць. Гэта дрэнна, бо ў Кашлянах — партыйная мафія. Смерць мужа Кузьмічовай — іх справа. Пракуратура займалася мімаходзь. Справа — вісяк. Вось і гадай, як быць.

— Ваяваць, як некалі мы з табой у Афрыцы! — прамовіў Сцяпанаў.

— Скажаш... Там мы ведалі, дзе свае, а дзе чужыя. А тут — туман.

— Першае. Ты робіш допыт і яго адпускаеш, другое: ён іша для ЦК падарязную справу, заду са спасылкай, што запісы дыктафона — у КДБ. Хай спраўляюцца, калі яны ім патрэбны. Трэцяе — ты, Максіме, едзеш да бацькоў лядыцца. Тут заставацца небяспечна. Як, палкоўнік? — Сцяпанаў дастаў з шуфляды стала бутэльку каньяку.

— Усё нібыта сыходзіцца. Але як паставіцца маё начальства... — скурушна вымавіў Шульга.

— Паставіцца, як скажа партыя. Вып'ем, разведчык.

У бацькоў Казаніч прабыў амаль да снежня. Ад Сцяпанава прыйшла тэлеграма з адным словам: "Можна!" Калі прыехаў, адрозу прыбег да свайго шэфа і першым яго словам было: "Што?"

— А нішто, — засмяяўся Сцяпанаў, — больш не цікавіўся.

— А Шульга? Нічога не кажаў?

— Шульга і распарадзіўся цябе выкаікаць, сказаў: "Хошце яму бацькоў аб'ядаць, трэба ў новую камандзіроўку пасылаць." Вось і ўсё.

...На вуліцах ужо гандлявалі елкамі, упрыгожваннямі. Дома ён разабраў пошту і знайшоў ліст ад Кузьмічовай, у якім тая паведамляла, што амаль усё начальства ў Кашлянах памянлася. Дзякавала за дапамогу і прасіла абавязкова прыехаць на святы. Казаніч адчуў жаданне паехаць.

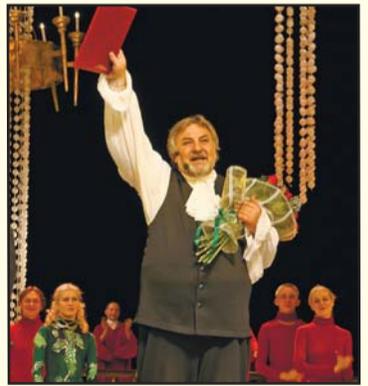
Арт-пацеркі

Каля 40 драматычных і лялечных тэатральных калектываў больш як з 25 краін бралі ўдзел у XII Міжнародным тэатральным фестывалі "Белая Вежа". У межах гэтага творчага форуму, што праводзіцца ў Брэсце, адбыўся і конкурс. Традыцыйны. А вось вынікі яго ў нейкім сэнсе традыцыйно парушылі: упершыню Гран-пры сярод тэатраў драмы атрымаў... вулічны спектакль. А менавіта — новая сенсацыя ўжо некалькіх еўрапейскіх фестываляў, пастаноўка "Вішнёвага саду" львоўскага тэатра "Воскресение" (Украіна). Гран-пры ў сваёй намінацыі атрымаў Брэсцкі тэатр лялек — за спектакль "Месяц Сальеры" ("Луна Сальери"). Узнагародамі адзначаны таксама лепшыя эксперымент у лялечным мастацтве — спектакль "Інтымнасць" Тэатра фігур Ірыс Майнхард (Германія), лепшае ўвасабленне нацыянальнай класікі — "Сымон-музыка" нашага тэатра імя Янкі Купалы. Ніэле Нармантайтэ, выканаўца ролі Марыі Калас у спектаклі "Майстар-клас" Незалежнага тэатра з Вільні названая лепшай актрысай сярод тэатраў драмы, а лепшым актёрам — наш Расціслаў Янкоўскі за ролю Аргана ў спектаклі "Уяўны хворы" Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя М. Горкага.

У Івянцы прайшла мемарыяльная мастацкая імпрэза, прымеркаваная да 95-годдзя з дня нараджэння заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі Канстанціна Паплаўскага. Гэты музыкант увайшоў у гісторыю айчыннага мастацтва як таленавіты хормайстар, кампазітар, аўтар узорных апрацовак беларускіх народных песень, як педагог. Яго старэйшая дачка і сын у свой час таксама вызначыліся ў музычным мастацтве. Сёння годна працягвае музычную дынастыю маладая дачка — народная артыстка Беларусі Ядвіга Паплаўская.

У Магілёве пачынаецца падрыхтоўка да традыцыйнага песеннага фестывалю "Залаты Шлягер". Арганізатары шукаюць новыя формы: чакаецца свята дзіцячага шлягера, прэзентацыя калекцый удзельнікаў "Мельніцы моды", правядзенне масавых танцаў пад акампанемент духавога аркестра і спартыўная эстафета.

"Круглым выдатнікам", уладальнікам дзвюх пяцірака называлі ў той вечар Анатоля Касцецкага — артыста Беларускага дзяржаўнага музычнага тэатра (і настаўніка юных прыхільнікаў Мельпамены — сталічных школьнікаў, якія вучацца ў спецыяліза-

ваным класе). Калектыў адзначыў 55-годдзе гэтага ўлюблена публікі яго бенефісам: мюзік У. Кандрусевіча "Шклянкі вады", які адкрываў сезон, прысвячаўся імянінніку. Анатоль Касцецкі таксама ўдзельнічаў у спектаклі: у яго тут сур'езная, насычаная інтэлектуальным, філасофскім зместам роля Томпсана — астралага і камердынера каралевы. Вітаючы свайго куміра, глядачы з прыемнасцю прыгадваюць такія размаітыя ролі артыста і жывыя, пераканальныя вобразы, створаныя ім: ад Настаўніка ў "Дзіцячым альбоме" на музыку П. Чайкоўскага — да Карабаса-Барабаса ў "Бураціна...".

С. ВЕТКА
Фота Кастуся Дробава

Філасофскі характар сюжэтаў, увасобленых у карцінах гэтага мастака, адпаведным чынам настройвае і глядача. Углядаешся ў яго палотны, і нібыта ўступаеш у дыялог на вечныя тэмы жыцця, адносіны да якога Уладзімір Ткачоў выказвае вобразна яркай жывапіснай мовай, і глыбока яго пераасэнсоўвае.

У карціннай галерэі, у выставачнай зале я заўсёды падоўгу затрымліваюся ля сюжэтна-тэматычных работ, імкнуся разгледзець тое, што, мабыць, не адразу кідаецца ў вочы, задумваюся над тым, пра што хацеў распавесці аўтар свайму глядачу, шукаю пэўных мастацкіх паралеляў. Жывапіс Уладзіміра Ткачова ўражвае з першага позірку. І асаціруецца ў мяне з цыклам гравюр Альбрэхта Дзюрэра "Апакаліпсіс". Тады, у эпоху Паўночнага Адраджэння, з набліжэннем 1500 года людзі чакалі, што неба абрынецца

на іх галовы. Грамадства апаноўвалі разгубленасць і страх. Мастацтва чуйна ўбірала ў сябе павевы часу... А палотны нашага сучасніка Уладзіміра Ткачова? У іх — суадносіны добра і зла. Адлюстраванне вар'яцтва цывілізаванага чалавецтва, своеасабліва барацьба з той усёдазволенасцю, якая авалодвае грамадствам і прымаецца за дэмакратыю.

Сталы, мудры і прызнаны майстар, Уладзімір Віктаравіч ведае, што шлях мастака — не

Роздум над вечнымі тэмамі

У сталічным Палацы мастацтва прайшла персанальная выстаўка Уладзіміра Ткачова, прымеркаваная да 60-годдзя майстра.

лёгка. І калі ўжо абраў гэтую сцяжыну, то трэба практыкавацца пастаянна, не спыняць творчы пошук, імкнуцца да абнаўлення, удасканальвацца. На маё пытанне, чаму яго не захапляе думка зрабіць нешта, каб проста пацешыць вока публікі, чаму ўзяўся за такую неадназначную, найскладаную і для творцы, і для глядача "апакаліптычную" тэму, Уладзімір Віктаравіч адказаў, што неабходна ўздымаць і падтрымліваць узровень глядача на ўз-

роўні мастака, а не наадварот, як часта адбываецца...

Кожны мае магчымасць выказацца. Мастак Уладзімір Ткачоў робіць гэта праз творчасць, увасабляючы ў карцінах вобразы, якія падказвае яму жыццё.

Марына ЯЎСЕЙЧЫК
На здымках: У. Ткачоў на вернісажы; "Сябры"; "Дзіўны ранак" (з чарнобыльскага трыпціха "Прагчванне").
Фота Кастуся Дробава

Новыя гукі свету

Сёлета ў сталіцы прайшоў адкрыты конкурс сучаснай музыкі "Новыя гукі свету" сярод вучняў музычных школ, дзіцячых школ мастацтваў, агульнаадукацыйных школ і гімназій з музычным, музычна-харавым і агульнаэстэтычным ухіламі. Канцэрт яго лаўрэатаў адбыўся на прэстыжнай пляцоўцы — у Малой зале імя Р. Шырмы Беларускай дзяржаўнай філармоніі. Нарадзіўшыся па сутнасці з прыватнай ініцыятывы аднаго чалавека, конкурс "Новыя гукі свету" стаўся прыкметнай падзеяй у музычным асяроддзі краіны, атрымаўшы шырокае рэзананс сярод педагогаў і прымусіўшы іх па-новаму зірнуць на магчымасці юных кампазітараў і выканаўцаў.

Распавед пра вынік уласнага вопыту

Твораў). Той конкурс (а дакладней, самі творы юных аўтараў — шчырыя, вобразныя) выклікаў вялікі эмацыянальны водгук як педагогаў, так і навучэнцаў. Першая спроба данесці музычную педагогічную грамадскасці "новыя гукі свету" сталася плённай.

З цягам часу нарадзіліся новыя ўзоры дзіцячай кампазітарскай думкі, створаныя сучаснай музычнай мовай, прытым у грамадстве не адчувалася ніякай цікавасці да дзіцячай творчасці (акрамя правядзення конкурсу юных кампазітараў "Класічнага кірунку" ў Гродне). Усё гэта пераканала мяне ў неабходнасці правесці конкурс яшчэ раз. Маё рашэнне знайшло глыбокае разуменне і падтрымку ў старшынні Беларускага саюза кампазітараў, народнага артыста краіны І. Лучанка, у сакратара праўлення БСК Д. Лыбіна, а таксама ў начальніка Упраўлення адукацыі адміністрацыі Ленінскага раёна сталіцы Н. Шурмухінай, у дырэктара гімназіі № 17 з музычна-педагагічным ухілам І. Кухцік. Такім чынам, заснавальнікам конкурсу з'явіліся Беларускае саюза кампазітараў, Адміністрацыя Ленінскага раёна і ў прыватнасці ўпраўленне адукацыі, сталічная гімназія № 17 з музычна-педагагічным ухілам. Ганаровым старшынёй журы стаў І. Лучанок.

Конкурс праводзіўся па дзвюх намінацыях: "фартэпіяна" і "кампазіцыя", у кожнай быў свой склад журы. Цікава, што ў склад журы, якое ацэньвала работы юных стваральнікаў музыкі, уваходзілі не толькі беларускія кампазітары, але і наш калега з Італіі, прафесар Акадэміі музыкі імя Н. Пічыніні (г. Бары) Б'яджа Пуціньяна. Італьянскі кампазітар знаходзіўся ў гэты час у Мінску, чытаў лекцыі для студэнтаў Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі пра сучасныя тэхнікі кампазіцыі. Але яшчэ да ад'езду ў Беларусь ён прыняў нашу прапанову паўдзельнічаць у конкурсным журы, а ў выніку быў прыемна ўражаны і падараваў ноты ўласных твораў дзецям, чыя музыка яму найбольш спадабалася.

Удзельнічалі ў конкурсе 145 вучняў у трох узроставых групах, са сталічных ДМШ (іх было прадстаўлена 11), дзіцячых школ мастацтваў, агульнаадукацыйных школ і гімназій з музычным і агульнаэстэ-

тычным ухіламі (24), з Полацкай ДМШ і дзіцячай школы мастацтваў. У намінацыі "кампазіцыя" спаборнічалі таксама вучань Рэспубліканскага каледжа пры БДАМ, студэнт БДПУ імя М. Танка, БДУ культуры і мастацтваў.

Быў зроблены змястоўны і малюўнічы буклет, створаны інтэрнет-сайт конкурсу, а канцэрт яго лаўрэатаў, што адбыўся ў Малой зале філармоніі, зафіксаваны на DVD.

Парадавала, што на конкурсе выступалі добра падрыхтаваныя піяністы, асабліва ў малодшай і сярэдняй узроставых групах. Узрэзла адсутнасць значнай розніцы ў выканальніцкім узроўні дзяцей з музычных школ і з агульнаадукацыйных школ з ухіламі. Дыяметральная розніца праявілася толькі ў старэйшай групе. Хацелася б параіць педагогам з большай адказнасцю ставіцца да падбору рэпертуару, вышукваць рэдкія творы: не на карысць вучням, калі яны "дубіруюць" адно аднаго, выконваюць аднолькавыя п'есы (як гэта сталася з "Вальсам-жартам" Д. Шастаковіча).

Хто ж яны, лаўрэаты, ганараваныя дыпламамі і памятнымі медалямі?

У намінацыі "фартэпіяна" іх спіс па трох узроставых катэгорыях даволі ёмісты, таму назаву толькі тых, хто выйшаў на першае месца. Сярод вучняў агульнаадукацыйных школ і гімназій з музычным і агульнаэстэтычным ухіламі вылучыліся Аляксандр Еўсцігнеў (СШ №13, выкладчык Т. Сурагіна), Настасся Гардзюк (СШ № 207, выкл. Н. Данілюк). Сярод вучняў ДМШ — Багдан Машэра (ДМШ №2, выкл. В. Гурэва). Дарэчы, настаўнікі ўсіх лаўрэатаў атрымалі дыпламы "За высокае педагагічнае майстэрства".

У намінацыі "кампазіцыя" было некалькі сапраўды арыгінальных твораў з плённымі пошукамі ў галіне сучаснай музычнай мовы, якія парадавалі яркім меладызмам, лірычнасцю і чысцінёй вобразаў. Лаўрэатамі конкурсу (назваю, адпаведна тром узроставым катэгорыям, толькі першых) сталі Вадзім Саўкін (Рэспубліканскі каледж пры БДАМ, выкл. А. Даньшова), Настасся Рабцэвіч (гімназія № 17, выкл. Г. Кароткіна), Ірына Пракопчык (БДПУ імя М. Танка, выкл. Г. Кароткіна).

Настаўнікі пачынаюць імкнуцца да спасціжэння новага музычнага мыслення, дзеці любяць іграць арыгінальныя творы сваіх аднагодкаў, знаходзячы тут блізка для сябе эмацыянальныя фарбы. Можна казаць, што конкурс паспрыяў адкрыццю вучнямі і іх педагогамі цэлай прасторы ў мастацкай сучаснасці, пачатку спасціжэння "новых гукаў свету". І ўсё гэта дае падставу спадзявацца, што наша ініцыятыва будзе жыць.

Ганна КАРОТКІНА,
кампазітар, член рэвізійнай камісіі БСК, Беларускага таварыства сучаснай музыкі, Міжнароднай асацыяцыі "Мастацтва і адукацыя XX стагоддзя"

Дзіцячы пакойчык. Паўсюль параскіданыя падушкі, рэчы — імправізаваны рынг. Паветра яшчэ пахне пылам "баксёрскага бою", які толькі што скончыўся. Хлопчык сам яго прыдумаў... А то яшчэ: ён, зноў жа, маленькі акцёр, з кілішкам вады ў адной руцэ і відэльцам у другой напружана і засяроджана стараецца падчапіць "вустрыцу" з талеркі — уяўляе сябе... у рэстаране!

Цяпер народны артыст Беларусі, акадэмік Міжнароднай акадэміі тэатра, лаўрэат спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Беларусі, мастацкі кіраўнік Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя М. Горкага Барыс Луцэнка з усмешкай успамінае тыя першыя ў сваім жыцці прыдуманія ролі і ўласную рэжысуру.

Сповідзь відачынцы

Мары яго дзяцінства!.. У думках ён часта блукаў, чамусьці, па вуліцах Парыжа, наведваў лепшыя рэстараны, любваўся гарадскімі краёвядамі... Прачытаў кнігу пра нейрахірургію — уразіўся. І вось ужо ўяўляе, як ён дапамагае хворым, ратуе людзей ад смерці. А потым хацеў быць суверайцам: падабалася прыгожая ваенная форма... Ён амаль што жыў у марах, іграў сам-насам, з думкамі, з пачуццямі.

Нарэшце, вырашыў стаць акцёрам. А мама вельмі хацела, каб яе сын меў простую зямную прафесію, таму па яе просьбе ён паступіў у чыгуначны тэхнікум. Працаваў качагарам, памочнікам машыніста, стаў інжынерам-тэхнолагам... І толькі ў 30-гадовым узросце Барыс Луцэнка закончыў Беларускае дзяржаўнае тэатральна-мастацкі інстытут...

Яго лепшыя пастаноўкі — "Традыцыйны збор" В. Розава (1967), "Заюцкі апостал" А. Макаёнка (1971), "Раскіданае гняздо" Янкі Купалы (1982), "Трохграфавая опера" Б. Брэхта (1976), "Апошняя" М. Горкага (1976), "Гамлет" У. Шэкспіра (1988), ён даў сцэнічнае жыццё вядомай Купалавай паэме "Сон на кургане" (2002)... У творчай манеры рэжысёр — імкненне да сцэнічнай метафарычнасці, псіхалагічнай дакладнасці ў абмалёўцы персанажаў, пошукі вобразнай выразнасці праз пластыку.

— **Барыс Іванавіч, раскажыце пра ваш прыход у тэатр імя Горкага.**

— Падтрымаўшы слухнае перакананне вядомага драматурга Андрэя Макаёнка, Пётр Міронавіч Машэраў вырашыў, што хопіць запрашаць "варагаў" кіраваць беларускай сцэнай, а трэба даць маладым рэжысёрам — мне і Валерыю Раеўскаму — па тэатры. Гэта быў залаты перыяд у маім жыцці. Я сказаў сам сабе, што зраблю еўрапейскі тэатр. І першай нашай перамогай стаў вельмі складаны ў пастаноўцы шэкспіраўскі "Макбет": спектакль атрымаў тады Гран-пры на фестывалі ў Штутгарце (Германія), прагучаў на увесь былы Саюз. "Трагедыя чалавека" паводле Імрэ Мадача атрымала Гран-пры на фестывалі венгерскай драматургіі, і тэатр запрасілі ў Будапешт. Потым мы з запалам працавалі над "Рэвізірам" Гоголя, і крытыка высокая аданіла гэты спектакль. Увогуле я люблю працаваць шмат і натхнёна. Творчы працэс захапляе настолькі, што забываюся на час. Рэпетыцыі 5-6 гадзін без перапынку — хто гэта вытрымае?!.. Затое праз дзве хвіліны стамляюся, калі не бачу зацікаўленасці ў вачах акцёраў, азарту, жадання працаваць...

— **Вельмі добры настрой у вас бывае, калі..?**

— Калі я сам сябе настрою на нешта светлае і добрае. Ча-

лавек можа будаваць розныя мадэлі паводзін. І гэта нескладана. Проста часам мы забываемся, што ў нейкай сітуацыі лепш змоўчаць і ўсміхнуцца, чым адказаць агрэсіяй на слова ці ўчынак, які вам не спадабаўся. Я стараюся любіць недахоп ператварыць у заслугу. Пікасо казаў: "Калі вы не хочаце працягваць спрэчку з чалавекам — пагадзіцеся з ім! Дапусцім, ён кажа: "Вы няздарны мастак..!" — "Ну, вядома ж, сам пакутую праз гэта!". Вось і ўсё: інцыдэнт вычарпаны! Т. зв. негатыў тэрба ўспрымаць як выпрабаванне нябёсаў і старацца годна сябе паводзіць ва ўсялякай сітуацыі.

— **У якіх чалавечых слабасцях вы не можаце сабе адмовіць?**

— Змагаюся з імі. Гэта мая бяда. Я вельмі лянiвы. І люблю паесці. Часам еду з тэатра позна ноччу і кажу сабе: "Што б там жонка ні прыгатавала, хоць бліны з ікрой, на яе пытанне, ці буду я есці, адкажу цвёрда: "Не!". Але да нядаўняга часу я ўсё ж згаджаўся на познюю вачэру. Цяпер у мяне іншы распарадак: ем адпаведна раскладу, займаюся спортам, рана ўстаю, раблю зарадку — я свабодны! Бо свабода менавіта ў адмаўленні, у тым, што мы можам супраціўляцца абставінам, быць незалежнымі ад звычлага.

— **А якую галоўную ісціну вы паспелі адкрыць для сябе?**

— Ісціну я адкрыў позна... Што ўсё рабіў не так: не так еў, не так спаў, не так жыў. Любіў не так... Часта я ведаю, як не трэба, але раблю менавіта гэтак. Зараз думаю: чаму ў свае хаця б сорак гадоў я не рабіў гімнастыку, не ўсміхаўся часцей, не дараваў так часта... Думаю, які б я ўжо 30 гадоў быў шчаслівы чалавек! Зараз мне гэта часам удаецца. Не заўсёды, на жаль...

— **А што такое каханне? Як трэба любіць?**

— Шчыра. Здзіўляюся, калі мне кажуць: "Я так яе люблю, так раўную!". Калі любіш, чаму раўнуеш? Яна лагодна ўсміхнулася іншаму мужчыну? Прабач ёй гэта. Імкніся да яе. Змагайся за яе!.. Кажуць, самае страшнае злачынства — забойства

кахання. Людзі сустракаюцца, каб быць разам і разам імкнуцца да гармоніі. Калі губляецца гармонія — знікае каханне... Вось думаю: колькі злачынстваў я зрабіў! Мне сорамна за гэта... Я парушаў гармонію.

Сёння я вельмі шчаслівы, бо побач ёсць родны чалавек, які заўсёды мяне падтрымае, — мая жонка. Раней было вельмі складана: я заняты, знерваваны, імпульсіўны... А гэта адпачывае! Але, дзякуй Богу, мы не разышліся. І вельмі горка было раней чуць ад сына, калі я выпадкова прыходзіў дамоў на колькі гадзін раней звычайнага: "Мама, якая радасць! Мы яшчэ не спім, а тата ўжо вярнуўся!". Цяпер адносіны складваюцца на ўзаемапавазе, цяргімасці.

— **А хто ваш лепшы сябра?**

— Аляксандр Цярэшчанка, нейрахірург, неўрапатолаг, аўтар праграмы "Здравствуйте, доктор!". Мы штодня сустракаемся. Вельмі цікавы чалавек! Напісаў серыю апавяданняў пра вандроўку на Сахалін. Уражае! Увогуле асоба дасведчаная ў літаратуры, мастацтве. Любim паразважаць разам, пафіласафстваваць. Абмеркаваць той ці іншы твор. Аднойчы мы ездзілі ў адпачынак і прыдумалі, што ён — "генерал" і можа даваць нам усялякія загады. Аляксандр Сяргеевіч папрасіў прачытаць "Сцяну" Сартра, а потым павёў нас на самыя вяршыні дзон, уключыў кінакамеру, і мы паўтары гадзіны абменьваліся ўражаннямі пра твор. Каб Сартр быў жывы, абавязкова адправілі б яму тую касету: "Прыемна разважаем на вяршынях дзонаў пра Вашу творчасць!". Без Аляксандра Сяргеевіча мне было б вельмі цяжка ў гэтым жыцці...

— **Ці любіце вы восень?**

— Люблю вясну. Калі ўсё нараджаецца. Мяне здзіўляе моц прыроды, імкненне да жыцця. Неверагодна: дрэва расце амаль што з асфальту, кволым парасткам прабіўшыся з нетраў зямлі. Цу! А восень — "перадынфарктны" перыяд напярэдадні зімы. Усё прыгожае, яркае... Але нейкае нежывое. Хаця, з другога боку, — восенню пачынаецца новае творчае жыццё, новы сезон, новыя сустрэчы, знаёмствы. Людзі з новай энергіяй вяртаюцца з адпачынкаў. Дзякуй восені і за тое, што яна нарадзіла мяне.

— **У вас юбілей. Як ставіцеся да свайго ўзросту?**

— Многа думаю... Пра тое, хто мы ў гэтым свеце. "Homo sapiens" і ведае тэхніку, і робіць навуковыя адкрыцці... Адзінае, што незразумела "чалавеку разумнаму" — гэта ён сам. Нездарма сказана: "Спазнай самога сябе". Хацелася б, каб людзі ўсё ж былі дзецьмі космасу, каб прыходзілі ў гэты свет ствараць гармонію. Думаю я і пра тое, чаго не зрабіў. У Вазнясенскага "Плач па ненароджаных паэмах", а я заплакаў па ненароджаных спектаклях...

— **Якое прызнанне вы зрабілі б тэатру?**

— Я хачу, каб тэатр імя Горкага ведалі! Каб пазнавалі акцёраў... У мастацтве тэатра ёсць дзве пазіцыі стаўлення да чалавека: можна выкрываць, што чалавек — падлюга, а можна тлумачыць, што ў чалавеку жыве спроба рабіць дасканалее. Тэатр павінен уздзеінічаць на сэрцы людзей. Да гэтага імкнуса, гэтым жыву.

Днямі, 9 кастрычніка, на сцэне Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя М. Горкага адбудзецца творчы вечар Барыса Луцэнкі "Ісповедь лицедея", прысвечаны яго 70-годдзю.

Ірына ГРЫГАРАН
Фота Кастуся Дробава

Вось такая візітоўка!

Беларускі рэспубліканскі тэатр юнага глядача распачаў свой чарговы сезон паказам спектакля-візітоўкі "Тарас на Парнасе". А крыху раней ТЮГаўскі "Тарас..." наведваўся ў Жодзіна.

Некалі нам, тады малалеткам, сусед-старшакласнік са смакам чытаў незвычайную, адзначаную высокім майстэрствам, пазму. Мы проста паміралі ад смеху, уражання не толькі дзеяннямі і ўчынкамі герояў, але і той сакавітай мовай, што прымушала нас здзіўляцца багаццю народнай лексікі: "храпы напіхаў цяргухай", "разявіў зяпу і глядзеў", "друг дружкі выціскаюць кішкі", "грэў на печы стары плечы і нешта ў барадзе шукаў (Зеўс. — В. Б.)". Таму нельга не паверыць, што "Тарас на Парнасе" даўно ўжо стаў "першай літаратурнай любоўю Беларусі", як зазначыў некалі даследчык твора Генадзь Кісялёў.

Нязменным поспехам у чытача карыстаецца гэтая "народная пазма" і ў наш час. А да яе 150-годдзя літаратуразнаўца і драматург Сяргей Кавалёў прапанаваў Тарасу ўзняцца на сцэну Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага глядача — як на Парнас. Новая версія вядомага твора, арыгінальна сфантазіраваная і цудоўна пастаўленая рэжысёрам Наталіяй Башавай, інтрыгуе і захапляе глядача з самага першага выхаду артыстаў. За час існавання "Тараса на Парнасе" ў рэпертуары ТЮГа спектакль вельмі палюбіўся публіцы розных узростаў.

Узыходжанне Тараса на Парнас убачыў шматлікі глядач горада Жодзіна. Для жодзінцаў з'яўленне на іх белазаўскай сцэне тэатральнага жарту паводле вядомай паэмы было не толькі

радасным адкрыццём, але і добрай і мудрай сустрэчай з мастацтвам, і своеасаблівым адпачынкам ад шпгодзённых турбот і клопатаў. Напрыклад адна глядачка, студэнтка Вольга Мікулёнак, звярнула ўвагу на яркую ігру артыстаў: Наталлі Гарбаценкі (Параска, Гера), Марыі Беляковіч (Зоська, Геба), Юрыя Жыгамонта (Севарын, Зеўс), Вольгі Бранкевіч (Вераніка, Венера), Уладзіміра Іванова (Грышка, Геркулес), Дзяніса Арццокоўскага (Віктор, Марс), Аляксандра Зелянко (Ахрэм, Вулкан), Андрэя Каламіяца (Сымон, Апалон), Васіля Ніцко (Базылёк, Бахус), Міхаіла Есьмана (Амур), выканаўцаў іншых роляў. І, вядома ж, сапраўднага беларуса — Тараса ў цудоўным, па-народнаму яскравым і непаўторным выкананні Андрэя Кізіно.

"І што самае цікавае і галоўнае, — дадае Таццяна Некрашэвіч, жыхарка Жодзіна, — ніводны персанаж спектакля не застаецца ў ценю Тарасавай славы, кожны па-свойму арыгінальны і запамінальны. Мы бачылі зладжанасць, узаемаарумненне і адзінаства ў мастацтве артыстаў. Я атрымала наймавернае задавальненне ад спектакля і пры нагодзе хачу зноў пабачыць гэта па-сапраўднаму народнае дзіва".

З такой думкай пагадзіліся многія жодзінцаў, якія са здзіўленнем адкрылі для сябе, што Тэатр юнага глядача працуе і стварае не толькі для дзяцей.

Вера БУЛАНДА

Установа адукацыі Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі

абвясчае конкурс на замаяшчэнне пасады (да 5-ці гадоў) прафесарска-выкладчыцкага складу (для тых, хто мае мінскую пражыску) з далейшым заключэннем кантракту ў выпадку выбарання на тэрмін, вызначаны Наймальнікам:

— кафедра гісторыі музыкі:	
прафесар	— 1 ст.
— кафедра беларускай музыкі:	
прафесар	— 1 ст.
старшы выкладчык	— 1 ст.
— кафедра канцэртмайстарскага майстэрства:	
прафесар	— 1 ст.
дацэнт	— 1 ст.
— кафедра тэорыі музыкі:	
дацэнт	— 1 ст.
— кафедра альты, вяланчэлі і кантрабаса:	
дацэнт	— 0,5 ст.
— кафедра граўляных духавых інструментаў:	
прафесар	— 0,5 ст.
дацэнт	— 0,5 ст.
— кафедра струнных народных інструментаў:	
дацэнт	— 0,33 ст.
— кафедра аркестравага дырыжыравання:	
дацэнт	— 1 ст.
— кафедра музычнай педагогікі, гісторыі і тэорыі выканальніцкага мастацтва:	
дацэнт	— 1 ст.
дацэнт	— 0,5 ст.

Проза і паэзія вуліц Мінска

У Мінску больш як 1200 вуліц і завулкаў. З усёй гэтай вялікай колькасці гарадскіх аб'ектаў, 67 могуць ганарыцца назвамі літаратурнага паходжання. І ўзніклі яны ў гонар не толькі беларускіх твораў, але і іх замежных калегаў, часам атрымлівалі і назву, што адлюстроўвала культуралагічны настрой мясцовага насельніцтва, напрыклад, вуліцы Літаратурная і Бібліятэчная...

Хачу прапанаваць вам, паважаныя чытачы, пайсці з намі ў літаратурную вандробку па сталічных вуліцах. Разам мы пабачым, куды нядаўна "засяліўся" Сыракомля і дзе "схаваўся" Скарына, куды "адправілі" Пушкіна з Лермантавым і які раён "спадбаўся" Аўзэву ці Райнін... Кожная з гэтых вуліц мае сваю гісторыю, а разам гісторыі складаюцца ў аповесць пад назвай "Мінск". Мы ж з вамі распачынаем яе чытанне.

Вуліца ганаровага грамадзяніна Мінска

Трасіроўка сучаснай вуліцы імя Пётруся Броўкі ўзнікла на ўскраіне Мінска яшчэ напрыканцы 1930-х гадоў. На ўсход і поўдзень ад яе шумеў асновы бор, таму раней называлі яе Падлеснай.

Нават калі тут не засталася лесу, а горад пакрочыў ужо на ўсход, вуліца Падлесная захоўвала сваю старую назву. На ёй ужо выраслі карпусы бальніц №1 і абласной дзіцячай, а на другім баку трасы высіліся вучэбныя ўстановы — сёння гэта Мінскі дзяржаўны вышэйшы радыётэхнічны каледж і Беларускае дзяржаўнае ўніверсітэт інфарматыкі і радыёэлектронікі. Толькі ў 1982 годзе вуліца Падлесная была перайменавана ў гонар народнага паэта Беларусі — Пятра Усцінавіча Броўкі.

Гэты вядомы беларускі літаратар быў не меней вядомым

грамадскім дзеячам: старшыня праўлення Саюза пісьменнікаў БССР, дэлегат ад БССР на XIV сесіі Генеральнай Асамблеі ААН, сакратар праўлення СП СССР і нават дэпутат Вярхоўнага Савета СССР і БССР. Займаў Пётр Усцінавіч і пасаду галоўнага рэдактара выдавецтва "Беларуская Савецкая Энцыклапедыя", быў акадэмікам АН БССР, Героем Сацыялістычнай Працы. Чатыры разы яго ўзнагароджвалі ордэнамі Леніна, ордэнамі Кастрычніцкай Рэвалюцыі, Чырвонай Зоркі, Дружбы народаў і "Знакам Пашаны". Гэткую актыўную грамадскую дзейнасць беларускі пісьменнік спалучаў з творчасцю. Неаднаразова ўзнагароджаны дзяржаўнымі і літаратурнымі прэміямі. Сярод яго твораў літаратары вылучалі цыкл вершаў і паэму "Хлеб" (Дзяржаўная прэмія СССР, 1947), зборнік вершаў "Дарога жыцця" (1951), раман "Калі зліваюцца рэкі" (Літаратурная прэмія імя Якуба Коласа, 1959),

кнігі вершаў "А дні ідуць..." і "Між чырвоных рабін" ды шмат іншых. У 1962 годзе беларускаму літаратару прысвоілі званне народнага паэта БССР, а ў 1980 — Ганаровага грамадзяніна горада Мінска.

Пасля смерці вядомага беларуса ў 1980 годзе яго памяць неаднойчы была ўшанавана. Імя Броўкі надалі выдавецтву "Беларуская Савецкая Энцыклапедыя" і сярэдняй школе ва Ушацкім раёне. У Мінску адкрылі дом-музей Пятра Усцінавіча і мемарыяльную дошку на доме, дзе паэт жыў. Акрамя таго яго імя названы вуліцы ў Віцебску, Гомелі, Маладзечне, Мінску, Полацку, Ушачах і Бешанковічах.

На мінскай вуліцы Пётруся Броўкі ўвагу прыцягвае рэклама саўні "У Пётруся... Няўжо з'явілася і ласня, названая ў гонар вядомага паэта?"

Дзе жыў Змітрок Бядуля...

Звестак пра тое, што беларускі пісьменнік Змітрок Бядуля жыў на вуліцы, што сёння называюць яго імем, няма. Але агульнавядома, што ён здымаў дамок па вуліцы імя Льва Талстога — пісьменніка, які да Мінска дачынення не мае...

Беларускі літаратар з шырокавядомым псеўданімам Змітрок Бядуля "па пашпарце" зваўся сціпла — Самуіл Плаўнік. Прыехаў ён у Мінск у 1915 годзе, праз два гады пасяліўся ў дамок на паўднёва-заходняй ускраіне горада, у прадмесці Добрыя мыслі (раён цяперашняй вуліцы Маскоўскай). Дарэчы, праз 16 год пасля яго смерці, у 1957-м, на гэтым доме была ўсталявана мемарыяльная дошка. У самой жа

хатцы крыху пазней арганізавалі музей пісьменніка. Толькі ў сярэдзіне 1980-х гадоў, пры будаўніцтве "хмарачоса", стары драўляны дамок Змітрака Бядулі перанеслі ў глыбіню квартала. Сёння ён мае новы адрас — вуліца Рабкораўская, 19.

Што ж да вуліцы, названай у гонар беларускага паэта і пісьменніка, то гэта траса з'явілася яшчэ ў пачатку ХХ стагоддзя. У яе ваколлі былі выключна кварталы драўлянай сядзібнай забудовы, а сама вулачка да 1930-х гадоў называлася Фельчарскай, пасля — Галантарэйнай, а з 1956 года ёй надалі імя Змітрака Бядулі. Невялікая, працягласцю ў 400 метраў (ад трамвайнага круга на вуліцы Казлова да Першамайскай), вуліца ўсё ж месціцца недалёка ад цэнтра і даволі часта згадваецца жыхарамі горада.

Сімвалічная плошча Якуба Коласа

Фота Кастуся Дробава

Мой родны кут, як ты мне мілы!.. Забыць цябе не маю сілы! Не раз, утомлены дарогай, Жыццём вясны маёй убогай, К табе я ў думках залятаю І там душою спачываю...

"Новая зямля"

Вось ужо 35 гадоў задумены Якуб Колас, нібыта стомлены дарогай адпачывае на аднайменнай плошчы, а побач з ім — героі яго твораў...

Яшчэ на пачатку ХХ стагоддзя тут не было аніякай плошчы. Шчыльна забудаваная драўлянымі хаткамі тэрыторыя Камароўкі была не самым прывабным раёнам Мінска. Жыў тут працоўны люд. А вось з 1925 года пачаліся перамены. Спачатку высушылі камароўскую багню, а ў 1929-м праклалі трамвайныя пуці, што звязалі Камароўку з Таварнай станцыяй. Праз дзесяць год, на месцы, дзе разыходзіліся Барысаўскі і Лагойскі

тракты (сёння гэта праспект Незалежнасці і вуліца Якуба Коласа) пабудавалі Інстытут фізкультуры.

Мадэрнізацыя Камароўкі была спынена Вялікай Айчыннай вайной. І толькі пасля вызвалення Мінска і распачатай яго рэканструкцыі старую забудову насупраць Інстытута фізкультуры пачалі зносіць. Так праявіліся абрысы Камароўскай, а з 1956 года — Коласаўскай плошчы.

Тое, што гэты пляц на камароўскай тэрыторыі быў названы імем класіка беларускай літаратуры — сімвалічна. Коласу былі блізкі клопаты простага люду. Ён нарадзіўся ў засценку Акінчыцы, у сям'і лесніка і дзіцяцтва правёў у лесніковых сядзібах Ласток і Альбуць. Але, дзякуючы таленту з цягам часу стаў вядомым грамадскім дзеячам, паэтам, пісьменнікам і перакладчыкам. Творы Коласа перакладзены больш чым на сорок моў свету. Таму і плошча для вядомага на ўвесь свет пісьменніка была абрана амаль у цэнтры сучаснага горада, яна — другая па памерах пасля плошчы Леніна (сёння Незалежнасці) і знаходзіцца на галоўным праспекце сталіцы.

Дамінантай плошчы была, ёсць і будзе скульптурная кампазіцыя — задумены Якуб Колас, натхнёны Сымон-музыка і насцярожаны дзед Талаш. Кампазіцыя была ўсталявана ў 1972 годзе.

Вуліца і завулак імя класіка

Імя Якуба Коласа адначасова было нададзена не толькі Камароўскай плошчы, а і Лагойскаму тракту ў новаму завулку. І ўсё гэта адбылося ў 1956 годзе...

Траса, якая зараз складаецца з сучасных вуліц Якуба Коласа і Лагойскага тракта, некалі была адзінай старажытнай дарогай на Лагойск, Полацк і Віцебск. Па баках ад дарогі шумелі бары, у глыб якіх ніхто не забіраўся, каб не трапіць у багну. А на пачатку ХХ стагоддзя на ўскраіну Мінска, уздоўж старога тракту, пачалі будаваць драўляныя сядзібы: тут узнік вялікі мікрараён — Саўгаспасёлка (1920 — 30-я гады). Адзін з завулкаў гэтага пасёлка ў 1956 годзе разам з вуліцай быў названы імем беларускага пісьменніка. Сам жа раён паціху добраўпарадкавалі, перабудавалі, і сучасная частка Саўгаспасёлка была аддасячана далей, за парк "Дружбы народаў".

Вуліцай Якуба Коласа лагойская дарога называлася да Мінскай мяжы на працягу трыццаці аднаго года. У 1987-м яе частцы ад вуліцы Валгаградскай да мінскай кальцавой дарогі вярнулі былую назву — Лагойскі тракт.

Дар'я САЦУКЕВІЧ

Фота аўтара

Свет, адкрыты насцеж

Штогод, пачынаючы з 1994 года, на Верхнядзвіншчыне, як і ва ўсёй рэспубліцы, адзначаецца Дзень беларускага пісьменства. Сёлетняе свята прайшло ў школах, цэнтрах асветы, культуры: па даўняй і добрай традыцыі паўсюдна былі разгорнуты кніжныя тэматычныя экспазіцыі, прадстаўлены стэнды кніг вядомых беларускіх пісьменнікаў, знакамітых землякоў.

— Дзень Беларускага пісьменства, які пачаў святкавацца 14 гадоў таму стаў больш маштабным, — сказала, адкрываючы ўрок,

прысвечаны пісьменніку-земляку Эдуарду Самуйлёнку, загадчыца аддзела абслугоўвання цэнтральнай бібліятэкі імя Тараса Хадкевіча Ніна Глацёнак, — усё што ні робіцца для асветы — робіцца для ўмацавання духоўнай культуры, гарманічнага развіцця асобы, узвышэння Чалавека.

Вучні 11 класаў СШ № 1 райцэнтра пачулі і аповед аб жыцці і творчасці Эдуарда Людвігавіча, даведаліся, што першым літаратурным творам будучага вядомага пісьменніка быў верш "Алес", надрукаваны ў 1928 годзе ў газеце "Чырвоная Полаччына".

З цікавасцю слухалі вучні аб

удзеле Эдуарда ў грамадскім жыцці і камсамольскай рабоце (камсамольская ячэйка была арганізавана ў 1924 годзе ў суседнім мястэчку Росіца). Ён праводзіў сходы моладзі і вечары самадзейнасці, працаваў у хаце-чытальні, рэдагаваў сценгазету, якую сам і афармляў. І — пісаў. Затым — вайсковая служба, пасада літаратніка ў газеце "Чырвоная Полаччына".

Арганізатары ўрока Ніна Глацёнак і Марына Пархоменка чыталі ўрыўкі з твораў Эдуарда Самуйлёнка, яны ж аформілі выстаўку з твораў пісьменніка-земляка.

Урок, прысвечаны 125-годдзю класікаў айчыннай літаратуры Янкі Купалы, Якуба Коласа ў дзіцячых раённай бібліятэцы з вучнямі 5-х класаў сярэдняй школы № 1 г. Верхнядзвінска правялі бібліятэкары Тамара Лапацкая і Таццяна Масла. Яны расказалі аб дзіцячых і юнацкіх гадах народных пісьменнікаў Беларусі, іх жыццёвым і творчым шляху. Вучні чыталі творы з першых паэтычных кніг "Жалейка" і "Песні жалбы". Цікава прайшла і віктарына, прысвечаная песнярам.

Не збыднела на таленты і наша Верхнядзвіншчына. Амаль штогод міні-выдавецтва пры раённай бібліятэцы выдае кніжкі паэзіі і прозы, сярод аўтараў А. Бубала,

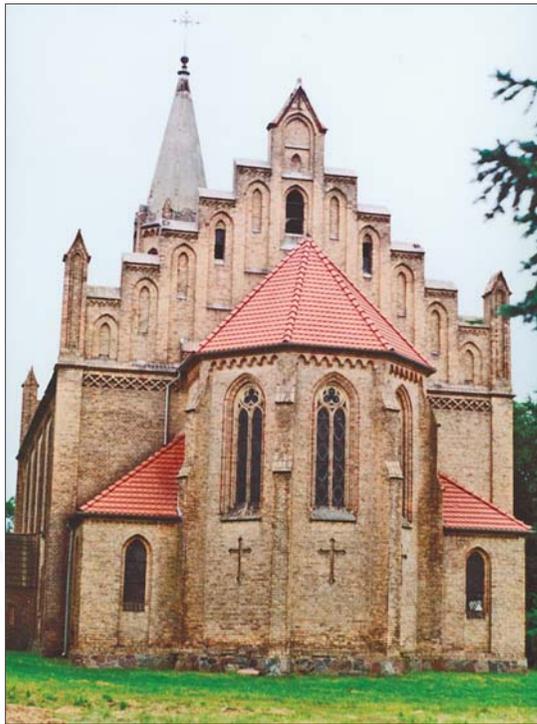
Ч. Петрашкewіч, І. Кузьменка, Л. Ціханчык, А. Мядзюта. Нядаўна скрозь дзесяцігоддзі дайшло да нас імя дагэтуль невядомага паэта з вёскі Смудыкава Валерыя Барташэвіча, які пісаў прыкладна ў адзін час з Купалам і Коласам і загінуў у Вялікай Айчыннай вайне. Творы яго выдадзены таксама асобным зборнічкам. У перспектыве — выданне пра Ігната Храпавіцкага з Каханавіч, які ў навукова-літаратурным руху 18-40-х гадоў прыкметна вылучаўся як чалавек шырокага кругагляду і яркага таленту. Ён збіраў і даследаваў беларускі фальклор Віцебшчыны, цікавіўся гісторыяй Беларусі, супрацоўнічаў з літаратурна-грамадскім альманахам "Рубон", аўтар шырокавядомага верша "Дзвіна".

Эдуард ЗУБРЫЦКІ

З такім дэвізам вась ужо васьмы год запар праходзіць Міжнародны літаратурны конкурс у невялічкім польскім гарадку Кжэшыцэ (Гожуўскае ваяводства). Ціхі і ўтульны гарадок, які знаходзіцца недалёка ад нямецкай мяжы, з'яўляецца сапраўдным цэнтрам культурных сувязей чатырох краін: Польшчы, Германіі, Расіі і Беларусі.

Менавіта сёння, калі зямля начыненая смертаноснай зброяй, а захаванне міру на ёй залежыць ад цвярозага розуму зямлян, голас літаратуры не павінен згубіцца ў грозным рыку ракет і самалётаў. Палякі, якія добра памятаюць чацвёрты, самы крывава падзел сваёй роднай зямлі, пачынаючы з 1939 года, не жадаюць на гэтай зямлі бачыць варожыя супрацьракетныя комплексы, хочуць жыць у згодзе і братэрскім саюзе з суседзямі, і ў першую чаргу з Беларуссю.

Нездарма і агульная назва Міжнароднага літаратурнага конкурсу гучыць так: «Свет без вайны і прымусу». Але чамусьці сёлетні конкурс меў своеасаблівую падназву «Прыгоды прыходзяць самі».

вых жыхароў многа перасяленцаў з Украіны і Беларусі, якіх у час вайны вывезлі немцы. Пачуць песні з Радзімы на роднай мове будзе для іх бальзамам на душу. Мы далі згоду...

«Цячэ вада ў ярок» — прагучала са сцэны на «біс». Праспяваў я і сваю песню «Зяюла-варажбітка». Апладысменты шматлікай публікі сведчылі пра многае...

Позна вечарам, калі вярнуліся да пані Стасі, я прапанаваў правесці літаратурныя чытанні. Разам з расіянамі каля ўтульнага «агіска» па чарзе доўга чыталі вершы, спявалі песні, а пані Крых усміхаўся, круціў галавой і выдыхаў: «Барздо добжэ, барздо добжэ...».

У АБДЫМКАХ СІВОЙ ДАЎНІНЫ

Кожны дзень палякі з заміланнем і пачуццём гонару паказвалі свае слаўтасці. У гарадах і гарадках ваяводства былі свае замкі і касцёлы XII—XVI стагоддзяў, пабудаваныя яшчэ немцамі ў гатычным стылі альбо ў стылі барока.

Запаў у нашы душы невялікі гарадок Суленцін, дзе знаходзіцца помнік-абеліск загінуўшым воінам Чырвонай Арміі, якія вызвалялі польскую зямлю ад фашысцкай навалы. Да падножжа помніка мы ўсклаі кветкі і мінуўтай маўчання ўшанавалі памяць тых, хто аддаў сваё жыццё за мір і незалежнасць на чужой зямлі.

Запомніўся велічны і прыгожы касцёл «Маткі Боскай цярылівай, слушаючай», заснаваны ў XVII стагоддзі ў невялічкім гарадку з прыгожай назвай Ракітна. Адметна, што 70-гадовы ксёндз касцёла — пан Казімір — уладар цэлага комплексу музейных збудаванняў на тэрыторыі ў 8 гектараў, беларус з г. Воранава Гродненскай вобласці. У юначыя гады, пасля вайны, паехаў у Польшчу шукаць рамантыку, ды так і застаўся. Скончыў тут духоўную семінарыю, атрымаў сан ксяндза.

Пасля была цікавая экскурсія па тэрыторыі, якая прылягае да касцёла, дзе знаходзіцца своеасаблівы музей крыжоў, прывезеных паломнікамі амаль з усёй Польшчы. Уразіў і музей каштоўных рэчаў, падарункаў, зробленых прыхаджанамі і тымі, хто перамог хваробу, дзякуючы веры ў Бога. Тут і залатыя пярсцёнкі, калы, брошкі, бранзалеткі, гадзіннікі. Тут і адзенне Папы Рымскага, пакінутае ў дар музею, і рыцарскія гербы — нямецкія ды польскія. Развешаны тут і партрэты багатых жыхароў горада, якія перамерлі ад эпідэміі воспы ў XVII стагоддзі.

Закончылася наша вандроўка ў агракультурным комплексе гарадскага пасёлка Любнівіцэ. Мы наведалі сямейны конезавод са старадаўняй канюшняй, якой больш як сто год.

На развітанне яшчэ раз наведалі таямнічы, поўны легенд і загадак замак Нон-Дорміт, пабудаваны ў XIX стагоддзі нямецкім баронам-багацеям. Размешчаны ў 500 метрах ад дому пані Стасі, гэты застыўшы ў камяні музей шыкоўнай архітэктуры і чалавечай фантазіі, сярод векавага лесу ля дзікага, акружанага балотам возера, будзе нам яшчэ доўга помніцца сваёй прыгажосцю.

За гэты тыдзень мы пасябравалі, пазналі бліжэй адзін аднаго, пранікліся творчымі думкамі і пачуццямі. Слёзы на вачах у кожнага з нас былі пацвярджэннем таму, што не імперскія амбіцыі кіраўнікоў-дачаснікаў з-за акіяна, не хітраспацценні прадажнай палітыкі шантажу і насілля валодаюць сэрцамі і душами простага народа. Сяброўскія, добрасуседскія адносіны пад мірным небам — вась дэвіз польскага, беларускага, расійскага народаў.

Кастусь ЦЫБУЛЬСКИ

На здымку; у палоне сівай даўніны, касцёл XIV ст; старшыня літаратурнага конкурсу Браніслаў Крых; узнагароджанне пераможцаў.

У ПРАДЧУВАННІ ПРЫГОД

Менавіта няскораны дух прыгод кідае нас, дарослых, па бэлым свеце ў пошуках рамантыкі і кахання. Нават падымае на самалётах высока ў неба, а на ракетках — у касмічную прастору. І, мабыць, гэты самы дух дае нам натхненне, прымушае брацца за пяро, і чысты аркуш паперы нараджае неверагодныя вобразы ды пачуцці.

За тое, што Міжнародны літаратурны конкурс нарадзіўся на польскай зямлі і жыве вась ужо васьмі гадоў, набіраючы пэўныя абароты, трэба сказаць вялікі дзякуй Браніславу Крыху — выдатнаму літаратуразнаўцу і пісьменніку, старшыні раённай Рады ў г. Суленціне (Гожуўскае ваяводства), што знаходзіцца ў 40 кіламетрах ад нямецкай мяжы. Цяжкахворы чалавек знаходзіць у сабе сілу волі і мужнасць кожны год аб'ядноўваць на гасціннай польскай зямлі літаратараў Польшчы, Германіі, Расіі і Беларусі. У праекце конкурсу стаяць мэты прыцягнуць да ўдзелу і іншыя краіны Еўропы і нават Азіі, усіх тых, каго хвалюе экспансія амерыканскіх ракет у Еўрапейскія краіны, хто выступае за мір без вайны, прымусу, тэрарыстычных актаў.

Дзякуй трэба сказаць абласной бібліятэцы, і ў першую чаргу загадчыцы аддзела бібліятэчнаўства Вользе Малюга і вядучаму бібліятэчнаўству Вользе Дзіглавай, якія арганізавалі якасны адбор паэтычных і празічных твораў літаратараў з Мінскай вобласці на конкурс у Польшчу. Спіс быў вялікі: 86 аўтараў пажадалі быць удзельнікамі замежнай літаратурнай імпрэзы. Але ўсяго дзевяць чалавек, найбольш самабытных і таленавітых паэтаў, сталі шчасліўчымі і былі запрошаны палякамі. На жаль, па розных абставінах не ўсе змаглі наведаць краіну-суседку. Камандзе з шасці чалавек: шасцікласніцы Лідзе Ліпай з Узды і яе маці Таццяне, Валянціне Акулёнак і Андрэю Сямёнаву з Салігорска, Соф'і Меляшкewіч з Пухавіч выпалі гонар быць прадстаўнікамі Беларусі на зямлі Польшчы.

Аўтару гэтага артыкула таксама выпала нагода прыхінуцца да шчырай і гарманічнай, глыбокай і высокадухоўнай культуры Польшчы.

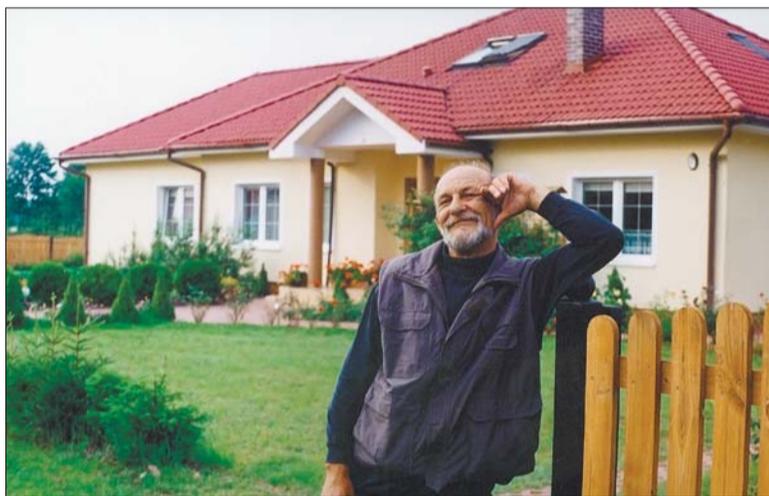
ЦЯПЛО СУСТРЭЧЫ

На пероне беларускаю дэлегацыю чакаў сам пан Браніслаў Крых. З тонкім гумарам, з цёплым агеньчыкам ў добрых, але крыху сумных вачах ён абняў нас, як родных, даўно знаёмых сяброў.

Вадзіцель пенсійнага ўзросту, пан Владзіслаў, на сваім мікрааўтобусе вязе нас у агракультурны комплекс Rogi, дзе мы будзем жыць цэлы тыдзень.

Неўзабаве прыбіваем на шыкоўны гутар, размешчаны ў засені векавых дубоў і ліпаў, куды па начах выходзяць табуны няпужаных дзікіх касуль і аленяў. На гэтай чароўнай паляне, усыпанай скрозь пахучымі палявымі кветкамі, жыве ў прыгожым сучасным двухпавярховым доме

Прыгоды прыходзяць самі

з чырвонай чарапічнай страхой сям'я Эдмунда і Стасі Старастаў.

Сюды едуць і зімой, і летам вандруючы з усёй Польшчы і Германіі. За незвычайнай цішынёй і самабытным, прасякнутым даўнінай вясковым укладам жыцця, насычаным смакам натуральнага малака, сыру і тварагу, каўбас, свежых паляндвіч, духмяных супоў ды полівак, якія гатуюць пані Стася і яе старонькая маці.

Разам з пані Стасяй нас сустракае дэлегацыя з Масквы, якая на дзень раней прыехала ў Польшчу — пяць вучняў 199-й маскоўскай школы разам са сваёй настаўніцай рускай мовы і літаратуры Аленай Грашавен. Маскоўскія вучні — тры дзяўчыны і два хлопцы старэйшых класаў, якія даслалі на конкурс свае сачыненні і сталі пераможцамі, у захапленні ад першага адкрыцця чужой краіны.

УРАЧЫСТАЕ АДКРЫЦЦЕ ІМПРЭЗЫ

Неўзабаве з'яўляецца Браніслаў Крых, і мы з польскай перакладаем на беларускую і рускую мовы зварот удзельнікаў усяго літаратурнага форуму да прэзідэнтаў Расіі, Беларусі, Польшчы, а таксама Германіі аб падтрыманні і захаванні міру на адзінай у Сусвеце, блакітнай планеце Зямля, за недапушчэнне размяшчэння амерыканскіх ПРО ў Польшчы і Чэхіі. Ставім подпісы.

Пасля абеду нашу і Расійскую дэлегацыю вязуць на ўрачыстае адкрыццё свята — Міжнароднага літаратурнага конкурсу ў г. Кжэшыцэ. Нягледзячы на шквальныя вецер, старшыня конкурсу — Браніслаў Крых — святочнай прамовай адкрывае літаратурную імпрэзу на гарадскім стадыёне, спецыяльна абсталяваным крытай сцэнай.

Пачынаецца самы ўрачысты момант імпрэзы — узнагарода пераможцаў. Войт павета, Чэс-

лаў Чымер'як, першых запрашае на сцэну дэлегатаў з Масквы і пад апладысменты прысутных уручае граматы, сувеніры, падарункі. З адказным словам выступае маскоўская настаўніца Алена Грашавен.

Станіслаў Кубяк — стараста гміны — цёплымі словамі запрашае затым на сцэну нашу дэлегацыю. Бачу цікаўнасць на тварах палякаў, іх добразычлівыя, непадробныя ўсмешкі. У дванаццігадовай Лізы Ліпай з Уздзенскага раёна ад эмоцый і ўражанняў на вачах з'яўляюцца слёзы. Ліза ўжо ў чатыры гады пачала пісаць вершы, поўныя дарослай філасофіі і тонкага гумару. Зараз мае асабістую кніжку, якую дапамагла выдаць начальнік аддзела адукацыі Мінскага аблвыканкама Т. Данілевіч.

Перапоўненыя ўражаннямі ад цёплай сустрэчы і нашы салігорчане — Валянціна Акулёнак з Андрэем Сямёнавым. Андрэй — шахцёр, кіраўнік літаратурнага гурта «Лабірынт» і выдатны паэт, Валянціна — інжынер-тэхнолаг швейнага атэлье «Калінка», удзельніца гурта «Лабірынт», таксама вельмі тонкая паэтка, маці дваіх дзетак.

Пасля абеду нашу і Расійскую дэлегацыю вязуць на ўрачыстае адкрыццё свята — Міжнароднага літаратурнага конкурсу ў г. Кжэшыцэ. Нягледзячы на шквальныя вецер, старшыня конкурсу — Браніслаў Крых — святочнай прамовай адкрывае літаратурную імпрэзу на гарадскім стадыёне, спецыяльна абсталяваным крытай сцэнай.

У адказ Соф'я Аляксандраўна Меляшкewіч — былая выкладчыца філасофіі — на польскай мове, якую нядарэмна ведае, дзякуе гаспадарам.

Дасталіся ўзнагароды польскіх і нямецкіх пераможцаў конкурсу. Ад нямецкага боку іх атрымліваў сам бургамістр Берліна Манфрэд Андрулейт.

Закончылася імпрэза святочным выступленнем мясцовых фальклорных калектываў.

НА ПОЛЬШЧУ ПАГЛЯДЗЕЛІ, СЯБЕ ПАКАЗАЛІ

За сем дзён, праведзеных сярод палякаў, мы не адчулі вялікай розніцы ў культуры, эканоміцы, укладзе жыцця простага народа.

Пацвярджэннем гэтаму быў фест у пасёлку Коўчын, на які

мы былі гасцінна запрошаны. На вучынай сцэне выступалі мясцовыя артысты, фальклорныя калектывы, а паабал сцэны сядзелі на лаўках дарослыя і малыя, пляскалі задаволеныя ў ладкі.

Неўзабаве пан Адам, дырэктар Дома культуры падышоў і прапанаваў нашай дэлегацыі выйсці на сцэну з беларускімі песнямі. Раствлумачыў, што сярод мясцо-

АВАНГАРД?

Калі я расказала сяброўцы пра суполку "Літаратурнае прагмесце", яна шчыра ззівілася: "Ёсць такая?" Добра, што яна, як абсалютная большасць "крэатыўнай" моладзі, не спытала, ці існуе ўвогуле СУЧАСНАЯ беларуская літаратура!

У "Літпрагмесце" прыходзяць не проста "патусавацца". На кожным пасяджэнні чытаюць новыя вершы, разбіраюць чыю-небудзь творчасць, пачаткоўцы (ды і сталыя літаратары) шліфуюць стыль, угасканальваюць мову... У суполцы цяпер каля трыццаці чалавек. Сярод іх Наталля Кучмель, Усевалад Гарачка, Аксана Бязлепкіна, Віка Трэнас, Рагнеда Малахоўскі, Аксана Спрычан, Зміцер Арцюх, Мікола Кандратаў...

Валяр'янка, Рагнеда Крышталюк ды Блакітны Свін

«Ёсць сярод нас і даволі сталыя літаратары, і школьнікі, якія толькі пачынаюць свой творчы шлях, спрабуюць сябе, вучацца. Да нас часта прыходзяць новыя людзі. Некаторыя прыжываюцца, становяцца сваімі, некаторыя сыходзяць».

Я завітала на пасяджэнне "Літпрагмесця" і пагутарыла з яго кіраўніком — пісьменніцай, літаратурным крытыкам, журналістам Людмілай Рублеўскай.

— Людміла Іванаўна, раскажыце пра гісторыю ўзнікнення суполкі, пра вашу дзейнасць.

— Ідэя стварыць літаратурнае аб'яднанне ўзнікла ў мяне з Віктарам Шніпам год пяць таму. Віктар заўсёды ўдзельнічаў у розных літаратурных пасяджэннях, вечарынах і вельмі клапаціўся аб тым, каб застаўся нехта пасля нас. Вось мы і вырашылі ў вольны ад працы час выходзіць наступныя пакаленні літаратараў. Спачатку збіраліся пры газеце "Літаратура і мастацтва", потым у Купалаўскай бібліятэцы... Зараз я працую ў "СБ. Беларусь сёння", і нам адвядзены канферэнц-зал у Доме прэсы, дзе мы сустракаемся кожны чацвер, абмяркоўваем культурныя падзеі ў Беларусі і свеце, чытаем свае творы...

Я вучылася ў Літаратурным інстытуце імя Горкага, таму навучанне пабудавана па яго прынцыпах: праз кожны занятак разбіраем творчасць кагосьці з сяброў суполкі. Адбываецца гэта досыць жорстка. Часам людзі не вытрымлівалі, казалі, што больш ніколі не прыйдуць на пасяджэнні. Але самыя стойкія праз некаторы час да нас вярталіся.

Мы вывучаем літаратурны працэс на Беларусі і ў свеце, займаемся тэорыяй літаратуры, крытыкай... "Літпрагмесце" — гэта штотдзённая праца над мовай, стылем. Натуральна, нікога нельга навучыць пісаць (гэты дар альбо дадзены Богам, альбо не), але можна навучыць думаць у правільным кірунку, што вельмі важна для пачаткоўцаў.

Ёсць сярод нас і даволі сталыя літаратары, і школьнікі,

якія толькі пачынаюць свой творчы шлях, спрабуюць сябе, вучацца. Да нас часта прыходзяць новыя людзі. Некаторыя прыжываюцца, становяцца сваімі, некаторыя сыходзяць. Да прыкладу, калі прыйшла Таццяна Пратасевіч, сябры суполкі прынялі яе досыць холадна, але з цягам часу яна стала сваёй...

Я думаю, мы займаемся патрэбнай справай, бо многія сябры суполкі выпусцілі свае кнігі, некаторыя з іх сталі вядомымі пісьменнікамі.

— Што неабходна для ўступлення ў "Літаратурнае прагмесце"?

— Мы не з'яўляемся закрытай арганізацыяй, з радасцю прымаем новых людзей. Прыйсці да нас са сваімі тэкстамі можа кожны. Мы пачытаем, ацнім. Шанс даём амаль усім. Галоўнае — жаданне працаваць над сабой, не стаяць на адным месцы. У апошні час ахвотных стаць сябрам суполкі асабліва шмат, таму ўвялі творчы конкурс. Калі чалавек пройдзе яго, то застаецца з намі.

— Раскажыце пра гісторыю ўзнікнення легендарнай Рагнеды Крышталюк, віртуальнай сяброўкі "Літпрагмесця".

— На адным з пасяджэнняў мы вырашылі завесці сабе сімулякр. Так з'явілася Рагнеда Крышталюк. Рагнеда, таму што нашага прыгожага хлопца завуць Рагнед (Малахоўскі. — А.П.). Крышталюк — таму што да нас прыходзіў хлопец, які назваўся Апалянарыем Алмазным. Алмаз, крышталюк... Пайшлі па шляху асацыяцыяў. Наша тэорыя Рагнеда вучыцца трэці раз на трэцім курсе філфака БДУ, піша вершы... Мы часта ездзім на Лысую Гару на лецішча да Аксаны Спрычан, сяброўкі суполкі. Падчас адной з паездак мы змайстравалі нашу Рагнеду з корпуса ад гітары, дошак, старой вопраткі.

Пасля вырашылі, што ў яе будзе сябра — ружовы парасон. Праз некаторы час Маргарыта Аляшкевіч прывезла з Кітая жоўты парасон. Вырашылі, што ён будзе чарговым сябрам Крышталюк. Назвалі яго Янькам ці Інькам (ад інь і янь. — А.П.)...

Пра традыцыі "Літпрагмесця", яго ролю ў творчым лёсе пісьменнікаў я запыталася ў Аксаны БЯЗЛЕПКІНАЙ, празаіка, літаратурнага крытыка, а з гэтага года — яшчэ і выкладчыка беларускай літаратуры журфака БДУ.

— Якія традыцыі ёсць у суполкі?

— Традыцый насамрэч шмат. Кожны год святкуем Дзень закаханых Максіма і Веранікі (дзень Св. Валянціна. — А.П.), Каляды, Купалле.

У тым годзе праводзілі літаратурныя Дзяды. Духаў мы, вядома ж, не выклікалі, але згадвалі пісьменнікаў, крытыкаў, з якімі хацелася б пагаварыць. Гэта пасяджэнне паказала актуальныя тэндэнцыі ў літаратуры і літаратуразнаўстве, эмацыянальныя схільнасці сяброў суполкі да тых ці іншых пісьменнікаў.

— У Інтэрнеце прачытала пра прэмію вашай суполкі — Блакітны Свін. Раскажыце гісторыю яе ўзнікнення.

— У Беларусь прыязджала расійская журналістка і пісьменніца Наталля Заруцкая і завітала да нас. Яна вельмі захапалася адной нашай дзючынай: "Ах, якая прыгожая, трэба здымацца ў кіно!" Дома, у Маскве Наталля расказала пра гэту дзючыну сыну, і ён хутка прыехаў у Мінск на спатканне. Прывёз у падарунак вялікага блакітнага парсюка. Дзючына нам усё расказала, і падчас гутаркі мы вырашылі стварыць сваю прэмію. Па прапанове Усевалада Гарачкі назвалі яе Блакітным Свінам. Потым прыдумалі, што дадаткам да Свіна будзе прэмія ў сто алоўкаў.

Наша прэмія — сімвалічная, як чарговая медыйная нагода. Першага Свіна за арганізацыйныя здольнасці атрымала Аксана Спрычан, якая ў мінулым годзе наладжвала імпрэзы суполкі.

— Што дало вам, як літаратару, уступленне ў "Літаратурнае прагмесце"?

— Я б не казала, што ўступленне, таму што няма ніякай фармальнай працэдуры. Мы не запўняем анкет, не пішам ніякіх заяў. Любы чалавек можа прыйсці да нас. Спадабалася — застацца, не спадабалася — сысці.

Як літаратару... (задумалася) У "Літпрагмесці" я вырашыла, што хачу быць літаратурным крытыкам, а не паэтам.

— Чаму так?

— Проста ў мяне іншае стаўленне да паэзіі. Мне падабаецца пісаць альбомныя вершы, пісаць канкрэтным людзям...

Для мяне пасяджэнні "Літпрагмесця" — гэта штотдзёныя сустрэчы з сябрамі, размовы пра літаратуру. Я хаджу ў "Літпрагмесце" як літаратурны крытык. Люблю пасяджэнні, на якіх разбіраем чые-небудзь творы, таму што ўсе меркаванні вельмі шчырыя... У нас нават новая традыцыя з'явілася на пачатку кожнага пасяджэння ставім на стол валяр'янку. Няхай думаюць, што ў нас кантракт з яе вытворцамі (смяецца). Пакуль не спатрэбілася, але для антуражу...

Пасля пасяджэння і радасна, і сумна на душы... Радасна, бо жыве і развіваецца СУЧАСНАЯ беларуская літаратура! Сумна, бо далёка не ўсе яе ведаюць... "Літпрагмесце" не толькі частка літаратурнай прасторы. Яно ў некаторым сэнсе крыніца, з якой пачынаецца вялікая рака, на хвалях якой — талент і творчасць...

Ася ПАПЛАЎСКАЯ
Фота аўтара

Кнігі, якія чытаеш сэрцам

У бібліятэцы Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў адбылася сустрэча з расійскай пісьменніцай Ганнай Берсенавай. Каб падрыхтавацца да гэтага мерапрыемства, я наведвала і патэлефанавала амаль ва ўсе бібліятэкі горада. Во цуд! Кнігі Берсенавай, усе як адна, на руках. Інтэлектуальная, вельмі няпростая, але блізкая кожнаму, душэўная проза.

Нам бы ў Беларусі больш такой літаратуры, то, пэўна, і з мовай беларускай было б лепш. А то надаж ж ужо зашмат улеглі да гістарычных асоб. Міндоўг ці хто іншы надзеў карону так. Надзеў гэтак, ці яна заблішчэла белае рыбінай, ці адсвятліла чырванню золата, а пачуцці і ў XIII стагоддзі і ў XVI як былі любоўю, нянавісцю, так і ў XXI засталіся тымі ж любоўю і нянавісцю. Чалавеку ж хочацца адчуць, упэўніцца, што ён не адзін у гэтым белым свеце са сваімі бедамі і цяжарам паўсядзённага клопату, павучыцца ў літаратурных герояў цярдэнню і мудрасці.

Чым больш чытаю раманы Берсенавай, тым больш захапляюся імі. Душэўна-інтымныя сцэны пераплітаюцца з сацыяльнымі, героі вандруюць па ўсім свеце, разам з імі і чытач знаёміцца з далёкімі, нябачнымі гарадамі.

Вытрымкі (заўжды да месца) з цудоўнай класічнай рускай паэзіі грэюць душу, раманы заварожваюць, вірам зацягваюць цябе ў гэтае прыдуманнае, але такое рэальнае для чытача жыццё. Пісьменніца ведае яго з усіх бакоў, не баіцца слэнгу розных слаёў грамадства і, чытаючы, вершы Берсенавай.

Пісьменніца не такая ўжо і руская. Блізкая яна і нашаму краю. Тут вырасла, тут у Мін-

ску скончыла ўніверсітэт, факкультэт журналістыкі, выйшла замуж за нашага беларускага хлопца, які, дарэчы, цяпер таксама пісьменнік — Уладзімір Сотнікаў. Але беларусы з нашым менталітэтам памяркоўнасці ўсюды добра прыжываюцца, робяцца, у добрым сэнсе слова, касмапалітамі. Жыве сям'я пісьменнікаў у Маскве, але ў Мінску маюць шмат блізкіх і сяброў. Ганна Берсенава — гэта літаратурны псеўданім. Яна напісала ўжо больш як 20 раманаў.

Пісьменніцу ведаюць у Расіі гэтак як і Марыніну, Данцову, Дашкаву, хоць я лічу прозу Берсенавай больш змястоўнай, больш каларытнай і запамінальнай у адрозненне ад вышэйназваных аўтараў падчас не вельмі якаснай літаратуры.

Сустрэчу з пісьменніцай арганізавала бібліятэка ўніверсітэта, але, упэўнена калі б паслухалі, пабылі на гэтым выступленні работнікі іншых устаноў культуры, кожны з радасцю захацеў бы арганізаваць такую сустрэчу ў сябе. Пісьменніца захапляльна, цікава разважала на любыя тэмы, дзялілася сваімі планами, адказвала на пытанні.

Адукаваная, абаяльная, цудоўна ведае сусветную літаратуру. Ганна Берсенава цяпер з'яўляецца дацэнтам Літаратурнага інстытута імя М. Горкага, выкладае ў МДУ, піша рэцэнзіі на творы сучасных аўтараў. Апроч таго, Таццяна Аляксандраўна піша сцэнарыі да сваіх твораў. Дарэчы, і цяпер яна прыехала ў Беларусь кансультаваць здымачную групу 29-серыйнага фільма па сваёй трылогіі "Ермоловы".

Сустрэча з чытачамі ва ўніверсітэцкай бібліятэцы адбылася ў выключна цёплай, душэўнай атмасферы.

Таіса ГУРКО-СУПРАНОВІЧ
На здымку: Г. Берсенава з супрацоўнікамі бібліятэкі.

Усё пачынаецца з кахання

Так называлася мерапрыемства жаночага клуба "Прадзіслава", якое адбылося ў Цэнтры культуры і народных традыцый Г. Іванава. Звычайным яго назваць цяжка, бо гэтым пасяджэннем трэба было пацвердзіць званне "народны", якое клуб атрымаў 15 год таму.

Які б узрост ні быў у жанчыны, а каханне працягвае напайнаць усю яе істоту. Няхай і падчас пасяджэнняў накітавалі гэтага, дзе асноўнымі гаспадарамі сталі ўдзельнікі хору ветэранаў раённага Дома культуры.

Адкрыла вечарыну кіраўнік жаночага клуба Надзея Паліўка глыбокімі па шчырасці пачуццямі вершамі Роберта Раждзественскага і Сцяпана Шчыпачова і прапанавала Уладзіміру Гетманчуку, імя якога добра вядома апатарам паэзіі, даць працяг гэтай тэме. Ад яго вершаў з новага зборніка "Майскі настрой" павеяла не толькі лагодным цёплым ветрыкам, але і цудоўным настроем маладосці, сапраўднага кахання, любові да Радзімы.

Акрамя вершаў, гучалі песні пра каханне і жаночую прыгажосць у выкананні Тамары Малашчыцкай Соф'я Філіпавай, Надзеі Цыгер і Марыі Беразоўскай.

Марыя ГАРУПА

Нават не надта рамантычных асоб, не пакінуць абыякавымі краявіды Уздзеншчыны, калі давядзецца ехаць па дарозе з Узды на Магілёна.

За грабайвай алейй паміж вёскамі Запруддзе і Літва ёсць месца, якое вабіць да сябе не толькі прыгажосцю, але і сваёй гістарычнай значнасцю. Гэта — ўрочышча Пяскі, ці, як яшчэ яго называюць Лазараўшчына, Луцэвічы. Яно ўяўляе сабой акантаванае лесам шырокае поле. Цяпер яго выкарыстоўваюць для выпасу калгаснага і грамадскага статку. А калісьці, як сведчаць дакументальныя крыніцы, тут быў засценак, у якім жылі продкі Янкі Купалы.

Калыска продкаў Купалы

Генеалогія роду Янкі Купалы (сапраўднае Луцэвіч) прасочваецца з XVII стагоддзя ад Станіслава прозвішча Луцэвіча, дробнапамеснага двараніна, якому па спадчыне належаў маёнтак Кукалёўшчына, што на Стаўбоўшчыне. З цягам часу пры дзяленні маёнтка па спадчыне з пакалення ў пакаленне, ён прыйшоў у заняпад і быў перададзены ў чужыя рукі. З гэтага часу род Луцэвічаў страчвае дваранскае саслоўе і няўхільна апускаецца да ўзроўню безземельнай шляхты, якая арандуе зямлю ў розных памешчыкаў, плацячы ім чынш — пэўную частку гаспадарчага набытку. У 1692 г. продкі Янкі Купалы Васіль Станіслававіч Луцэвіч з двума сваімі братамі Іванам і атрымалі на чыншавым праве на Уздзеншчыне засценак Лазараўшчына (другая назва Пяскі), які са сваімі ўрочышчамі ўваходзіў у склад маёнтка Святы Двор, (што побач з вёскай Магілёна), і належаў Радзівілам. Прадзед Янкі Купалы Дамінік Іванавіч Луцэвіч з 1812 года арандаваў фальварак Забалацце, які знаходзіўся недалёка ад Узды. Тут ён пабраўся шлюбам з мясцовай дзяўчынай Тэрэсай і ў іх у 1814 годзе нарадзіўся першынец, сын Ануфры, будучы дзед Янкі Купалы. Пасталеўшы, Ануфры ажаніўся на Валерыі Зяньковіч з суседняга засценка Зенькавічы і вярнуўся на сядзібу свайго дзеда Івана ў засценак Лазараўшчына. У Ануфрыя з Валерыяй з'явілася на свет васьмёрка дзяцей. Другі з іх — Дамінік (нарадзіўся ў 1846 годзе і 12 мая таго ж года быў ахрышчаны ў Уздзенскім касцёле) — будучы бацька Янкі Купалы. У 1870 годзе князь Вітэнштэйн, тагачасны ўладальнік Святога Двора, выгнаў Ануфрыя Луцэвіча разам з сынамі з засценка Лазараўшчына. З таго часу сям'я з'ехала з Уздзеншчыны і стала пераезджаць з месца на месца ў пошуках працы і жылля.

Даследчыкі жыцця і творчасці Янкі Купалы адзначаюць, што "ён не любіў азірацца далёка на сваю радаслоўную". І, сапраўды, звесткі пра радавод Луцэвічаў ва ўсіх аўтабіяграфіях пісьменніка вельмі скупыя, часам супрацьлеглыя і недакладныя. Так, у аўтабіяграфіі, датаванай 1928 годам, Купала пісаў: "Бацька мой родам з Чэрвеньшчыны, паходзіць з дробных засценковых арандатараў, выгнанных нейкім польскім князем з зямлі". Усё гэта так. Чэрвеньшчына, якую ўзгадвае паэт, гэта былі Ігуменскі павет, у склад якога ўваходзіла і Уздзеншчына. А тым польскім князем, што выгнаў дзеда Янкі Купалы Ануфрыя Луцэвіча з сям'ёй з засценка Лазараўшчына, быў князь Вітэнштэйн, да якога гэтае паселішча разам з маёнткам Святы Двор перайшло яшчэ ў 1850 годзе.

У пісьме да Льва Клейнбарта ад 21 лістапада 1927 года (дарэчы гэта галоўны прыжыццёвы біяграф Янкі Купалы) паэт пісаў пра свой радавод больш дакладна: "Бацька мой нарадзіўся ў засценку (хутары) Пяскі Ігуменскага павета Магілянскай воласці Мінскай губерні. Гэтыя Пяскі былі падораны продкам бацькі за нейкія заслугі, але пасля аказаліся ва ўладанні князёў Радзівілаў. Гэтыя апошнія выкінулі вясною ад пасаваў усю сям'ю Луцэвічаў на вуліцу (як гаворыцца)". Дакументаў на зямлю яны не мелі. Зразумела, што як ні стараўся дзед паэта Ануфры даказаць у розных судовых інстанцыях свае правы на шляхецтва, на валоданне зямлёй, яму гэта не ўдалося.

У апошняй вядомай аўтабіяграфіі, датаванай 1940 го-

дам і напісанай для інстытута сусветнай літаратуры імя Максіма Горкага ў сувязі з працай над стварэннем гісторыі сусветнай шматнацыянальнай літаратуры, Купала піша: "Отец мой происходил из помещан Игуменского уезда. В молодости своей он имел "чиншевую землю", т. е. бессрочную аренду земли у помещика в фольварке Песочное, около Узды, но помещик прогнал со своей земли всех

ся ў засценку Пяскі, былога Ігуменскага павета Мінскай губерні. Сядзіба засталася дзеду, Ануфрыю Луцэвічу, у спадчыну ад яго бацькоў. За нейкае непаслушэнства князі Радзівілы намагаліся адабраць ад дзеда гэтую зямлю. Дзед доўга з імі судзіўся. Але з гэтага нічога не выйшла. Неяк вясною, калі ўжо ўсё поле было засеяна, паны выгналі дзедаву сям'ю з хаты". Гэтыя аўтабіяграфічныя факты вельмі выразна праглядаюцца ў купалаўскіх творах буйных жанраў — паэме "За што?" і

драме "Раскіданае гняздо".

Жыццёвыя сцэжкі Янкі Купалы пралеглі праз далёкія і блізкія гарады і краіны. Ці перакрыжоўваліся яны калінебудзь з зямлёй яго продкаў? Дакладных звестак аб гэтым няма. Аднак хацелася б засяродзіць увагу на ўзаемаадносінах Янкі Купалы з пісьменнікамі і знакамітымі людзьмі Уздзеншчыны, бо менавіта праз гэтыя зносіны пазнаецца той ці іншы куточак зямлі.

"чиншевиком" и с тех пор отец со своими братьями стали переходить от помещика к помещику в поисках работы". На жаль, Янка Купала няправільна называе населены пункт: Пясочнае — гэта вёска ў Капыльскім раёне, яе назва проста сугучная назве Пяскі ды і знаходзіцца яны паблізу. А вось што піша ў сваіх успамінах сястра Янкі Купалы Л. Раманоўская: "Наш бацька Дамінік Луцэвіч нарадзіў-

Ваколіцы Пырашава з даўніх часоў захоўваюць памяць пра сучасніка Пушкіна Фадзея Булгарына, Нізаўскія абшары вывелі ў свет вялікай літаратуры аж трох сваіх гадаванцаў: волата нацыянальнай байкі Кандрата Крапіву, паэта-лірыка Паўлюка Труса, пісьменніцу Лідзію Арабей. Праз усё жыццё пранёс у сваім сэрцы вобраз роднай Дуброўкі Антон Бялевіч. Жыццёвыя сцэжкі знакамітых пісь-

меннікаў Алеся Якімовіча, Ільі Гурскага, Сымона Баранавых, Алеся Пальчэўскага, Алеся Махнач, Даіра Слаўковіча, Васіля Шырко, Пятра Глебкі, Кастуся Шавеля, Васіля Гурскага, Паўла Германа таксама пачыналіся з Уздзеншчыны. Сярод гэтай кагорты пісьменнікаў шмат тых, чые першыя крокі ў літаратуры былі звязаны з Янкам Купалам. Як пісаў у 20-я гады Пятро Глебкі: "Моладзь цягнулася да Янкі Купалы, як да сонца. І ён шчыра яе любіў, пільна сачыў за ростам маладых паэтаў, рабіў кароткія, але трапныя заўвагі аб іх творчасці". Сярод гэтай моладзі былі Сымон Баранавых, Пятро Глебкі, Паўлюк Трус. Добрыя адносіны з Купалам склаліся ў Антона Бялевіча, Кандрата Крапівы. А як вядома, любая гаворка ў паэтаў, наогул у творцаў, не абыходзіцца без успамінаў пра сваю маленькую радзіму. Тэма непарыўнасці паэта з народам, яго лучнасць з родным краем прасочваецца і ў карцінах мастакоў-ураджэнцаў Уздзеншчыны — Ю. Пучынскага "У карчме", С. Андруховіча "Янка Купала з маці", С. Андруховіча і Г. Бржозоўскага "Янка Купала і Максім Горкі".

У нашыя дні ўздзенскімі продкамі Янкі Купалы займаюцца знакамітыя краязнаўчы-землякі Уладзімір Кісялёў і Алякс Махнач.

Літаратурныя традыцыі Уздзеншчыны сёння працягвае раённае літаратурнае аб'яднанне "Нёманец". Колькі год аб'яднанню — дакладна цяжка сказаць. Але найбольш плённым перыядам яго дзейнасці з'яўляецца апошняе дзесяцігоддзе.

У год Слова Купалы і Коласа вялікую работу па прапагандзе твораў слаўтага песняра Беларусі праводзіць бібліятэка раёна. Стальбоўская сельская бібліятэка, якая знаходзіцца недалёка ад урочышча Пяскі, працуе над краязнаўчым праектам "Прозвішча ў гісторыі вёскі". Справа ў тым, што ў гэтых мясцінах прозвішча Луцэвіч па сённяшні дзень з'яўляецца самым распаўсюджаным. Ёсць сярод Луцэвічаў і знакамітыя творцы, і хлебаробы, і абаронцы Айчыны... Напярэдадні юбілею Янкі Купалы Уздзенскай цэнтральнай раённай бібліятэкай было праведзена вялікае літаратурнае свята, на якім гучала Слова Купалы, Слова пра Купалу, Слова паслядоўнікаў Купалы, Слова, якое звязвае пакаленні і ва ўсе часы праслаўляе родную Беларусь.

Клаўдзія РОГАВА

На здымках: Янка Купала; грабайвая алей паміж вёскамі Запруддзе і Літва.

Іх лёс звязаны з Ветрынам

Звычайна школы ганарацца сваімі выпускнікамі.

Ветрынская сярэдняя школа, што знаходзіцца ў Полацкім раёне, ганарыцца яшчэ і былымі таленавітымі настаўнікамі.

Так, пачынаючы з верасня 1930 года, выкладчыкам матэматыкі тут працаваў Генрых Гэроднік. У 1934 годзе ён паступіў у Ленінградскі дзяржуніверсітэт. Пасля заканчэння вучобы працаваў у Магілёве. У гады Вялікай Айчыннай вайны знаходзіўся ў дзеючай арміі. Потым, калі краіна была вызвалена ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, яго накіравалі на работу ў Эстонію, у горад Валга. Там у нашага земляка выявіліся здольнасці да прыгожага пісьменства. Ён нават быў прыняты ў Саюз пісьменнікаў СССР.

Два гады настаўнічаў у Ветрыне па-

сля заканчэння ў 1935 годзе Полацкага педагагічнага тэхнікума Марыя Мікітаўна Барсток. Напачатку яна завочна вучылася ў Магілёўскім педінстытуце. А ў 1937 годзе стала студэнткай Мінскага педінстытута. Пасля заканчэння яго працавала ў рэдакцыі брэсцкай абласной газеты "Зара", загадвала аддзелам культуры. У пасляваенны час вучылася на філфаку БДУ і ў аспірантуры пры Інстытуце мовы, літаратуры і мастацтва АН БССР, абараніла кандыдацкую дысертацыю і два дзесяцігоддзі плённа працавала навуковым супрацоўнікам Інстытута літаратуры імя Янкі Купалы АН БССР. Напісала кнігі аб творчасці Якуба Коласа, Пятра Глебкі, Кузьмы Чорнага, Максіма Багдановіча, Генадзя Бураўкіна, Петруся Броўкі, Янкі Маўра і Максіма Танка.

Яна таксама — адзін з аўтараў цудоўных кніг па гісторыі беларускай савецкай літаратуры.

Марына Барсток, а менавіта так падпісвала свае працы Марыя Мікітаўна, у дадатак да ўсяго пісала тонкія лірычныя вершы. З 1951 года была настаўніца Ветрынскай сярэдняй школы, ураджэнка в. Нарковічы Верхнядзвінскага раёна з'яўлялася членам Саюза пісьменнікаў СССР.

У 1974 годзе ў Ветрынскую СШ выкладаць беларускую мову і літаратуру прыехала выпускніца філфака БДУ, ураджэнка вёскі Чабаны Глыбоцкага раёна Тамара Канстанцінаўна Чабан. Яна аддала чатыры гады сваёй маладосці працы ў гэтай установе, потым пераехала ў Мінск і ўладкавалася карэктарам у выдавецтва "Навука і

тэхніка", паступіла вучыцца ў аспірантуру пры кафедры беларускай літаратуры Белдзяржуніверсітэта. А з 1981 года яна навуковы супрацоўнік Інстытута літаратуры імя Янкі Купалы АН БССР.

Тамара Канстанцінаўна Чабан яшчэ ў 1976 годзе выступіла ў газеце "Літаратура і мастацтва" як крытык і літаратуразнаўца. Пазней стала аўтарам і сааўтарам даволі грунтоўных кніг па беларускай паэзіі — "Крылы рамантыкі" і "Сучасная паэзія і фальклор" (сумесна з Я. Гарадніцкім). У 1988 годзе была прынята ў СП СССР.

З 1990 года выкладчыкам гісторыі пачаў працаваць у школе былы кадравы вайсковец, маёр у адстаўцы Віктар Раманавіч Карасёў — у пяцідзсятыя гады, дарчы, вучань гэтай агульнаадукацыйнай навучальнай установы.

Педагог ад Бога, акрамя ўсяго, з галавой акунуўся ў вывучэнне мінуўшчыны роднай мясцовасці. Вынікам яго карпатлівай не аднаго года і пошукавай ды збіральніцкай працы з'явілася стварэнне ў 2003 годзе на базе сярэдняй школы музея "Гісторыя Ветрыны і школы", а пазалетась і летась — яшчэ і выданне кнігі "Мая любоў — Ветрына" і "Майго сэрца часцінка".

Антон ПІЛПЧЫК

Англійскі газон, італьянскае срэбра: што тут агульнага?.. Вось пра гэта і пагаворым.

Выходзіць з 1932 года
У 1982 годзе газета ўзнагароджана ордэнам Дружбы народаў

ЗАСНАВАЛЬНІК:
Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь

ГА "Саюз пісьменнікаў Беларусі"

РВУ "Літаратура і Мастацтва"

ГАЛОЎНЫ РЭДАКТАР
Анатоль КАЗЛОЎ

Рэдакцыйная рада:

Святлана БЕРАСЦЕНЬ
Леанід ГАЛУБОВІЧ
Віктар КАВАЛЁЎ
Янка ЛАЙКОЎ
Жана МАЛЕВІЧ
(в. а. адказнага сакратара)
Мікола СТАНКЕВІЧ
(намеснік галоўнага рэдактара)
Ірына ШАУЛЯКОВА

Срэбныя павеў з Ламбардыі

Адрас рэдакцыі:
220034, Мінск,
вул. Захарова, 19

Тэлефоны:
галоўны рэдактар — 284-66-73
намеснік галоўнага рэдактара — 284-66-73

Аддзелы:
публіцыстыкі — 284-66-71
пісьмаў і грамадскай думкі — 284-66-71
літаратурнага жыцця, крытыкі і бібліяграфіі — 284-44-04
пры і пазіі — 284-44-04
музыкі, тэатра, кіно і выяўленчага мастацтва — 284-82-04
бухгалтэрыя — 284-66-72
Тэл./факс — 284-66-73

E-mail: minsk@lim.by

Адрас у Інтэрнеце:
www.lim.by

Пры перадруку просьба спасылца на "ЛіМ" Рукпісы рэдакцыя не вяртае і не рэзэнзуе Пазіцыя рэдакцыі можа не супадаць з меркаваннямі і думкамі аўтараў публікацый Набор і вёрстка камп'ютэрнага цэнтра РВУ "Літаратура і Мастацтва"

Выходзіць раз на тыдзень па пятніцах

Выдавец:
Рэдакцыйна-выдавечкая ўстанова "Літаратура і Мастацтва"

Друкарня Рэспубліканскага ўнітарнага прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку" г. Мінск, пр. Незалежнасці, 79

Індэкс 63856
Наклад 3425
Умоўна друк. арк. 3,72
Нумар падпісанні ў друк 3.10.2007 у 11.00

Рэгістрацыйнае пасведчанне № 715
Заказ — 5343

Д 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

ISSN 0024-4686

9 770024 468001 0 7040

Нікому з нас не пашанцавала прасачыць за тым, як з'явілася на зямлі вядомае дзіва — англійскі газон. Але працэс яго ўтварэння ўявіць можа кожны: зялёнай траўцы не дазвалялі здзіць, даглядалі, пеццілі штодня, з году ў год. Гады складаліся ў дзесяцігоддзі, перацякалі ў эпохі... Гэта зусім не тое, што адбываецца з вясні да восені на многіх нашых вуліцах, дзе кволы кілім скубуць аб'якавыя касцы: падарвання карані страчваюць колішнюю повязь з глебай, "пановаму" трава расці не можа — не жыве, а чэзне, і сонца ёй на згубу. З дапамогай такога "абкультування" нават квяцісты мурог у разгар лета пачынае нагадваць пабурэлы і паліялы дзірван з прапелешынамі. А з найменшымі стратамі праз гэты своеасаблівы іспыт на трыбушчасць праходзіць самае нахабнае пустазелле.

Што ж, выснова простая: доўгі, мудры і далікатны гэты працэс — фарміраванне культуры і яе традыцый. Ва ўсіх сферах жыцця. Ці не таму гэтак уражвае паказаны сёлета ў Мінску феномен мастацкай культуры сучаснай Італіі, што за ім — шматгадовы працэс развіцця культуры вытворчасці на аснове пераемнасці творчых традыцый?

Выстаўка пад назвай "Ад дэкаратыўнасці да дызайну: італьянскае срэбра XX стагоддзя" адкрывалася ў мастацкай галерэі "Універсітэт культуры" спякотным сонечным днём. І яе наведнікі адчувалі асаблівае адхланне: прахалода ціхіх падземных лабірынтаў нібы падкрэслівала дзівосны эффект спакойнага срэбнага ззяння ў экспазіцыйных залах. Зрэшты, ад захаплення і станоўчых эмоцый рабілася гарача: 295 прадметаў калекцыйнага італьянскага сталовага срэбра трапілі на гэтыя агледзіны!

Найбольш вялікая яго калекцыя сабраная ў Італіі Музеям сучаснага срэбра (МАС), які знаходзіцца ў замку Сарцірана. Гэта лепшыя вырбы, створаныя ў перыяд з 1970 па 2000 гады. Заснаваць такі музей вымуся... адсутнасць месца, дзе былі б сабраныя прадметы, якія дэманструюць лепшыя дасягненні італьянскіх і, у прыватнасці, ламбардзійскіх мастацкіх промыслаў, асабліва тых,

дзякуючы якім Італія праславілася на ўвесь свет. Рашэннем уладаў адзін з сярэднявечных замакаў на тэрыторыі правінцыі Павія і стаў "скарбонкай", прызначанай для захоўвання такіх унікальных калекцый.

А яшчэ дзейнасць музея скіраваная на тое, каб развясць міф пра срэбраныя вырбы як пра "бабуліны рэчы" ці "добры падарунак на вяселле". Вось і мінчукі маглі пераканацца, што сёння такія вырбы здатныя парадаваць і гошым эстэтычным выглядам, сучасным дызайнам, і высокай функцыянальнасцю, і — лёгка ўявіць — зручнасцю ў карыстанні.

"Перасоўная" калекцыя з Музея сучаснага срэбра ўпершыню экспанавалася за межамі Італіі ў 1993 годзе ў Антверпене. Затым дзякуючы міжнародным дыпламатычным і культурным кантактам яна пабывала больш як у 30 краінах Еўропы, Азіі, Афрыкі, Лацінскай Амерыкі. Яе прэзентацыя ў Мінску адбылася дзякуючы пасольству Італіі ў Беларусі, культурнаму фонду "Мастацтва Сарціраны", Музею сучаснага срэбра, Беларускаму дзяржаўнаму ўніверсітэту культуры і мастацтваў, Беларускаму саюзу дызайнераў.

Экспанаты — а гэта і аўтарскія работы, і ўзоры індустрыяльных серый — падбіраліся такім чынам, каб даць глядачам уяўленне пра

асноўныя школы і дызайн-студыі Італіі, спецыялізаваныя ў вытворчасці рэчаў з каштоўных металаў. Прадстаўнік адной з іх, Габрыэле Дэ Векі — архітэктар, дызайнер, заснавальнік дызайн-студыі "De Vecchi", прыехаў у Мінск, удзельнічаў у вернісажы, правёў майстар-класы для студэнтаў БДУКіМ. На сустрэчы з журналістамі сп. Дэ Векі распавядаў пра сваю лабараторыю, якая дасталася ў спадчыну ад бацькі і якую, выйшаўшы на пенсію, перадаў ужо

сваім дзецям, каб адысці ад праблем камерцыйных і адміністрацыйных і заняцца толькі дызайнам. Са срэбрам ён спалучае толькі натуральныя матэрыялы і ніколі не карыстаецца найноўшымі сінтэтычнымі. Ён ведае тонкасці срэбных сплаваў і маркіроўкі гатовага вырабу. 69-гадовы майстар фармальна не ствараў сваю школу, але ў лабараторыі Дэ Векі праходзіць практыку студэнты Міланскага тэхнічнага ўніверсітэта. Майстру даводзілася выкладаць курс дызайну ювелірных упрыгажэнняў, супрацоўнічаць з Еўрапейскім інстытутам дызайну.

Нягледзячы на тое, што цяпер срэбныя рэчы каштуюць не нашмат больш за прадметы, зробленыя са сталі ці алюмінію, іх стваральнікі спадзяюцца на адраджэнне былога прэстыжу і вяртанне ў кола высокіх каштоўнасцяў. Бо, як вядома, у даўнія часы імі маглі карыстацца толькі каралі і знатныя асобы. Ды што б там ні было, а прасачыць гісторыю развіцця "срэбнага феномена", значнага для ўсёй італьянскай дызайнерскай школы XX стагоддзя, — цікава. І павучальна...

Святлана БЕРАСЦЕНЬ

На здымках: сеньёр Дэ Векі; прадметы, прадстаўленыя ў экспазіцыі.

Фота Віктара Кавалёва

Грант на развіццё фальклору

Урадавая праграма "Амбасадарскі фонд захавання культурнай спадчыны" была распачата кангрэсам ЗША ў 2001 годзе. За шэсць год існавання гранты атрымалі 378 праектаў на агульную суму 9,5 мільёна долараў. Прыёмна, што сёлета ўладальнікам гранта стаў Беларускаму дзяржаўнаму ўніверсітэту культуры і мастацтваў. Яшчэ раней фінансавую падтрымку змаглі атрымаць праекты па захаванні калекцый музея Марка Шагала ў Віцебску, па лічбавай апрацоўцы беларускіх музычных запісаў у Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі і па стварэнні дакументальнага фільма аб старажытных музычных інструментах.

Не так даўно ў чытальнай зале бібліятэкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў прайшла прэзентацыя праекта "Геаграфія традыцыйнага абрадавага фальклору беларусаў у кантэксце сусветнай культурнай спадчыны". Прадстаўлялі яго дырэктар бібліятэкі Аксана Валодзіна, загадчык кафедры этналогіі і фальклору факультэта традыцыйнай беларускай культуры і сучаснага мастацтва Іван Крук і загадчык кафедры замежных моў БДУКіМ Міхаіл Кусоў.

Па словах Аксаны Барысаўны, мэтай дадзенага праекта будзе збор, архівацыя і ар-

ганізацыя доступу да фальклорных матэрыялаў. Кіраўнікі праекта лічаць, што вынікам стане сур'ёзны інфармацыйны прадукт, які будзе выкарыстоўвацца не толькі ў працэсе адукацыі, але і як сродак распаўсюджвання інфармацыі аб нашай культуры, мастацтве і традыцыях сярод іншых краін. У будучыні чакаецца правядзенне палявых экспедыцый, выданне зборнікаў беларускага фальклору, стварэнне мультымедычнага атласу нематэрыяльных культурных каштоўнасцей беларусаў і шмат іншых цікавых мерапрыемстваў.

Падчас прэзентацыі выступіла і ўручыла грант у памеры 30 000 долараў амбасадар ЗША ў Беларусі Карэн Сцюарт. Вельмі прыёмна было пачуць з вуснаў спадарыні Сцюарт беларускую мову. Скончылася прэзентацыя выступленнем ўніверсітэцкіх калектываў.

Алесь ЛОЙКА